

ΈΚΘΕΣΗ 2019

ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΣΚΟΠΙΩΝ

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΕΛΛΑΔΑΣ - ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**

Συντάκτες:
Παγόνα Λάρδα, Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄
Ευτυχία Ξυδιά, Γραμματέας ΟΕΥ Α΄

Σκόπια, Ιούνιος, 2020

Πίνακας περιεχομένων

1	Οικονομία Βόρειας Μακεδονίας	1
1.1	Επισκόπηση της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας	1
1.1.1	Η δομή της οικονομίας	2
1.1.2	Βασικά οικονομικά μεγέθη	4
1.1.2.1	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ).....	5
1.1.2.2	Πληθωρισμός.....	6
1.1.2.3	Αγορά Εργασίας - Ανεργία	6
1.1.2.4	Προϋπολογισμός.....	7
1.1.2.5	Χρέος γενικής κυβέρνησης και δημόσιο χρέος	8
1.1.2.6	Συναλλαγματικά διαθέσιμα	9
1.1.3	Εξωτερικό εμπόριο	10
1.1.3.1	Εμπόριο αγαθών	10
1.1.3.2	Εμπόριο υπηρεσιών	15
1.1.4	Επενδύσεις.....	16
1.2	Οικονομικές προβλέψεις 2020.....	24
1.3	Οικονομικές σχέσεις Βόρειας Μακεδονίας	26
1.3.1	Βόρεια Μακεδονία – ΠΟΕ	26
1.3.2	Βόρεια Μακεδονία – Ευρωπαϊκή Ένωση.....	26
1.3.3	Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές / τελωνειακές Ενώσεις	27
1.3.4	Συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς/ φόρα και ομάδες χωρών	27
2	Τομείς της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας.....	28
2.1	Γεωργία/Αγροτική Παραγωγή	28
2.1.1	Αμπελουργία.....	30
2.1.2	Καπνοκαλλιέργεια	31
2.1.3	Λοιπές αγροτικές καλλιέργειες	31
2.1.4	Γάλα - γαλακτοκομικά προϊόντα.....	31
2.1.5	Κτηνοτροφία - παραγωγή κρέατος	32
2.2	Βιομηχανία	33
2.2.1	Δείκτες βιομηχανικής παραγωγής	33
2.2.2	Μεταλλουργία	33
2.2.3	Κλωστοϋφαντουργία.....	34

2.3	Υπηρεσίες	34
2.3.1	Κατασκευές.....	34
2.3.2	Τουρισμός	35
2.3.3	Κτηματομεσιτικός τομέας.....	35
2.3.4	Τραπεζικός Τομέας.....	35
2.4	Ενέργεια.....	38
2.4.1	Ηλεκτρική ενέργεια	39
2.4.2	Φυσικό αέριο	40
2.4.3	Πετρέλαιο	43
2.4.4	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.....	44
2.5	Υποδομές – Μεταφορές.....	45
3	Οικονομικές σχέσεις Ελλάδα – Βόρειας Μακεδονίας.....	49
3.1	Διμερές εμπόριο	49
3.1.1	Εμπόριο αγαθών	49
3.2	Τουρισμός.....	54
3.3	Άμεσες επενδύσεις	55
3.3.1	Επενδύσεις της Ελλάδας στη Βόρεια Μακεδονία.....	55
3.3.2	Επενδύσεις της Βόρειας Μακεδονίας στην Ελλάδα	57
3.4	Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδα – Βόρειας Μακεδονίας.....	58
3.5	Απολογισμός δράσεων οικονομικής διπλωματίας 2019	58
4	Συμπεράσματα – επισημάνεις – προτάσεις.....	63
4.1	Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών	65
4.2	Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων	68
4.3	Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας.....	68
4.4	Προτάσεις ενίσχυσης διμερούς θεσμικού πλαισίου	69
5	Παράρτημα	70
5.1	Χρήσιμες διευθύνσεις	70
5.2	Χρήσιμες πληροφορίες	83

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1: Βασικά οικονομικά μεγέθη Βόρειας Μακεδονίας	4
Πίνακας 2: Εξωτερικό εμπόριο Βόρειας Μακεδονίας	10
Πίνακας 3: Εξαγωγές αγαθών της Βόρειας Μακεδονίας	10
Πίνακας 4: Εισαγωγές αγαθών στη Βόρεια Μακεδονία	12
Πίνακας 5: 10 Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών της Βόρειας Μακεδονίας και η θέση της Ελλάδας το 2018	14
Πίνακας 6: 10 Σημαντικότεροι προμηθευτές της Βόρειας Μακεδονίας και η θέση της Ελλάδας το 2018	14
Πίνακας 7: Εισπράξεις Βόρειας Μακεδονίας	15
Πίνακας 8: Πληρωμές Βόρειας Μακεδονίας	15
Πίνακας 9α: Επενδύσεις σε Βόρεια Μακεδονία ανά χώρα προέλευσης	22
Πίνακας 9β: Επενδύσεις από και προς τη Βόρεια Μακεδονία	22
Πίνακας 9γ: Επενδύσεις σε Βόρεια Μακεδονία ανά χώρα προέλευσης (στοιχεία ροών)	23
Πίνακας 10: Οιοποιοία στη Βόρεια Μακεδονία	30
Πίνακας 11: Παραγωγή καπνού στη Βόρεια Μακεδονία 2016-2018 (τόνοι)	31
Πίνακας 12: Παραγωγή γάλακτος στη Βόρεια Μακεδονία 2016-2018 (χιλιάδες λίτρα)	31
Πίνακας 13: Συνολικός αριθμός ζώντων ζώων στη Βόρεια Μακεδονία 2016-2018	32
Πίνακας 14: Παραγωγή κρέατος στη Βόρεια Μακεδονία 2016-2018 (τόνοι)	32
Πίνακας 15: Κατάταξη τραπεζών τραπεζικού συστήματος Βόρειας Μακεδονίας	36
Πίνακας 16: Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας	49
Πίνακας 17: Ελληνικές εξαγωγές στη Βόρεια Μακεδονία – κυριότερα προϊόντα	49
Πίνακας 18: Ελληνικές εξαγωγές στη Βόρεια Μακεδονία – μεγάλες κατηγορίες	51
Πίνακας 19: Ελληνικές εισαγωγές από τη Βόρεια Μακεδονία – μεγάλες κατηγορίες	52
Πίνακας 20: Ελληνικές εισαγωγές από τη Βόρεια Μακεδονία – κυριότερα προϊόντα	53
Πίνακας 21: Τουριστικές αφίξεις στην Ελλάδα από τη Βόρεια Μακεδονία	54
Πίνακας 22: Επενδύσεις της Ελλάδας στη Βόρεια Μακεδονία	55
Πίνακας 23: Επενδύσεις της Βόρειας Μακεδονίας στην Ελλάδα	57
Πίνακας 24: Ενέργειες υποστήριξης Κλάδων Ενδιαφέροντος που δηλώθηκαν στον Προγραμματισμό του Γραφείου ΟΕΥ	58
Πίνακας 25: Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών	65
Πίνακας 26: Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων από τη Βόρεια Μακεδονία	68

1 Οικονομία Βόρειας Μακεδονίας

1.1 Επισκόπηση της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας

Η οικονομική πορεία της Βόρειας Μακεδονίας από την περίοδο της ανεξαρτησίας της (1991) έως σήμερα, διαμορφώνεται συνοπτικά ως εξής: Η Βόρεια Μακεδονία ήταν η λιγότερο αναπτυγμένη οικονομικά ομόσπονδη δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και το γεγονός αυτό επηρέασε την πορεία της οικονομίας της. Επιπλέον, ως νέα χώρα, εκτός από την αρχική σμίκρυνση της οικονομικής δραστηριότητας και τον υπερπληθωρισμό που κληρονόμησε αντιμετώπισε, επιπροσθέτως, την εθνική κρίση του 2001, με δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξή της.

Κατά τα πρώτα πέντε χρόνια από την ανεξαρτησία της Βόρειας Μακεδονίας, το ΑΕΠ της χώρας βρισκόταν σε πτωτική πορεία, ενώ για πρώτη φορά σημείωσε αύξηση (1,2%) το 1996. Η τάση αυτή διατηρήθηκε μέχρι το 2000, όταν ο ρυθμός ανάπτυξης ανήλθε στο 4,5%. Η εθνική σύγκρουση του 2001 είχε, ωστόσο, ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για την οικονομία της χώρας. Το 2002 η οικονομία άρχισε να σημειώνει ανάκαμψη και αυτή η θετική τάση συνεχίστηκε έως το 2008 (αν και με μείωση του ρυθμού ανάπτυξης σε σχέση με το 2007), όταν ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση. Το 2010 η οικονομία επανήλθε σε θετική πορεία, ενώ εν τω μεταξύ είχε επιτευχθεί σταθεροποίηση του εμπορίου με αύξηση τόσο των εξαγωγών, όσο και των εισαγωγών. Το 2011 σημειώθηκε, επίσης, θετικός ρυθμός ανάπτυξης (αν και μικρότερος από το 2010), αλλά το 2012 έκλεισε με αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης (-0,5%). Το 2013 κατεγράφη εκ νέου θετικός ρυθμός ανάπτυξης 2,9%, το 2014 η οικονομία μεγεθύνθηκε κατά 3,6% και το 2015 κατά 3,9%. Το 2016, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,8%, αλλά το 2017 οι συνέπειες της παρατεταμένης πολιτικής αστάθειας έγιναν αισθητές στην οικονομία της χώρας, η οποία κατέγραψε την χαμηλότερη των τελευταίων 10 ετών ανάπτυξη, μόλις 1,1%. Το 2018, η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας επανήλθε σε αναπτυξιακούς ρυθμούς της τάξης του 2,7%, ως αποτέλεσμα της επιτευχθείσας πολιτικής σταθερότητας, ενώ το 2019 το ΑΕΠ σημείωσε ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 3,6%.

Το 2020 αναμένονται απώλειες στην οικονομία και σημαντική ύφεση, λόγω της πανδημίας COVID-19 και των μέτρων που αναγκάστηκε να εφαρμόσει η Κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης. Ειδικότερα, οι εκτιμήσεις του οικονομικού επιτελείου της Κυβέρνησης δείχνουν ότι η οικονομική δραστηριότητα στη Βόρεια Μακεδονία αναμένεται να μειωθεί κατά 3,4% το 2020, με την επιφύλαξη ωστόσο της απρόβλεπτης εξέλιξης της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης. Από την άλλη, οι προβλέψεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στις αρχές Απριλίου τ.έ. έδειξαν ότι το ΑΕΠ της Βόρειας Μακεδονίας αναμένεται να μειωθεί κατά 4% το 2020, ενώ οι εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας στα τέλη Απριλίου τ.έ. αναφέρονταν σε μείωση της οικονομικής δραστηριότητας στη Βόρεια Μακεδονία από 1,4% έως 3,2% το 2020. Περαιτέρω, η έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας δείχνει ότι όλες οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων θα υποφέρουν από ύφεση, ωστόσο η Βόρεια Μακεδονία θα επηρεαστεί λιγότερο από αυτή, σε σύγκριση με την υπόλοιπη περιοχή. Επίσης, η Κεντρική Τράπεζα της Βόρειας Μακεδονίας αναθεώρησε τον Απρίλιο τ.ε τις προβλέψεις της για την οικονομική ανάπτυξη το 2020, εκτιμώντας ότι η οικονομική δραστηριότητα θα μειωθεί κατά 3,5% το τρέχον έτος, ενώ θα αυξηθεί 4,7% το 2021.

Ένα από τα κυριότερα προβλήματα της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας είναι η ανεργία. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, τα πρώτα έτη μετά την ανεξαρτησία της χώρας, το ποσοστό ανεργίας γνώρισε μεγάλη αύξηση. Το 1997 ανήλθε στο 36%, ενώ σταδιακά μειώθηκε, στο 31,0% έως το 2012. Το 2013, για πρώτη φορά από την ανεξαρτησία της χώρας, το ποσοστό ανεργίας έπεσε κάτω του 30% (29%), ποσοστό που μειώθηκε περαιτέρω τα

επόμενα χρόνια για να περιοριστεί στο 23,7% το 2016, στο 22,4% το 2017 και στο 20,7% το 2018.

Για το 2019 τα στοιχεία δείχνουν το ποσοστό ανεργίας να έχει περιοριστεί στο 17,3%. Για το 2020, λόγω της πανδημίας, εκτιμάται ότι η ανεργία θα ακολουθηθεί αυξητικούς ρυθμούς, οι οποίοι θα εξαρτηθούν από την πορεία της πανδημίας και την ύπαρξη δευτέρου κύματος από το φθινόπωρο τ.ε..

Ιδιαίτερη αναφορά, τέλος, θα πρέπει να γίνει στην αυξητική πορεία των μισθών, μετά την ανεξαρτησία, καθώς από 3.783 δηνάρια, το 1991, ο μέσος καθαρός μισθός υπερεξαπλασιάστηκε μέσα σε 27 χρόνια, ανερχόμενος, τον Δεκέμβριο του 2018, στα 25.784 δηνάρια. Ο μέσος μηνιαίος καθαρός μισθός που καταβλήθηκε ανά εργαζόμενο την περίοδο Δεκεμβρίου 2019 - Φεβρουαρίου 2020 ήταν 27.194 δηνάρια (περίπου 442 ευρώ – στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας Βόρειας Μακεδονίας). Παραμένει, ωστόσο, αισθητά χαμηλότερος του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

1.1.1 Η δομή της οικονομίας

Το 2019 το ΑΕΠ της χώρας ανήλθε στα 11.341 εκατ. ευρώ, καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 3,6% σε σχέση με το 2018 (στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας Βόρειας Μακεδονίας).

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία, η συμμετοχή των τομέων της οικονομίας στη σύνθεση του ΑΕΠ διαμορφώνεται ως ακολούθως:

- Γεωργία, δασοκομία και αλιεία: 34,9% (από 33,8% το 2018).
- Ορυχεία και λατομεία - Μεταποιητική βιομηχανία - Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού – Ύδρευση - Δραστηριότητες αποχέτευσης, διαχείρισης αποβλήτων και αποκατάστασης: 74,1% (σταθερά στο 74,1% το 2018).
- Μεταποίηση: 51,5% (από 53,2% το 2018).
- Κατασκευές: 21,5% (από 21,2% το 2018).
- Χονδρικό και λιανικό εμπόριο - Επισκευές μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών - Μεταφορές και αποθήκευση - Δραστηριότητες στέγασης και παροχής υπηρεσιών τροφίμων: 80,0% (από 78,8% το 2018).
- Πληροφορική και επικοινωνίες: 13,7% (από 14,1% το 2018) .
- Χρηματοπιστωτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες: 11,3% (από 11,8 το 2018).
- Κτηματομεσιτικές υπηρεσίες: 40,3% (σταθερά στο 40,3% το 2018).
- Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες - Δραστηριότητες διοικητικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών: 14,3% (από 14,5% το 2018).
- Δημόσια διοίκηση και άμυνα - υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση – Εκπαίδευση - Δραστηριότητες στον τομέα της ανθρώπινης υγείας και της κοινωνικής εργασίας: 48,6% (από 47,6% το 2018).
- Τέχνες, ψυχαγωγία και αναψυχή - Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών - Δραστηριότητες των νοικοκυριών ως εργοδοτών - αδιαφοροποίητες δραστηριότητες παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών των νοικοκυριών για ιδία χρήση: 10,6% (από 11,3% το 2018).
- Φόροι επί των προϊόντων: 52,2% (από 53,7% το 2018).
- Επιδοτήσεις: 1,6% (από 1,0% το 2018).
- Καθαροί φόροι επί των προϊόντων: 50,8% (από 52,7% το 2018).

Τη ραχοκοκαλιά της εθνικής οικονομίας αποτελούν οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Τα στοιχεία για τη δομή των ενεργών επιχειρηματικών οντοτήτων ανάλογα με τον αριθμό των απασχολούμενων δείχνουν ότι το υψηλότερο ποσοστό της τάξης του 80,7% ανήκει σε επιχειρηματικές οντότητες με 1-9 απασχολούμενους. Ακολουθούν επιχειρήσεις χωρίς απασχολούμενους ή με ανεξακρίβωτο αριθμό απασχολούμενων (χωρίς στοιχεία για απασχολούμενους) σε ποσοστό 10,0%, και επιχειρήσεις με 10-19 άτομα σε ποσοστό 4,2%.

Το ποσοστό των επιχειρήσεων με 20-49 απασχολούμενους ήταν 2,9%, με 50-249 ήταν 1,8%, ενώ οι επιχειρήσεις με 250 ή περισσότερους απασχολούμενους ήταν μόλις 0,3%. Συγκεκριμένα, το 2019 ο αριθμός των επιχειρήσεων που απασχολούσαν από 1 έως και 49 άτομα προσωπικό ανερχόταν σε 66.713 (από 62.455 το 2018), από 50 έως και 249 άτομα σε 1.404 (από 1.399 το 2018) και άνω των 250 ατόμων σε 232 (από 240 το 2018).

Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ο αριθμός των ενεργών επιχειρηματικών οντοτήτων στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας το 2019 ήταν 75.914 και σε σύγκριση με το 2018 αυξήθηκε κατά 5,0%. Ο αριθμός των ενεργών επιχειρηματικών οντοτήτων αυξήθηκε περισσότερο στις «Τέχνες, ψυχαγωγία και αναψυχή» (24,9% ή 349 οντότητες), «Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών» (24,4% ή 1.170 οντότητες) και στην «Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού» (20,4% ή 38 οντότητες). Το 2019, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, η κατηγορία «Δραστηριότητες στον τομέα της ανθρώπινης υγείας και της κοινωνικής εργασίας» κατέγραψε μείωση 3,5% στον αριθμό των επιχειρηματικών οντοτήτων.

Τα στοιχεία σχετικά με τη διάρθρωση των ενεργών επιχειρηματικών οντοτήτων ανά κατηγορίες δραστηριοτήτων δείχνουν ότι οι κατηγορίες με το υψηλότερο μερίδιο στη δομή το 2019 ήταν το «Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών» με 30,5% και η «Μεταποίηση» με 11,0%, ενώ λιγότερο εκπροσωπούμενες ήταν οι «Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού» (0,3%), «Δραστηριότητες ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης αποβλήτων και αποκατάστασης» (0,3%), «Ορυχεία και λατομεία» (0,3%), «Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση» (0,3%).

Πίνακας 1. Αριθμός ενεργών επιχειρηματικών οντοτήτων ανά κατηγορίες δραστηριότητας σύμφωνα με την Εθνική Ταξινόμηση Δραστηριοτήτων και κατά αριθμό απασχολούμενων, 2019

Τομείς δραστηριότητας	ΣΥΝΟΛΟ	%	Αριθμός επιχειρήσεων ανά αριθμό απασχολούμενων					
			0 ¹⁾	1-9	10-19	20-49	50-249	250 +
ΣΥΝΟΛΟ	75.914	100,0	7.565	61.265	3.211	2.237	1.404	232
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	2.605	3,4	180	2.305	53	37	26	4
Ορυχεία και λατομεία	221	0,3	29	141	28	15	4	4
Μεταποίηση	8.362	11,0	356	6.535	569	515	326	61
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	224	0,3	57	146	8	3	7	3
Δραστηριότητες ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης αποβλήτων & αποκατάστασης	260	0,3	19	150	27	24	30	10
Κατασκευές	5.270	6,9	365	4.341	313	185	58	8

Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	23.140	30,5	1.211	20.488	836	427	152	26
Μεταφορές και αποθήκευση	5.780	7,6	203	5.046	309	158	54	10
Δραστηριότητες στέγασης και παροχής υπηρεσιών τροφίμων	4.777	6,3	275	3.992	301	170	39	-
Πληροφορική και επικοινωνίες	2.041	2,7	338	1.403	154	93	46	7
Χρηματοπιστωτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες	470	0,6	65	326	24	22	25	8
Κτηματομεσιτικές υπηρεσίες	645	0,8	166	437	22	14	5	1
Επαγγελματικές/ επιστημονικές/ τεχνικές δραστηριότητες	7.636	10,1	451	6.886	184	92	21	2
Δραστηριότητες διοικητικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών	1.962	2,6	622	1.148	72	60	41	19
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	264	0,3	2	24	42	86	83	27
Εκπαίδευση	1.289	1,7	88	655	50	170	323	3
Δραστηριότητες στον τομέα της ανθρώπινης υγείας και της κοινωνικής εργασίας	3.241	4,3	32	2.836	128	94	124	27
Τέχνες, ψυχαγωγία και αναψυχή	1.753	2,3	772	842	42	50	36	11
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	5.974	7,9	2.334	3.564	49	22	4	1
1) Συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών οντοτήτων με άγνωστο αριθμό απασχολούμενων								

Σημειώνεται ότι το 1992, δηλαδή την αμέσως μετα-γιουγκοσλαβική περίοδο, στον βιομηχανικό τομέα αντιστοιχούσε άνω του ενός τρίτου του συνολικού ΑΕΠ. Έκτοτε, ωστόσο, όπως διαπιστώνει κανείς και από τα ως άνω ποσοστά, η συμμετοχή του στη διαμόρφωση του ΑΕΠ περιορίστηκε σημαντικά. Ο εν λόγω τομέας κυριαρχείται από τη μεταλλοβιομηχανία (σιδήρου και χάλυβα), την κλωστοϋφαντουργία και την εξόρυξη ορυκτών και μετάλλων.

1.1.2 Βασικά οικονομικά μεγέθη

Πίνακας 2: Βασικά οικονομικά μεγέθη Βόρειας Μακεδονίας

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ονομαστικό ΑΕΠ (εκατ. ευρώ)	8.562	9.072	9.657	10.038	10.698	11.341
Μεταβολή ΑΕΠ	3,6	3,9	2,8	1,1	2,7	3,6
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	4.141	4.382	4.659	4.839	5.153	5.463
Ανεργία (%)	28,0	26,1	23,7	22,4	20,7	17,3
Πληθωρισμός (%)	-0,3	-0,3	-0,2	1,4	1,5	0,8
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-4,2	-3,5	-2,7	-2,7	-1,8	-2,0
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	38,1	38,1	39,9	39,4	40,6	40,2
Ισοζύγιο τρεχ. συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-0,5	-2,0	-2,9	-1,0	-0,1	-2,8
Συναλλαγματική ισοτιμία (δηνάριο / €)	61,6	61,6	61,5	61,5	61,5	61,5
Συναλ/τικά διαθέσιμα (εκατ. ευρώ)	2.436	2.262	2.613	2.336	2.867	3.263

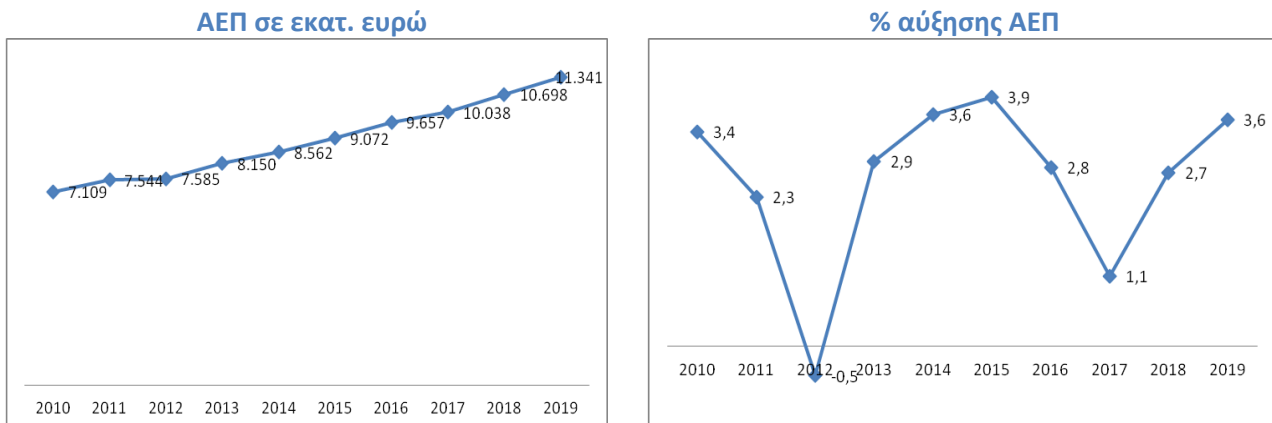
Πηγές: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας/ Υπουργείο Οικονομικών Βόρειας Μακεδονίας/ Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

1.1.2.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)

Η συνολική αξία του ΑΕΠ της Βόρειας Μακεδονίας, το 2019, ανήλθε, σε τρέχουσες τιμές, σε 11.341 εκατ. ευρώ, καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 3,6% έναντι του 2018, οπότε αυξήθηκε κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2018 (2,7%).

Παρατίθενται, κατωτέρω, διαγράμματα, στα οποία αποτυπώνεται η πορεία του ΑΕΠ της χώρας, την τελευταία δεκαετία:

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη ΑΕΠ Βόρειας Μακεδονίας την τελευταία δεκαετία

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών Βόρειας Μακεδονίας – επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Κινητήριοι μοχλός της ανάπτυξης ήταν, και για το 2019, η ιδιωτική κατανάλωση, η οποία αντιπροσώπευε το 62,9% του ονομαστικού ΑΕΠ της χώρας τον Δεκέμβριο του 2019, έναντι 64,6% το προηγούμενο τρίμηνο. Η μέση συνεισφορά της ιδιωτικής κατανάλωσης στο ΑΕΠ από τον Μάρτιο του 2000 έως τον Δεκέμβριο του 2019 ήταν 74,4% (σε ονομαστικούς όρους), καταγράφοντας υψηλό ρεκόρ τον Μάρτιο του 2004 (87,9%) και χαμηλό ρεκόρ τον Μάρτιο του 2019 (62,5%). Ανοδικά κινήθηκε, την ίδια περίοδο και ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου - δείκτης των κρατικών επενδύσεων - καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 6,9% και αντιστοιχώντας στο 34,1% του ΑΕΠ.

Η ανάκαμψη του κατασκευαστικού κλάδου αποτέλεσε το κρίσιμο ζητούμενο για το οικονομικό επιτελείο της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας, κατά το χρονικό διάστημα που ακολούθησε τη σταθεροποίηση της πολιτικής κατάστασης στη χώρα, καθώς ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτάχυνση του αναπτυξιακού ρυθμού της οικονομίας. Η επιτευχθείσα επάνοδος στη θετική τάση τροφοδοτήθηκε, ως επί το πλείστον, από την επανέναρξη, στα τέλη του 2018, δημοσίων έργων υποδομών (που είχαν παγώσει κατά το παρελθόν), όπως φαίνεται και από τη σημαντική αύξηση του ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου.

Εν τούτοις, το 2020 αναμένεται επιβράδυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης και μείωση των εξαγωγών και των επενδύσεων, λόγω των επιπτώσεων των μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19, αλλά και της γενικότερης ανησυχίας που προκαλεί η αβεβαιότητα ως προς την εξέλιξη της κατάστασης. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι, σύμφωνα με την επικαιροποιημένη εαρινή έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας για τις χώρες της Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας (Europe and Central Asia Economic Update Spring 2020), η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας θα περιέλθει σε ύφεση, με τον ρυθμό ανάπτυξης να εκτιμάται σε -0,4% το 2020, μετά την αύξηση 3,6% το 2019, εξ' αιτίας των επιπτώσεων από την πανδημία. Η πρόβλεψη αυτή μάλιστα, κατά την Παγκόσμια Τράπεζα, θεωρείται αισιόδοξη, καθώς λαμβάνει ως προϋπόθεση ότι η κρίση θα λήξει μέχρι τα τέλη Ιουνίου τ.έ. και η οικονομία θα επιστρέψει στην ομαλότητα. Αντιθέτως, η οικονομία ενδέχεται να καταλήξει σε βαθύτερη ύφεση, με αρνητική ανάπτυξη άνω του 2% εάν η κρίση παραταθεί πέραν του πρώτου εξαμήνου του 2020.

Ως προς τις προβλέψεις για το ΑΕΠ, η Επικεφαλής οικονομολόγος της Κεντρικής Τράπεζας της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, κα Aneta Krstevska, επεσήμανε ότι μετά από μια σταθερή ανάπτυξη 3,6% της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας το 2019, εξ αιτίας της παγκόσμιας οικονομικής συρρίκνωσης και των εγχώριων μέτρων για τον περιορισμό της εξάπλωσης της πανδημίας COVID-19, αναμένεται συρρικνωμένη οικονομική δραστηριότητα στη Βόρεια Μακεδονία, μείωση -3,5% το 2020 και ανάκαμψη 4,7% το 2021, με επιστροφή στις μεσοπρόθεσμες προβλέψεις 4% το 2022.

Παρά την αναμενόμενη ανάκαμψη το επόμενο έτος, το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας παραμένει χαμηλότερο από το αναμενόμενο. Υπάρχουν εκτιμήσεις για πτώση σε όλα τα στοιχεία του ΑΕΠ εκτός από τη δημόσια κατανάλωση.

1.1.2.2 Πληθωρισμός

Το 2019, ο δείκτης τιμών καταναλωτή κινήθηκε καθοδικά, μειούμενος σε 0,8% από 1,5%, το 2018. Ο δείκτης τιμών καταναλωτή είχε αρνητικό πρόσημο από το 2014 (-0,3%) έως και το 2016 (-0,2%).

Περαιτέρω, ως προς τις προβλέψεις για τον πληθωρισμό, η Επικεφαλής οικονομολόγος της Κεντρικής Τράπεζας της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, κα Aneta Krstevska, σημείωσε ότι αναμένεται αναθεώρηση προς τα κάτω του πληθωρισμού για το τρέχον και το επόμενο έτος: σε περίπου 0% για το 2020 (από 1,5% τον Οκτώβριο) και σε 1,5% για το 2021 (από περίπου 2% τον Οκτώβριο). Το πρώτο τρίμηνο τ.ε., ο πληθωρισμός θα είναι χαμηλότερος από τις προβλέψεις (0,6% έναντι 1,8%) και αναμένεται αναθεώρηση προς τα κάτω των εκτιμήσεων για τις τιμές εισαγωγής και την εγχώρια ζήτηση. Μεσοπρόθεσμα, αναμένεται διατήρηση των προβλέψεων του Οκτωβρίου για τον πληθωρισμό, σε περίπου 2%. Στον ορίζοντα των προβλέψεων, δεν αναμένονται πιέσεις από την εγχώρια ζήτηση, εν μέσω αξιολογήσεων του κυρίως αρνητικού κενού παραγωγής. Οι κίνδυνοι για την πρόβλεψη του πληθωρισμού οφείλονται κυρίως στην αβεβαιότητα σχετικά με τις τιμές εισαγωγής τροφίμων και πηγών ενέργειας.

1.1.2.3 Αγορά Εργασίας - Ανεργία

Το 2019, η ανεργία στη Βόρεια Μακεδονία συνέχισε την πτωτική πορεία των τελευταίων ετών, καθώς διαμορφώθηκε στο 17,3% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας, από 20,7% το 2018 και 22,4% το 2017. Ο συνολικός αριθμός των ανέργων περιορίσθηκε, το 2019, σε 166.363 (από 198.569 το 2018), σε σύνολο 964.014 ατόμων που αποτελούν το ενεργό εργατικό δυναμικό της χώρας (από 957.623 το 2018). Ο συνολικός αριθμός απασχολούμενων ανήλθε στο 2019 σε 797.651 (από 759.054 το 2018). Το ποσοστό δραστηριότητας κατά την περίοδο αυτή ήταν 57,2, ενώ το ποσοστό απασχόλησης ήταν 47,3.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το 2018 από τους εργαζόμενους το 60,4% ήταν άντρες και το 39,6% γυναίκες, ενώ στους ανέργους το ποσοστό των αντρών ήταν 62,5% και των γυναικών 37,5%. Στην ηλικιακή ομάδα 15-24 αναλογεί το 18,9% των εγγεγραμμένων ανέργων, στην ηλικιακή ομάδα 25-49 αναλογεί το 61,2% και στην ηλικιακή ομάδα 50-64 το 19,9%.

Στο μορφωτικό επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναλογεί το 56,1% των εγγεγραμμένων ανέργων, στο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης το 20,5% και στο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 20,9%. Ποσοστό 0,4% των ανέργων δεν έχει λάβει καθόλου εκπαίδευση (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία 2018).

Από τους συνολικά 759.054 εργαζομένους στη χώρα, το 2018 (740.648 το 2017), το 19,9% απασχολείται στο τομέα της μεταποίησης, το 15,7% στους τομείς της γεωργίας, υλοτομίας και αλιείας, το 14,3% στους τομείς του λιανικού και χονδρικού εμπορίου, το 7,4% στον κλάδο των κατασκευών, το 5,9% στο τομέα της εκπαίδευσης και το 36,8% σε άλλους κλάδους της οικονομίας. Στον ευρύτερο δημόσιο τομέα της χώρας εργάζονται 52.900 άτομα που αποτελούν το 7,0% του συνόλου των εργαζομένων (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία 2018).

Δικαίωμα λήψης επιδόματος ανεργίας στη Βόρεια Μακεδονία έχουν τα άτομα που μένουν άνεργα έπειτα από συνεχή απασχόληση τουλάχιστον 9 μηνών ή έπειτα από απασχόληση τουλάχιστον 12 μηνών με ένα διάλειμμα κατά τους τελευταίους 18 μήνες πριν την παύση της εργασίας τους. Το ποσό του επιδόματος ενός ανέργου ανέρχεται στο 50% του μέσου μηνιαίου καθαρού μισθού που έπαιρνε κατά τους τελευταίους 24 μήνες της εργασίας του (δεν μπορεί πάντως σε καμία περίπτωση να υπερβαίνει το 80% του μέσου μηνιαίου καθαρού μισθού στη χώρα) και του παρέχεται για διάρκεια 12 μηνών. Υπάρχουν περιπτώσεις, όπου, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, η καταβολή του επιδόματος ανεργίας δύναται να συνεχισθεί για κάποιο διάστημα. Τότε το ύψος του επιδόματος ανεργίας πέραν των 12 μηνών, κυμαίνεται στο 40% του μέσου μηνιαίου καθαρού μισθού που έπαιρνε ο άνεργος τους τελευταίους 24 μήνες της εργασίας του.

Σε γενικές γραμμές, η Βόρεια Μακεδονία έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη και την ενσωμάτωση στις παγκόσμιες οικονομικές αγορές. Το ποσοστό ανεργίας έχει μειωθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία, αλλά εξακολουθεί να είναι ένα από τα υψηλότερα στην Ευρώπη, ιδίως των νέων (35,6% το 2019). Η χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας, ιδίως μεταξύ των γυναικών, και η περιορισμένη δημιουργία θέσεων εργασίας αποτελούν τις κύριες προκλήσεις στην αγορά εργασίας της Βόρειας Μακεδονίας. Οι ανεπαρκείς αποδοχές και η μη παραγωγική εργασία, η έλλειψη σταθερότητας και ασφάλειας στην εργασία, οι άνισες ευκαιρίες και η εργασιακές σχέσεις, το επισφαλές εργασιακό περιβάλλον και η έλλειψη εκπροσώπησης των εργαζομένων αποτελούν επίσης μέλημα της χώρας.

Σύμφωνα με την Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης αρμόδια για τις οικονομικές υποθέσεις, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σημαντικά χάρη στα επιχειρησιακά μέτρα και όλα τα προγράμματα για την απασχόληση, την κατάρτιση και την επανεκπαίδευση, που έλαβε η Κυβέρνηση, δημιουργώντας περίπου 60.000 νέες θέσεις εργασίας. Τα τελευταία δύο χρόνια έχουν δημιουργηθεί 2.500 μικροεπιχειρήσεις, μέσω των λειτουργικών μέτρων για την απασχόληση. Το 93% των μικροεπιχειρήσεων που άνοιξαν το 2017 και το 99% αυτών που άνοιξαν το 2018 εξακολουθούν να είναι ενεργές.

Από την άλλη, παρατηρείται το παράδοξο να παραμένουν κενές θέσεις εργασίας εξ αιτίας της εποχιακής μετανάστευσης εργατικού δυναμικού. Σύμφωνα με την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία, περισσότερες από 9.000 θέσεις εργασίας παρέμειναν κενές το τελευταίο τρίμηνο του 2019, ενώ υπήρχαν πάνω από 4.700 κενές θέσεις στην περιοχή των Σκοπίων και πάνω από χίλιες στην περιοχή της Πελαγονίας. Οι εργαζόμενοι στον τομέα των υπηρεσιών ήταν πιο δυσεύρετοι πέρυσι. Οι αριθμοί αυτοί επιδεινώνονται το καλοκαίρι, όταν 7.000 έως 20.000 νέοι περίπου εγκαταλείπουν τη χώρα τους για ανεύρεση εργασίας στις γειτονικές χώρες, κυρίως την Κροατία, την Ελλάδα και το Μαυροβούνιο, ως εποχιακοί εργαζόμενοι.

1.1.2.4 Προϋπολογισμός

Τα αποτελέσματα της εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού του 2019 διαμορφώθηκαν, σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών, ως εξής:

- Το έλλειμμα ανήλθε σε 222 εκατ. ευρώ., ήτοι 2,0% του ΑΕΠ (από 1,8% το 2018).
- Τα συνολικά έσοδα ανήλθαν σε 3.315 εκατ. ευρώ, ήτοι 29,2% του ΑΕΠ (από 28,6% το 2018).
- Οι συνολικές δαπάνες διαμορφώθηκαν σε 3.537 εκατ. ευρώ, ήτοι 31,2% του ΑΕΠ (από 30,4% το 2018).

Ο προϋπολογισμός του 2020 είναι πιο επεκτατικός από πέρυσι. Οι βασικές προβλέψεις του είναι οι εξής:

- Τα έσοδα αναμένεται να διαμορφωθούν στα 3.615 εκατ. ευρώ, ήτοι 30,1% του ΑΕΠ.
- Οι δαπάνες αναμένεται να φθάσουν τα 3.897 εκατ. ευρώ, ήτοι 32,4% του ΑΕΠ.
- Το έλλειμμα αναμένεται να ανέλθει στα 283 εκατ. ευρώ, ήτοι 2,3% του ΑΕΠ.

Σημειώνεται ότι ο κρατικός προϋπολογισμός της χώρας είναι συνεχώς ελλειμματικός από το 2008. Συγκεκριμένα, μετά το 2007, οπότε ήταν πλεονασματικός (0,6% του ΑΕΠ), το 2008 παρουσίασε έλλειμμα της τάξης του 0,9% του ΑΕΠ, το οποίο το 2009 αυξήθηκε στο 2,7% του ΑΕΠ.

Το 2010, το έλλειμμα σημείωσε ελαφρά μείωση στο 2,4% του ΑΕΠ και το 2011 αυξήθηκε εκ νέου στο 2,5% του ΑΕΠ, για να ανέλθει περαιτέρω, το 2012, στο 3,8% του ΑΕΠ, ποσοστό στο οποίο διατηρήθηκε και το 2013. Η αύξηση συνεχίστηκε το 2014, οπότε διαμορφώθηκε στο 4,2% του ΑΕΠ. Το 2015 και το 2016 το έλλειμμα περιορίστηκε στο 3,5% και 2,7%, αντιστοίχως. Το 2017 το έλλειμμα παρέμεινε σταθερό, σε σχέση με το προηγούμενο έτος, στο 2,7%.

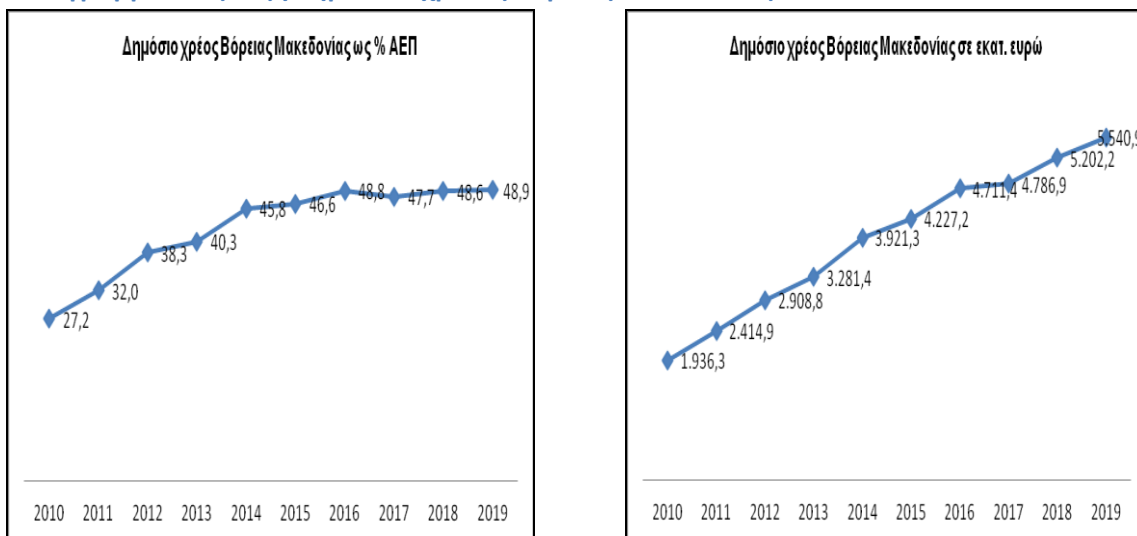
1.1.2.5 Χρέος γενικής κυβέρνησης και δημόσιο χρέος

Το χρέος γενικής κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας βαίνει σταθερά αυξανόμενο σε απόλυτους αριθμούς, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ κατέγραψε σχετική σταθερότητα το 2019. Συγκεκριμένα, το 2019, ανήλθε στο 40,2% του ΑΕΠ (4.556,8 εκατ. ευρώ), από 40,6% (4.344,4 εκατ. ευρώ), το 2018.

Όσον αφορά στο δημόσιο χρέος, από το 2008 διαγράφει συνεχή ανοδική πορεία σε απόλυτους αριθμούς, ενώ το 2017 μειώθηκε ως ποσοστό του ΑΕΠ, για να κινηθεί και πάλι ανοδικά το 2018 και 2019. Συγκεκριμένα, το 2019 ανήλθε σε 5.540,9 εκατ. ευρώ (48,9% του ΑΕΠ), από 5.202,2 εκατ. ευρώ (48,6% του ΑΕΠ) το 2018.

Το μεγαλύτερο μέρος του δημοσίου χρέους είναι το εξωτερικό, το οποίο ανήλθε, το 2019, σε 3.709,3 εκατ. ευρώ, από 3.537,8 εκατ. ευρώ το 2018. Το εξωτερικό δημόσιο χρέος έχει υπερ-τριπλασιαστεί από το 2008, οπότε ανερχόταν σε 1.092,4 εκατ. ευρώ.

Διάγραμμα 2: Εξέλιξη δημοσίου χρέους Βόρειας Μακεδονίας 2010-2019

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών Βόρειας Μακεδονίας – Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Αναφορικά με το τρέχον έτος, σύμφωνα με εκτιμήσεις εδώ αναλυτών, ο κρατικός δανεισμός, στον οποίο καταφεύγει η Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας προκειμένου να αντιμετωπίσει την υγειονομική και οικονομική κρίση, που προκάλεσε η πανδημία COVID-19, αυξάνει απροσδόκητα το δημόσιο χρέος της χώρας. Υπό τις συνθήκες αυτές, ορισμένοι εκτιμούν ότι, το δημόσιο χρέος ενδέχεται να προσεγγίσει το όριο του 60%, ενώ άλλοι εκτιμούν ότι ίσως και να το ξεπεράσει.

Στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2020, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, το επίπεδο του δημόσιου χρέους ανέρχεται ήδη πάνω από το μισό του ΑΕΠ, ήτοι 50,7%. Ειδικότερα, η Διοικήτης της Κεντρικής τράπεζας της Βόρειας Μακεδονίας, κα Anita Angelovska-Bezhoska, εκτιμά ότι το δημόσιο χρέος της χώρας θα μπορούσε να αυξηθεί κατά πέντε ποσοστιαίες μονάδες το τρέχον έτος, φθάνοντας το 55,7% του ΑΕΠ.

1.1.2.6 Συναλλαγματικά διαθέσιμα

Το 2019, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της Βόρειας Μακεδονίας αυξήθηκαν, σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας, κατά 396 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2018 και διαμορφώθηκαν στα 3.263 εκατ. ευρώ. Το 2018 είχαν επίσης αυξηθεί κατά 531 εκατ. ευρώ, σε σχέση με το 2017 (φθάνοντας τα 2.867 εκατ. ευρώ από 2.336 εκατ. ευρώ), ενώ το 2017, είχαν μειωθεί κατά 277 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2016 (όταν είχαν ανέλθει στα 2.613 εκατ. ευρώ). Σε γενικές γραμμές, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της Βόρειας Μακεδονίας διέγραψαν ανοδική πορεία (με ορισμένες διακυμάνσεις) κατά την τελευταία δεκαετία (το 2008 ανέρχονταν σε 1.495 εκατ. ευρώ).

Όπως εξήγησε η Διοικήτης της εδώ Κεντρικής Τράπεζας, το ύψος των συναλλαγματικών αποθεματικών της Βόρειας Μακεδονίας υπερβαίνει ελαφρώς τα 3 δισ ευρώ, ως αποτέλεσμα της πάγιας τακτικής, εδώ και χρόνια, της Κεντρικής Τράπεζας για τη διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου συναλλαγματικών διαθεσίμων, το οποίο με τη σειρά του εγγυάται τη διατήρηση σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας, μεταξύ δηναρίου και ευρώ. Εκτίμησε δε ότι, λαμβάνοντας υπόψη όλους τους διεθνείς δείκτες, το επίπεδο των αποθεμάτων δείχνει πέραν της επάρκειας συναλλάγματος και την ικανότητα της οικονομίας να χειριστεί κάθε κραδασμό.

1.1.3 Εξωτερικό εμπόριο

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας, ο συνολικός όγκος του εξωτερικού εμπορίου αγαθών της χώρας ανήλθε, το 2019, στα 14.857,9 εκατ. ευρώ, καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 14,2% έναντι της προηγούμενης χρονιάς. Ανοδικά κινήθηκαν τόσο οι εξαγωγές, οι οποίες άγγιξαν τα 6.424 εκατ. ευρώ (αύξηση 9,6%), όσο και οι εισαγωγές, οι οποίες ανήλθαν στα 8.463 εκατ. ευρώ (αύξηση 10,3%). Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου παρουσίασε σημαντική αύξηση 12,6% (κατά 228 εκατ. ευρώ).

Όσον αφορά στο εμπόριο υπηρεσιών, βάσει των στοιχείων της Κεντρικής Τράπεζας, οι εξαγωγές της Βόρειας Μακεδονίας κατέγραψαν, το 2019, αύξηση της τάξης του 3,5%, ενώ ανοδικά κινήθηκαν και οι εισαγωγές, κατά 6,4%. Το ισοζύγιο υπηρεσιών είναι σταθερά πλεονασματικό υπέρ της Βόρειας Μακεδονίας.

Πίνακας 2: Εξωτερικό εμπόριο Βόρειας Μακεδονίας

	2015	2016	2017	2018	2019
Εξαγωγές αγαθών (αξία σε εκατ. €)	4.087,6	4.390,3	5.018,7	5.872,5	6.423,7
Εισαγωγές αγαθών (αξία σε εκατ. €)	6.217,6	6.176,5	6.834,9	7.676,3	8.463,2
Εμπορικό ισοζύγιο (αξία σε εκατ. €)	-2.130,0	-1.786,2	-1.816,2	-1.803,8	-2.014,8
Εξαγωγές υπηρεσιών (αξία σε εκατ. €)	1.377,6	1.389,7	1.434,3	1.571,1	1.625,7
Εισαγωγές υπηρεσιών (αξία σε εκατ. €)	1.028,8	1.049,0	1.059,6	1.208,9	1.286,0
Ισοζύγιο υπηρεσιών (αξία σε εκατ. €)	348,8	340,7	374,7	362,2	339,7

Πηγές: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας/ Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

1.1.3.1 Εμπόριο αγαθών

Η δομή των εξαγωγών της Βόρειας Μακεδονίας έχει μεταβληθεί, σε σημαντικό βαθμό, τα τελευταία χρόνια, καθώς ενώ κατά το χρονικό διάστημα 2004-2010 το μερίδιο των παραδοσιακών προϊόντων (κυρίως κλωστοϋφαντουργικών) επί του συνόλου ανερχόταν σε 70%, αυτό έχει πλέον περιοριστεί στο 36%. Σημαντική αύξηση, τα τελευταία χρόνια, καταγράφουν οι εξαγωγές προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας (προερχόμενες κυρίως από Τεχνολογικές, Βιομηχανικές και Αναπτυξιακές Ζώνες), καλύπτοντας περισσότερο από το 50% των εξαγωγών της Βόρειας Μακεδονίας.

Τα κυριότερα **εξαγωγικά προϊόντα της Βόρειας Μακεδονίας** (ως προς την αξία) είναι τα ακόλουθα: ενισχυμένοι με πολύτιμα μέταλλα καταλύτες, καλώδια για την αυτοκινητοβιομηχανία (κυρίως εκκίνησης), μέρη από καθίσματα οχημάτων και οχήματα (για μεταφορά δέκα ή περισσότερων ατόμων).

Παρατίθεται, κατωτέρω, πίνακας των σημαντικότερων εξαγωγικών προϊόντων (σε ποσοστό 85,5% το 2019) ανά διψήφια κατηγορία:

Πίνακας 3: Εξαγωγές αγαθών της Βόρειας Μακεδονίας

Κωδικός	2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2018		2019		% Μεταβολή στην αξία
		Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	
38	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	1.233,47	21,0	1.348,56	21,0	9,3

85	ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ. ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ Ή ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΗΧΟΥ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ Ή ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΗΧΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ ΑΥΤΩΝ	871,61	14,8	971,45	15,1	11,5
84	ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ, ΛΕΒΗΤΕΣ, ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΝΟΗΣΕΙΣ. ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ Ή ΣΥΣΚΕΥΩΝ	677,77	11,5	804,03	12,5	18,6
72	ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	421,35	7,2	493,66	7,7	17,2
62	ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΞΕΣΟΥΑΡ ΕΝΔΥΣΗΣ, ΜΗ ΠΛΕΚΤΑ	353,23	6,0	337,28	5,3	-4,5
87	ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ, ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	305,37	5,2	318,47	5,0	4,3
94	ΕΠΙΠΛΑ, ΕΠΙΠΛΑ ΙΑΤΡΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΑ. ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ. ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΤΟΝΟΜΑΖΟΝΤΑΙ Ή ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΑΛΛΟΥ. ΛΑΜΠΕΣ-ΡΕΚΛΑΜΕΣ, ΦΩΤΕΙΝΑ ΣΗΜΑΤΑ, ΦΩΤΕΙΝΕΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ ΕΙΔΗ. ΠΡΟΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	245,34	4,2	281,03	4,4	14,5
26	ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ, ΣΚΟΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΕΦΡΕΣ	184,23	3,1	195,73	3,0	6,2
73	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	219,59	3,7	174,21	2,7	-20,7
24	ΚΑΠΝΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ	128,36	2,2	143,77	2,2	12,0
27	ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ, ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ, ΚΕΡΙΑ ΟΡΥΚΤΑ	99,84	1,7	133,34	2,1	33,6
39	ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	95,22	1,6	105,76	1,6	11,1
30	ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	88,40	1,5	93,65	1,5	5,9
61	ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ, ΠΛΕΚΤΑ	95,58	1,6	92,30	1,4	-3,4
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΑΓΩΓΩΝ	5.872,48	100	6.423,70	100	9,4

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Το μεγαλύτερο μέρος των **εισαγωγών της Βόρειας Μακεδονίας** αφορά σε πλατίνα και κράματα αυτής, πετρελαιοειδή, καθώς και προϊόντα σιδήρου και χάλυβα. Παρατίθεται, κατωτέρω, πίνακας των σημαντικότερων εισαγωγικών προϊόντων (σε ποσοστό 81,2%) ανά διψήφια κατηγορία.

Πίνακας 4: Εισαγωγές αγαθών στη Βόρεια Μακεδονία

Κωδικός	2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2018		2019		% Μεταβολή στην αξία
		Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	
71	ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ ΦΥΣΙΚΑ Ή ΑΠΟ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΠΕΤΡΕΣ Ή ΠΑΡΟΜΟΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ, ΜΕΤΑΛΛΑ ΕΠΙΣΤΡΩΜΕΝΑ ΜΕ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΛΕΣ ΑΥΤΕΣ. ΑΠΟΜΙΜΗΣΕΙΣ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	916,60	11,9	1.187,13	14,0	29,5
85	ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ. ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ Ή ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΗΧΟΥ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ Ή ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΗΧΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ ΑΥΤΩΝ	839,76	10,9	884,70	10,5	5,4
27	ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ. ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ. ΚΕΡΙΑ ΟΡΥΚΤΑ	779,47	10,2	867,98	10,3	11,4
84	ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ, ΛΕΒΗΤΕΣ, ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΝΟΗΣΕΙΣ. ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ Ή ΣΥΣΚΕΥΩΝ	496,50	6,5	548,21	6,5	10,4
72	ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	473,80	6,2	454,17	5,4	-4,1
69	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΕΡΑΜΕΥΤΙΚΗΣ	368,20	4,8	422,84	5,0	14,8
87	ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ, ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ, ΠΟΔΗΛΑΤΑ ΚΑΙ ΆΛΛΑ ΟΧΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	368,31	4,8	393,62	4,7	6,9
39	ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	317,86	4,1	341,70	4,0	7,5
38	ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΩΝ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	196,56	2,6	200,35	2,4	1,9
30	ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	182,30	2,4	177,71	2,1	-2,5
28	ΑΝΟΡΓΑΝΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ. ΕΝΩΣΕΙΣ ΑΝΟΡΓΑΝΕΣ Ή ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΙΜΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ, ΤΩΝ ΡΑΔΙΕΝΕΡΓΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ, ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΤΩΝ ΣΠΑΝΙΩΝ ΓΑΙΩΝ Ή ΤΩΝ ΙΣΟΤΟΠΩΝ	82,09	1,1	160,16	1,9	95,1
73	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	127,59	1,7	131,67	1,6	3,2
26	ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ, ΣΚΟΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΕΦΡΕΣ	62,31	0,8	124,16	1,5	99,3
02	ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΪΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ, ΒΡΩΣΙΜΑ	112,22	1,5	117,92	1,4	5,1
48	ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ. ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΥΤΤΑΡΙΝΗ, ΧΑΡΤΙ Ή ΧΑΡΤΟΝΙ	104,97	1,4	106,61	1,3	1,6
94	ΕΠΙΠΛΑ, ΕΠΙΠΛΑ ΙΑΤΡΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΑ. ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ. ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΤΟΝΟΜΑΖΟΝΤΑΙ Ή ΔΕΝ	83,56	1,1	101,39	1,2	21,3

	ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΑΛΛΟΥ. ΛΑΜΠΕΣ-ΡΕΚΛΑΜΕΣ, ΦΩΤΕΙΝΑ ΣΗΜΑΤΑ, ΦΩΤΕΙΝΕΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ ΕΙΔΗ. ΠΡΟΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ					
59	ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΜΠΟΤΙΣΜΕΝΑ, ΕΠΙΧΡΙΣΜΕΝΑ, ΕΠΙΚΑΛΥΜΜΕΝΑ Ή ΜΕ ΑΠΑΝΩΤΕΣ ΣΤΡΩΣΕΙΣ. ΕΙΔΗ ΓΙΑ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΥΦΑΝΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	87,08	1,1	93,73	1,1	7,6
90	ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΟΠΤΙΚΗΣ, ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ Ή ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ, ΜΕΤΡΗΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΥ Ή ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ. ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΙΑΤΡΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ. ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ Ή ΣΥΣΚΕΥΩΝ	87,08	1,1	90,61	1,1	4,1
44	ΞΥΛΕΙΑ, ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΞΥΛΟ	82,22	1,1	84,78	1,0	3,1
52	ΒΑΜΒΑΚΙ	92,31	1,2	82,34	1,0	-10,8
21	ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	74,62	1,0	81,50	1,0	9,2
55	ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Ή ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΜΗ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	82,56	1,1	76,96	0,9	-6,8
76	ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΥΤΟΥ	64,50	0,8	71,57	0,8	11,0
40	ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ	64,93	0,8	68,93	0,8	6,1
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ	7.676,32	100	8.463,17	100	10,3

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Η σημαντικότερη χώρα προορισμού των **εξαγωγών της Βόρειας Μακεδονίας** είναι, με διαφορά, η Γερμανία (3.128,9 εκατ. ευρώ περίπου – μερίδιο επί του συνόλου 48,7%). Αυτό συμβαίνει διότι πολλές γερμανικές εταιρείες που είναι εγκατεστημένες στις τεχνολογικές και βιομηχανικές αναπτυξιακές ζώνες της χώρας, παράγουν προϊόντα που απευθύνονται αποκλειστικά στις μητρικές εταιρείες στη Γερμανία.

Στη δεύτερη θέση βρίσκεται η Βουλγαρία με 314 εκατ. ευρώ περίπου (μερίδιο 4,9%), ενώ ακολουθούν το Κόσσοβο (298 εκατ. ευρώ περίπου – μερίδιο 4,6%), η Σερβία (248 εκατ. ευρώ περίπου – μερίδιο 3,9%), το Βέλγιο (213 εκατ. ευρώ περίπου – μερίδιο 3,3%), η Ιταλία (174 εκατ. ευρώ περίπου – μερίδιο 2,7%) και η Ελλάδα (173 εκατ. ευρώ περίπου – μερίδιο 2,7%).

Σημειώνεται ότι το 78,1% των εξαγωγών της Βόρειας Μακεδονίας αντιστοιχεί σε μόλις δέκα χώρες.

Πίνακας 5: 10 Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών Βόρειας Μακεδονίας & θέση της Ελλάδας το 2019

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών σε ευρώ	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων ετών %
1	Γερμανία	3.128.852.729	48,7	13,2
2	Βουλγαρία	313.884.526	4,9	2,3
3	Κόσοβο	297.616.389	4,6	31,5
4	Σερβία	248.416.914	3,9	5,5
5	Βέλγιο	213.064.642	3,3	-3,1
6	Ιταλία	173.832.812	2,7	-5,9
7	Ελλάδα	172.834.098	2,7	-9,3
8	Ουγγαρία	163.955.883	2,6	35,5
9	Ρουμανία	153.693.613	2,4	-6,7
10	Κίνα	149.051.543	2,3	165,8
ΣΥΝΟΛΟ 10 ΧΩΡΩΝ		5.015.203.149	78,1	12,2

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Όσον αφορά στις **εισαγωγές προϊόντων στη Βόρεια Μακεδονία**, η κατανομή εμφανίζεται πιο ισορροπημένη απ' ό,τι στις εξαγωγές, με τη συνολική αξία των εισαγωγών από τις δέκα πρώτες χώρες να καλύπτει το 64,1% των συνολικών εισαγωγών.

Κυριότερος προμηθευτής της Βόρειας Μακεδονίας, το 2019, ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο (969 εκατ. ευρώ περίπου – μερίδιο 11,5%), η Γερμανία (961 εκατ. ευρώ περίπου – μερίδιο επί του συνόλου 11,4%) και η Ελλάδα (684 εκατ. ευρώ περίπου – μερίδιο 8,1%). Έπονται η Σερβία (606 εκατ. ευρώ περίπου – μερίδιο 7,2%), η Κίνα (487 εκατ. ευρώ περίπου – μερίδιο 5,8%) και η Ιταλία (471 εκατ. ευρώ – μερίδιο 5,6%), ενώ μικρότερα μερίδια αγοράς καταλαμβάνουν οι Τουρκία, Βουλγαρία, ΗΠΑ και Πολωνία, όπως φαίνεται και στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 6: 10 Σημαντικότεροι προμηθευτές της Βόρειας Μακεδονίας και η θέση της Ελλάδας το 2019

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εισαγωγών σε ευρώ	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων ετών %
1	Ηνωμένο Βασίλειο	969.098.828	11,5	32,8
2	Γερμανία	960.913.826	11,4	7,9
3	Ελλάδα	683.713.317	8,1	5,1
4	Σερβία	606.305.491	7,2	16,7
5	Κίνα	486.902.054	5,8	9,7
6	Ιταλία	471.132.341	5,6	9,3
7	Τουρκία	404.796.616	4,8	12,2
8	Βουλγαρία	324.491.581	3,8	-1,6
9	ΗΠΑ	276.775.390	3,3	33,1
10	Πολωνία	237.174.287	2,8	17,4
ΣΥΝΟΛΟ 10 ΧΩΡΩΝ		5.421.303.731	64,1	13,8

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

1.1.3.2 Εμπόριο υπηρεσιών

Το ισοζύγιο υπηρεσιών είναι σταθερά πλεονασματικό για τη Βόρεια Μακεδονία την τελευταία πενταετία (βλ. ανωτέρω πίνακα 2). Βασικοί τομείς εσόδων για τη χώρα είναι οι μεταφορές (25% επί του συνόλου), τα ταξίδια (21,8%), άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες (17,4%), οι υπηρεσίες μεταποίησης (16,4%) και οι υπηρεσίες τεχνολογιών πληροφορικής (12,9%).

Σημειώνεται ότι οι κατασκευές κατέγραψαν σημαντική μείωση της τάξης του 51,1%, το 2019.

Πίνακας 7: Εισπράξεις Βόρειας Μακεδονίας

Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση BPM6	2018		2019		Μεταβολή στην αξία
	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Μεταξύ 2 τελευταίων ετών
Υπηρεσίες μεταποίησης	261,1	16,6	267,2	16,4	2,3%
Συντήρηση και επισκευή	3,5	0,2	3,6	0,2	4,3%
Μεταφορές	391,2	24,9	407,2	25,0	4,1%
Ταξίδια	325,0	20,7	354,3	21,8	9,0%
Κατασκευές	106,9	6,8	52,3	3,2	-51,1%
Ασφαλιστικές υπηρεσίες	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	4,1	0,3	4,6	0,3	12,3%
Πνευματικά δικαιώματα	10,0	0,6	9,6	0,6	-4,7%
Τηλεπικοινωνίες και τεχνολογίες πληροφορικής	183,8	11,7	210,1	12,9	14,3%
Άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες	251,1	16,0	282,6	17,4	12,5%
Υπηρεσίες καλλιτεχνικές και προσωπικής φροντίδας	28,7	1,8	26,9	1,7	-6,4%
Κυβερνητικές υπηρεσίες	5,8	0,4	7,3	0,4	26,4%

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

Οι εισαγωγές υπηρεσιών από τη Βόρεια Μακεδονία αφορούν κατά κύριο λόγο στους τομείς των μεταφορών (28,1% επί του συνόλου), άλλων επιχειρηματικών υπηρεσιών (21,2%), των ταξιδιών (19,6%) και των πνευματικών δικαιωμάτων (11,2%), αν και η τελευταία κατηγορία κατέγραψε μείωση της τάξης του 12,4%. Οι υπηρεσίες μεταποίησης σημείωσαν κατακόρυφη πτώση της τάξης του 375,6%, ενώ και οι κατηγορίες συντήρησης - επισκευής και κατασκευών κατέγραψαν, το 2019, σημαντική μείωση της τάξης του 36,1% και 18,5% αντίστοιχα (βλ. Πίνακα 8).

Πίνακας 8: Πληρωμές Βόρειας Μακεδονίας

Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση BPM6	2018		2019		Μεταβολή στην αξία
	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Μεταξύ 2 τελευταίων ετών
Υπηρεσίες μεταποίησης	0,9	0,1	-2,4	-0,2	-375,6%
Συντήρηση και επισκευή	11,6	1,0	7,4	0,6	-36,1%
Μεταφορές	329,4	27,3	360,8	28,1	9,5%
Ταξίδια	219,8	18,2	252,4	19,6	14,9%

Κατασκευές	104,7	8,7	85,3	6,6	-18,5%
Ασφαλιστικές υπηρεσίες	6,7	0,6	7,3	0,6	8,8%
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	24,9	2,1	26,1	2,0	4,9%
Πνευματικά δικαιώματα	165,0	13,6	144,6	11,2	-12,4%
Τηλεπικοινωνίες και τεχνολογίες πληροφορικής	89,9	7,4	88,3	6,9	-1,8%
Άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες	215,3	17,8	272,5	21,2	26,5%
Υπηρεσίες καλλιτεχνικές και προσωπικής φροντίδας	22,7	1,9	24,0	1,9	5,7%
Κυβερνητικές υπηρεσίες	18,1	1,5	19,8	1,5	9,4%

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

1.1.4 Επενδύσεις

Οι επενδύσεις στη Βόρεια Μακεδονία παρέμεναν σε χαμηλό επίπεδο έως το 1998. Στη συνέχεια κατέγραψαν σημαντική αύξηση, κυρίως λόγω των ιδιωτικοποιήσεων κρατικών εταιρειών και τραπεζών και όχι τόσο χάριν σε πρωτογενείς (Greenfield) επενδυτικές πρωτοβουλίες.

Διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελούν σημαντικούς μετόχους εταιρειών στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) και η Παγκόσμια Τράπεζα, μέσω του Διεθνούς Οργανισμού Χρηματοδότησης (IFC), έχουν επενδύσει σε μετοχές επιχειρήσεων της Βόρειας Μακεδονίας.

Όπως σημειώνεται από πλευράς του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Βόρειας Μακεδονίας, με την ανωτέρω πρακτική είναι ευκολότερο για επιχειρηματίες να έχουν πρόσβαση σε κεφάλαια, ενώ η παρουσία της EBRD και του IFC αποτελεί εγγύηση για τις εγχώριες τράπεζες, προκειμένου να εγκρίνουν πιστώσεις με ευνοϊκότερους όρους.

Βασικό ρόλο στην προσέλκυση επενδύσεων στη Βόρεια Μακεδονία διαδραματίζουν τεχνολογικές και βιομηχανικές αναπτυξιακές ζώνες (TBAZ) της χώρας: Skorje 1 (στην περιοχή του Bunardžik), Skorje 2 (σε περιοχή βορείως των Σκοπίων), Skorje 3 (10 χλμ. εκτός Σκοπίων), Tetovo, Štip, Prilep, Radovis, Berovo, Delcevo, Rankovce, Vinica, Γευγελή, Struga, Strumica και Kicevo.

Σύμφωνα με την Υπηρεσία Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών της Βόρειας Μακεδονίας, τα προσφερόμενα κίνητρα στους επενδυτές εντός των εν λόγω ζωνών είναι τα ακόλουθα:

Σύγκριση φορολογικών κινήτρων εντός και εκτός των Ζωνών (TBAZ)

Φορολογικές απαλλαγές:

Είδος φόρου	Φόρος εκτός Ζώνης	Φόρος εντός Ζώνης
ΦΠΑ	18% (5% στις προαναφερθείσες περιπτώσεις)	0%
Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης	5% - 62%	0%
Εταιρικός φόρος	10%	0% έως 10 έτη
Φόρος εισοδήματος	10%	0% έως 10 έτη

Τελωνειακές απαλλαγές:

Προϊόντα	Δασμοί εκτός Ζώνης	Δασμοί εντός Ζώνης
Εξοπλισμός, μηχανήματα και ανταλλακτικά	5% - 20%	0%
Απαλλαγή από τελωνειακούς δασμούς για παραγωγή που προορίζεται για εξαγωγή.		

Πηγή: Υπηρεσία Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών

Άλλες παροχές:

- ✓ Ελεύθερη πρόσβαση στις υπάρχουσες υποδομές (φυσικό αέριο, ηλεκτρισμός, ύδρευση και αποχέτευση).
- ✓ Εύκολη πρόσβαση στο κύριο οδικό δίκτυο.
- ✓ Τα οικοπέδα εντός των βιομηχανικών ζωνών διατίθενται προς μακροχρόνια μίσθωση για περίοδο έως και 99 ετών, σε μειωμένες τιμές.
- ✓ Οι επενδυτές δικαιούνται 10ετή φορολογική απαλλαγή για τα εταιρικά κέρδη και το προσωπικό εισόδημα. Οι επενδυτές απαλλάσσονται από την καταβολή του φόρου προστιθέμενης αξίας για τις εισαγωγές και το εμπόριο αγαθών. Επιπλέον, οι επενδυτές απαλλάσσονται από την καταβολή τελωνειακών δασμών για εξοπλισμό, μηχανήματα και ανταλλακτικά.
- ✓ Απαλλαγή από την καταβολή φόρων κοινής ωφέλειας στον τοπικό δήμο και τελών για τις άδειες οικοδομής.
- ✓ Επιστροφή του 10% των επενδυτικών δαπανών σε νέες μηχανές και εξοπλισμό, ή επενδύσεις σε κτίρια και γη, μέχρι το ποσό του 1 εκατ. ευρώ κατά τη διάρκεια μιας περιόδου 5 ετών.
- ✓ Εντός των TBAZ δεν επιτρέπεται να εγκατασταθούν εγχώριες εταιρείες, καθώς και επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε τομείς που προκαλούν εσωτερικό ανταγωνισμό (επί παραδείγματι κλωστοϋφαντουργίες). Κυρίως αδειοδοτούνται εταιρείες, των οποίων η παραγωγή προορίζεται για εξαγωγή (λ.χ. ανταλλακτικά αυτοκινήτων).

Θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι υπάρχει διάκριση των λεγόμενων βιομηχανικών ζωνών της Βόρειας Μακεδονίας σε δύο κατηγορίες:

- ✓ Τις επίσημες TBAZ, οι οποίες ιδρύονται κατόπιν απόφασης της Κυβέρνησης, προσφέρουν σημαντικά πλεονεκτήματα και λειτουργούν αυστηρά στο πλαίσιο των διεθνών προδιαγραφών ως ελεύθερες ζώνες
- ✓ Τις βιομηχανικές ζώνες, τις οποίες ιδρύουν και λειτουργούν κάποιοι Δήμοι της χώρας, όπως λ.χ. ο Δήμος του Μοναστηρίου (Bitola), οι οποίες ωστόσο δεν προσφέρουν κίνητρα φορολογικού χαρακτήρα, αλλά αποτελούν απλώς χώρο εκτός πόλεων, όπου συγκεντρώνεται η βιομηχανική δραστηριότητα.

Για περισσότερες πληροφορίες ως προς τις TBAZ, βλ. τους ακόλουθους συνδέσμους:

<http://fez.gov.mk/#1521540177653-2dd7ccdf-2a5f23fa-e0ce> και <http://fez.gov.mk/why-invest/#1516709706334-5b5d1d63-4d2e>

Σημειώτεον ότι, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχουν εκφράσει, κατά καιρούς το σκεπτικισμό τους για τη λειτουργία TBAZ, με την αιτιολογία ότι ενδέχεται να οδηγούν σε στρέβλωση του ανταγωνισμού. Επιπλέον, τα οφέλη για την πραγματική οικονομία από τις ΑΞΕ εντός των TBAZ είναι περιορισμένα, λόγω των ιδιαίτερων προνομίων και ατελειών που διέπουν το καθεστώς λειτουργίας τους.

Μεταξύ των σημαντικότερων ξένων επενδύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί, τα τελευταία χρόνια, σε TBAZ είναι της γερμανικής φαρμακευτικής **Gerresheimer**, της ελβετικής **Baumer** για την κατασκευή ηλεκτρονικών αισθητήρων και άλλου ηλεκτρονικού εξοπλισμού, του ρωσικού ομίλου **Cranfield** για την κατασκευή μηχανικών ανταλλακτικών αυτοκινήτου, της αμερικανικής **Johnson Controls** και της γερμανικής **Kostal** για την παραγωγή ηλεκτρονικών και μηχανικών εξαρτημάτων για την αυτοκινητοβιομηχανία, της αμερικανικής **Gentherm** για την παραγωγή συστημάτων θέρμανσης και ψύξης, που θα τοποθετούνται σε αυτοκίνητα, της βρετανικής **Endava** στον τομέα της πληροφορικής, της βουλγαρικής **Filkab** για την παραγωγή ηλεκτρολογικού υλικού, της γερμανικής **Marquardt** για την παραγωγή ανταλλακτικών για τη γερμανική αυτοκινητοβιομηχανία, της ιταλικής **Itec** για την παραγωγή συνθετικών υλικών, της βελγικής **Van Hool** για την παραγωγή οχημάτων, της ιταλικής **Condevo** για την παραγωγή προϊόντων οικιακής θέρμανσης, της αμερικανικής **Lear** για την παραγωγή καθισμάτων αυτοκινήτου, της τουρκικής **Jagjit Metzler** για την παραγωγή ελαστικών ταινιών και των τουρκικών **Cagatay Kablo**, **Murat Ticaret Dogan** και **Automotiv** για την κατασκευή καλωδίων και άλλων εξαρτημάτων για την αυτοκινητοβιομηχανία.

Σημαντικές επενδύσεις που έχουν αναληφθεί ή ανακοινωθεί το τελευταίο χρονικό διάστημα, είναι:

- της τουρκικής **Limak Holding** για την κατασκευή σύγχρονου συγκροτήματος κατοικιών και γραφείων, εμπορικού κέντρου, καθώς και σήραγγας στην περιοχή του παλαιού σιδηροδρομικού σταθμού των Σκοπίων (ύψους 250 εκατ. ευρώ),
- του αλβανικού ομίλου **Balfin** για την κατασκευή εμπορικού κέντρου και οικιστικού συγκροτήματος στα Σκόπια (ύψους 350 εκατ. ευρώ),
- της τουρκικής **Purplast** για την παραγωγή πλαστικών εξαρτημάτων για την αυτοκινητοβιομηχανία. Στις 29.10.2019 υπεγράφη σύμβαση για μίσθωση οικοπέδου 26.266 τ.μ. στη Βιομηχανική Ζώνη II των Σκοπίων. Πρόκειται για την πρώτη επένδυση της "Purplast" εκτός Τουρκίας. Το εργοστάσιο στη Βόρεια Μακεδονία θα λειτουργήσει ως το κύριο κέντρο εφοδιαστικής για την Ευρώπη. Η εταιρεία σχεδιάζει αρχική επένδυση ύψους έως 12 εκατ. ευρώ και δημιουργία 300 νέων θέσεων εργασίας.
- Της ελβετικής **BAUMER**, κορυφαίου κατασκευαστή καινοτόμων και υψηλής ποιότητας αισθητήρων και συναφών τεχνολογικών λύσεων για εφαρμογές στην αυτοματοποίηση εργοστασίων και διεργασιών, που άνοιξε στις 31.10.2019 εργοστάσιο στη Ζώνη Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης Bunardzik των Σκοπίων. Στην πρώτη φάση, η επένδυση ανέρχεται σε 4,7 εκατ. ευρώ και ο σχεδιασμός της εταιρείας προβλέπει την ενασχόληση με τις κατασκευές και τη μηχανική κατασκευών. Στην επόμενη φάση της επέκτασης, προγραμματίζεται η ανάπτυξη νέων προϊόντων της μηχανικής πληροφορικής (συστημάτων υλικού και λογισμικού). Η επένδυση θα δημιουργήσει 150 νέες θέσεις εργασίας, με δυνατότητα συνολικής απασχόλησης 500 εργαζομένων στο μέλλον. Εκτός από την παραγωγική ικανότητα, σχεδιάζεται επίσης η δημιουργία ερευνητικού κέντρου ανάπτυξης, όπου θα εκπαιδεύονται νέοι μηχανικοί.
- Της τουρκικής **TAV Airports Holding**, διαχειριστή των δύο διεθνών αερολιμένων της Βόρεια Μακεδονίας, η οποία σχεδιάζει την ανάπτυξη των αερολιμένων στα Σκόπια και την Αχρίδα. Από το 2010 η εταιρεία έχει επενδύσει 120 εκατ. ευρώ σε αερολιμενικές υποδομές και την ανάπτυξη των αεροδρομίων, ενώ έχει καταβάλει συνολικά 47,4 εκατ. ευρώ σε τέλη παραχώρησης και φόρους. Στόχος της εταιρείας είναι να καταστούν οι αερολιμένες της Βόρεια Μακεδονίας κοινός περιφερειακός κόμβος
- Της βρετανικών συμφερόντων εταιρείας **Chillam**, με έδρα στο Ηνωμένο Βασίλειο, για την κατασκευή ενός νέου εργοστασίου παραγωγής κάνναβης και καλλυντικών προϊόντων στη βιομηχανική ζώνη "Neokazi" στο Probistip. Η επένδυση θα ανέλθει περίπου στα 25 εκατ.

- ευρώ για τα επόμενα τέσσερα χρόνια, ενώ προβλέπονται περί τις 250-300 θέσεις εργασίας, με σχεδιασμό για πρόσληψη αρχικά 100 ατόμων.
- Της μεγαλύτερης εταιρείας λογισμικού της Βουλγαρίας **Scale Focus**, ύψους 45 εκατ. ευρώ. Υπεγράφη συμφωνία για κρατική ενίσχυση στο πλαίσιο του νόμου για την οικονομική στήριξη των επενδύσεων, στις 23.12.2019, από την Υπουργό για τις Ξένες Επενδύσεις και τον Διευθύνοντα Σύμβουλο της εταιρείας. Η συμφωνία προβλέπει επένδυση ύψους 45 εκατ. ευρώ από την εταιρεία για τα επόμενα πέντε χρόνια και δημιουργία περισσότερων από 300 θέσεις εργασίας. Η Scale Focus άνοιξε την εταιρεία της στα Σκόπια αρχές Δεκεμβρίου 2019, με σχεδιασμό να προσλάβει αρχικά 85 άτομα. Η εταιρεία αριθμεί πάνω από 1.000 υπαλλήλους και γραφεία στη Βουλγαρία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Βρετανία, την Ελβετία και τη Γερμανία. Επί του παρόντος εργάζεται σε 500 έργα, ενώ σχεδιάζει να ανοίξει ένα κέντρο εκπαίδευσης και ανάπτυξης ικανοτήτων επένδυσης 2 εκατ. ευρώ στα Σκόπια (Youth Talent Training and Development Center).
 - Της αμερικανικής **Dura Automotive Systems**, από τις πιο διάσημες εταιρείες στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, με εργοστάσια σε 13 χώρες σε όλο τον κόσμο, για δύο νέα εργοστάσια στην ελεύθερη οικονομική ζώνη "TIDZ Skorje II", το πρώτο τρίμηνο του 2021, επένδυσης περίπου 80 εκατ. ευρώ και 980 θέσεων εργασίας. Το πρώτο εργοστάσιο θα παράγει μπαταρίες λιθίου υψηλής χωρητικότητας για ηλεκτρικά οχήματα, ενώ το δεύτερο εργοστάσιο θα παράγει συστήματα μπαταριών αυτοκινήτων ελαφρών οχημάτων. Ο πενταετής επενδυτικός κύκλος στην πρώτη μονάδα εκτιμάται στα 48 εκατ. ευρώ, ενώ στη δεύτερη μονάδα στα 20 εκατ. ευρώ.
 - Της σσεχικής **Lokotrans**, για την κατασκευή εργοστασίου σιδηροδρομικών οχημάτων, εκτός της TIDZ
 - Της γερμανικής **Geresheimer**, για την παραγωγή ιατρικών πλαστικών συστημάτων.
 - Της канаδικής **Magna**, για την παραγωγή διαφόρων μερών της αυτοκινητοβιομηχανίας.

Τέλος, σημειώνεται ότι, σύμφωνα με πρόσφατα δημοσιεύματα, η γερμανική αλυσίδα σούπερ μάρκετ **Lidl** ετοιμάζεται να ανοίξει το πρώτο της σούπερ μάρκετ στη Βόρεια Μακεδονία.

Στις 11 Μαΐου 2020, το Υπουργείο Οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας ανακοίνωσε τη δημόσια πρόσκληση αναφορικά με υποβολή αιτήσεων δυνητικών επενδυτών για υπαγωγή στους στο καθεστώς των **Αλλοδαπών Στρατηγικών Επενδύσεων**.

Στόχος είναι η αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της εφαρμογής των νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, η ενίσχυση των ανταγωνιστικών οικονομικών ευκαιριών, η αύξηση των εξαγωγών και η μείωση του εμπορικού ελλείμματος, καθώς και η βελτίωση των συνθηκών ευημερίας και διαβίωσης των πολιτών της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας.

Ως στρατηγικό επενδυτικό σχέδιο ορίζεται το έργο που πληροί έναν ή περισσότερους στόχους της δημόσιας πρόσκλησης και αφορά επένδυση τουλάχιστον 100 εκατ. ευρώ, αφορά σε δύο ή περισσότερους Δήμους και ύψους όχι κατώτερου των 50 εκατ. ευρώ, σε Δήμο που εδρεύει σε πόλη, στους Δήμους της πόλεως των Σκοπίων καθώς και στην πόλη των Σκοπίων. Σε κάθε περίπτωση η αξία του επενδυτικού σχεδίου δεν πρέπει να είναι κατώτερη των 30 εκατ. ευρώ τα οποία υπάγονται στην έκταση των Δήμων που εδρεύουν σε χωριά.

Σημειώνεται ότι, τα στρατηγικά έργα πρέπει να είναι σύμφωνα με τις στρατηγικές προτεραιότητες της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, ήτοι να αφορούν στους ακόλουθους τομείς: ενέργεια και υποδομές, μεταφορές και τηλεπικοινωνίες, τουρισμό, μεταποιητική βιομηχανία, γεωργία, δασοκομία και οικονομία των υδάτων, βιομηχανία τροφίμων, υγειονομική περίθαλψη, βιομηχανικά και τεχνολογικά πάρκα, διαχείριση λυμάτων και αποβλήτων, ζώνες πληροφορικής, αθλητισμό, επιστήμη και εκπαίδευση, κατασκευή μεγάλων πολυλειτουργικών κτιρίων.

Δικαίωμα συμμετοχής στη Δημόσια Πρόσκληση έχουν όλα τα νομικά πρόσωπα (εθνικά και διεθνή) που πληρούν τις προϋποθέσεις όπως αυτές ορίζονται στον νόμο για τα στρατηγικά επενδυτικά σχέδια.

Η προθεσμία υποβολής αιτήσεων λήγει στις 31 Ιανουαρίου 2021. Για αναλυτικές πληροφορίες, βλ. <http://www.economy.gov.mk/doc/2810>.

Από ελληνικής πλευράς, σημειώνεται η εξαγορά της δραστηριοποιούμενης στο χώρο της εξόρυξης και επεξεργασίας λευκού μαρμάρου Mermeren Kombinat (ύψους 73 εκατ. ευρώ) από την ελληνική **Παυλίδης Μάρμαρα – Γρανίτες**.

Επίσης, η **εταιρεία ελληνικών συμφερόντων EURONICKEL** στη Βόρεια Μακεδονία ολοκλήρωσε εντός του 2019 επένδυση ύψους 100 εκατ. δολ. ΗΠΑ στο εργοστάσιο Kavardarci στη Βόρεια Μακεδονία, που αφορούσε στην επανενεργοποίηση δεύτερου ηλεκτρικού κλιβάνου, για την παραγωγή σιδηρονικελίου.

Οι κυριότεροι επιχειρηματικοί φορείς ξένων επενδυτών στη Βόρεια Μακεδονία είναι οι ακόλουθοι:

- Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών
- Επιμελητήριο Ρωσίας – Βόρειας Μακεδονίας
- Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο
- Επιμελητήριο Βουλγαρίας – Βόρειας Μακεδονίας
- Επιμελητήριο Ολλανδίας – Βόρειας Μακεδονίας
- Επιμελητήριο Τουρκίας – Βόρειας Μακεδονίας
- Επιχειρηματική Βρετανική Ένωση
- Ένωση Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων (European Business Association) και
- **Ένωση Ελληνικών Επιχειρήσεων στη Βόρεια Μακεδονία (η οποία συνεστήθη προσφάτως, Σκόπια, 25.06.2020)**

Σύμφωνα με τις εδώ αρμόδιες Αρχές, την έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας «Doing Business» και αλλοδαπές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην εγχώρια αγορά, το επενδυτικό περιβάλλον της χώρας περιλαμβάνει τα ακόλουθα θετικά χαρακτηριστικά:

- ✓ Ταχεία εγγραφή των εταιρειών στο εμπορικό μητρώο της χώρας (απαιτούμενος χρόνος μίας ημέρας).
- ✓ Χαμηλό κόστος εργατικού δυναμικού.
- ✓ Σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία του δηναρίου σε σχέση με το ευρώ.
- ✓ Σταθερό φορολογικό σύστημα.
- ✓ Ευνοϊκή γεωγραφική θέση – επικείμενη ολοκλήρωση εντός τ.έ. των έργων στο τμήμα του Πανευρωπαϊκού Διαδρόμου 10 που βρίσκεται εντός Βόρειας Μακεδονίας (Tabanovce-Γευγελή).
- ✓ Κατάταξη της χώρας στην 10^η θέση σε σύνολο 190 χωρών σύμφωνα με την έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας «Doing Business 2019».
- ✓ Υποψήφια χώρα για ένταξη στην ΕΕ και πρόσφατο μέλος του ΝΑΤΟ.

Το 2019, η Βόρεια Μακεδονία έφθασε στη δέκατη θέση στον Δείκτη Παγκόσμιας Τράπεζας "Doing Business", έναντι 26 κρατών μελών της ΕΕ. Αναγνωρίζοντας αυτή την πρόοδο, η Παγκόσμια Τράπεζα εκτιμά ότι η πρόοδος ήταν πιο αργή σε τομείς που δεν καλύπτονται από αυτόν τον Δείκτη, όπως η διακυβέρνηση και η λογοδοσία, και ότι η πολιτική κρίση το 2015-2017 υπογράμμισε αυτά τα προβλήματα.

Τη γνώμη αυτή συμμερίζεται και το ΔΝΤ, το οποίο θεωρεί ότι οι θεσμικές αδυναμίες επιβαρύνουν την οικονομία. Η ανάγκη για βελτίωση του δικαστικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος είχε επίσης τονιστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ως μία από τις προϋποθέσεις για την έναρξη διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Βόρειας Μακεδονίας. Οι Αρχές προτίθενται να αντιμετωπίσουν αυτά τα διαρθρωτικά εμπόδια για να ξεπεράσουν το περαιτέρω αναπτυξιακό δυναμικό μέσω της σύγκλισης της περιφερειακής ολοκλήρωσης και των ρυθμιστικών πρακτικών.

Το Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών που λειτουργεί στο πλαίσιο του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Βόρειας Μακεδονίας, έχει θέσει στην Κυβέρνηση της χώρας, μέσω της έκδοσης Λευκής Βίβλου (διαθέσιμη στον σύνδεσμο <http://www.fic.mk/download-the-white-book.nspx>), τα ακόλουθα προβλήματα ως τα σημαντικότερα που αντιμετωπίζουν οι ξένοι επενδυτές:

- ✓ Την έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού
- ✓ Διοικητικά και θεσμικά εμπόδια
- ✓ Τις δυσκολίες και την καθυστέρηση που μερικές φορές παρουσιάζονται, κατά τη διαδικασία απόκτησης άδειας παραμονής και εργασίας για τους ξένους εργαζομένους.
- ✓ Τις καθυστερήσεις στην επιστροφή ΦΠΑ στις επιχειρήσεις, γεγονός που στερεί την αναγκαία ρευστότητα για την εύρυθμη λειτουργία τους.

Επιπλέον, σύμφωνα με εδώ δραστηριοποιούμενες αλλοδαπές και εγχώριες εταιρείες, στα προβλήματα του επενδυτικού περιβάλλοντος της χώρας περιλαμβάνονται:

- ✓ Οι ελλείψεις σε υποδομές
- ✓ Οι γραφειοκρατικές διαδικασίες
- ✓ Οι περιπτώσεις αυθαίρετων διοικητικών αποφάσεων
- ✓ Η σημαντική καθυστέρηση στην επίλυση δικαστικών διαφορών
- ✓ Οι περιπτώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού.
- ✓ Η περιορισμένη διείσδυση της καινοτομίας στο επιχειρείν
- ✓ Οι συχνές νομοθετικές αλλαγές
- ✓ Η άτυπη οικονομία
- ✓ Το χαμηλό επίπεδο των υπηρεσιών υποστήριξης μετά την πώληση (after sales)
- ✓ Οι καθυστερήσεις πληρωμών

Οι **Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)** στη Βόρεια Μακεδονία κατέγραψαν, το **2018** (σύμφωνα με τα πλέον διαθέσιμα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας), αύξηση της τάξης του 13,0% σε σχέση με το 2017 (οπότε είχε σημειωθεί αύξηση 0,9%). **Το συνολικό ποσό των ΑΞΕ στη χώρα ανήλθε σε 5.307,03 εκατ. ευρώ (στοιχεία θέσης)** από 4.697,82 εκατ. ευρώ το 2017.

Στην πρώτη θέση μεταξύ των χωρών προέλευσης ΑΞΕ κατατάσσεται το Ηνωμένο Βασίλειο με 739,62 εκατ. ευρώ, η Αυστρία, με 687,12 εκατ. ευρώ, ενώ έπονται, η Ελλάδα με 488,29 εκατ. ευρώ, η Ολλανδία με 426,09 εκατ. ευρώ και η Σλοβενία με 362,92 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 9α: Επενδύσεις σε Βόρεια Μακεδονία ανά χώρα προέλευσης (στοιχεία θέσης)

Χώρα	2017		2018		% μεταβολή 2017-2018
	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	
Ηνωμένο Βασίλειο	531,6	11,3	739,62	13,9	39,1
Αυστρία	636,72	13,6	687,12	12,9	7,9
Ελλάδα	473,86	10,10%	488,29	9,2	3
Ολλανδία	375,26	8	426,09	8	13,5
Σλοβενία	323,89	6,9	362,92	6,8	12,1
Γερμανία	272,99	5,8	320,8	6	17,5
Τουρκία	252,28	5,4	283,9	5,3	12,5
Ουγγαρία	213,52	4,5	213,76	4	0,1
Ελβετία	184,43	3,9	176,34	3,3	-4,4
Βουλγαρία	150,43	3,2	163,07	3,1	8,4
Κίνα	110,08	2,3	132,6	2,5	20,5
Βρετανικές Παρθένες Νήσοι	64,76	1,4	129,71	2,4	100,3
Ιταλία	105,02	2,2	122,7	2,3	16,8
Βερμούδες	81,34	1,7	116,57	2,2	43,3
Κύπρος	164,2	3,5	90,91	1,7	-44,6
Λοιπές χώρες	757,46	16,1	852,69	16,10%	12,6
Σύνολο	4.697,80	100	4.657,30	100	0,90%

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

Συγκρατούνται η ανοδική πορεία των ελληνικών ΑΞΕ κατά 3,0% (αύξηση 2,3% το 2017), η κατακόρυφη αύξηση των βρετανικών ΑΞΕ (39,1%), η ανάκαμψη των ολλανδικών ΑΞΕ (μετά τη σημαντική μείωση 11,4% το 2017), η σημαντική αύξηση και το 2018 των αυστριακών ΑΞΕ (7,9%) και η διατήρηση της ανοδικής τάσης των γερμανικών ΑΞΕ στη χώρα (17,5% το 2018, 10,0% το 2017 και 30,2% το 2016). Οι τουρκικές ΑΞΕ συνέχισαν την ανοδική τους πορεία, καταγράφοντας σημαντικά υψηλούς επενδυτικούς ρυθμούς σε σχέση με το 2017 (από 1,8% το 2017 αυξήθηκαν σε 12,5% το 2018), ενώ αξιοσημείωτη ήταν και η αύξηση των κινεζικών επενδύσεων κατά 20,5% (132,6 εκατ. ευρώ από 110,1 εκατ. ευρώ το 2017).

Πίνακας 9β: Επενδύσεις από και προς τη Βόρεια Μακεδονία

εκατ. €	2014	2015	2016	2017	2018
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Βόρεια Μακεδονία (συν. κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους αναφοράς)	4.023,64	4.400,10	4.657,31	4.657,31	5.307,03
Άμεσες επενδύσεις της χώρας στο εξωτερικό (συν. κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους αναφοράς)	120,9	103,8	77	67,3	Μη εισέτι διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

Η ισχνή αύξηση των ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία, το 2018, αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό τις συνέπειες της παρατεταμένης πολιτικής αστάθειας για την οικονομία της χώρας και για την επενδυτική εμπιστοσύνη.

Η εικόνα αυτή μετεβλήθη, τουλάχιστον σε επίπεδο ροών, το 2018 καθώς οι εισροές ΑΞΕ ανήλθαν σε 614,08 εκατ. ευρώ (καταγράφοντας ετήσια αύξηση της τάξης του 237,9%), ενώ το 2019 έφτασαν τα 326,26 εκατ. ευρώ (καταγράφοντας μείωση 46,9% σε σχέση με το προηγούμενο έτος).

Σε όρους επενδυτικών ροών, στην 1^η θέση των χωρών-επενδυτών κατατάσσεται η Τουρκία (52,43 εκατ. ευρώ), σημειώνοντας μάλιστα εντυπωσιακή αύξηση 54,8% σε σύγκριση με το 2018. Έπονται, οι Μπαχάμες (με 45,63 εκατ. ευρώ), η Γερμανία (με 44,34 εκατ. ευρώ), οι Βερμούδες (με 29,81 εκατ. ευρώ) και η Ολλανδία (με 27,11 εκατ. ευρώ).

Πίνακας 9γ: Επενδύσεις σε Βόρεια Μακεδονία ανά χώρα προέλευσης (στοιχεία ροών)

Χώρα	2018		2019		% μεταβολή στην αξία 2018-2019
	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	
Τουρκία	33,86	5,5%	52,43	16,1%	54,8%
Μπαχάμες	23,54	3,8%	45,63	14,0%	93,8%
Γερμανία	46,62	7,6%	44,34	13,6%	-4,9%
Βερμούδες	35,27	5,7%	29,81	9,1%	-15,5%
Ολλανδία	48,92	8,0%	27,11	8,3%	-44,6%
Σλοβενία	37,51	6,1%	21,16	6,5%	-43,6%
ΗΠΑ	3,72	0,6%	19,77	6,1%	431,5%
Ιταλία	19,31	3,1%	15,79	4,8%	-18,2%
Βουλγαρία	11,54	1,9%	13,92	4,3%	20,6%
Κόσσοβο	1,20	0,2%	7,50	2,3%	525,0%
Λοιπές χώρες	352,57	57,4%	-53,01	-16,2%	-115,0%
Σύνολο	614,08	100,00	326,26	100,00	-46,9%

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

Η γεωγραφική κατανομή των ροών ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία έχει διαφοροποιηθεί σε σχέση με το 2018, καθώς από τις χώρες που περιλαμβάνονταν στην πρώτη δεκάδα (ως προς τις ροές ΑΞΕ), το παρελθόν έτος, μόνον έξι διατηρήθηκαν σε αυτή (βλ. ως άνω πίνακα).

Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι, σε επίπεδο κατάταξης χωρών, οι ΗΠΑ από την 19^η θέση το 2018, με 3,72 εκατ. ευρώ, βρέθηκε στην 7^η θέση το 2019, με 19,77 εκατ. ευρώ, το Ηνωμένο Βασίλειο έπεσε στην 146^η θέση (-65,83 εκατ. ευρώ το 2019), από την 1^η θέση που κατείχε το 2018 (με επενδύσεις ύψους 204,78 εκατ. ευρώ), ενώ η Ελλάδα από την 9^η θέση το 2018, με 23,58 εκατ. ευρώ, βρέθηκε στην 144^η θέση, καταγράφοντας αποεπένδυση συνολικού ποσού -13,18 εκατ. ευρώ (το 2019).

Ως προς την τομεακή κατανομή των ΑΞΕ στην οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας, σε επίπεδο ροών, η μεγαλύτερη συγκέντρωση σημειώνεται στις υπηρεσίες (28,5% επί του συνόλου) με 92,84 εκατ. ευρώ από 151,14 εκατ. ευρώ το 2018, ενώ έπονται ο μεταποιητικός κλάδος (20,1% επί του συνόλου) με 65,69 εκατ. ευρώ από 342,29 εκατ. ευρώ το 2018 και ο κλάδος των μηχανημάτων και των μεταλλικών προϊόντων (17,5% επί του συνόλου) με 57,23 εκατ. ευρώ από 65,32 εκατ. ευρώ το 2018.

Πτωτικά κινήθηκαν οι ΑΞΕ στους τομείς των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και δραστηριοτήτων στον τομέα του ξύλου (-0,8% επί του συνόλου), ορυχείων και λατομείων (-1,3% επί του συνόλου), πληροφοριών και επικοινωνίας (-3,6% επί του συνόλου) και οχημάτων & άλλου εξοπλισμού μεταφορών (-9,7% επί του συνόλου).

Οι διεθνείς αναλυτές σχολιάζουν θετικά την πρόοδο της Βόρειου Μακεδονίας όσον αφορά στη βελτίωση του επενδυτικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο της Βόρειας Μακεδονίας είναι γενικά ευνοϊκό για τους ξένους επενδυτές και παρέχει πολυάριθμα κίνητρα για την προσέλκυσή τους. Οι επενδυτές επωφελούνται από τις γρήγορες διαδικασίες έναρξης εταιρειών, το χαμηλό κόστος εργατικού δυναμικού (αν και συχνά παρατηρείται έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού), τη σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία του δηναρίου σε σχέση με το ευρώ, την ευνοϊκή γεωγραφική θέση, τα προνόμια εντός των Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών, το σταθερό φορολογικό περιβάλλον. Από την άλλη, επισημαίνουν την ανάγκη βελτίωσης του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος της χώρας: βελτίωσης της ποιότητας των υποδομών και μεταφορών, της εκπαίδευσης, θεραπείας στρεβλώσεων στον διοικητικό και δικαστικό τομέα, αλλά και κατά την επιβολή φόρων και παροχή επιδοτήσεων, ενίσχυσης της καινοτομίας κλπ.

Η εδώ Κυβέρνηση εμφανίζεται αισιόδοξη ως προς την πορεία των ΑΞΕ στη χώρα, κυρίως μετά την προσχώρηση της χώρας στο ΝΑΤΟ και την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων στην ΕΕ, ενώ αναμένονται οικονομικά οφέλη μετά την επίλυση του ονοματολογικού, στο πλαίσιο της Συμφωνίας των Πρεσπών.

1.2 Οικονομικές προβλέψεις 2020

Σύμφωνα με την επικαιροποιημένη εαρινή έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας για τις χώρες της Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας (Europe and Central Asia Economic Update Spring 2020), η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας θα περιέλθει σε ύφεση, με τον ρυθμό ανάπτυξης να εκτιμάται σε -0,4% το 2020, μετά την αύξηση 3,6% το 2019, εξ' αιτίας των επιπτώσεων από την πανδημία του COVID-19. Όπως προαναφέρθηκε, η πρόβλεψη αυτή, κατά την Παγκόσμια Τράπεζα, θεωρείται αισιόδοξη, καθώς λαμβάνει ως προϋπόθεση ότι η κρίση θα λήξει μέχρι τα τέλη Ιουνίου τ.έ. και η οικονομία θα επιστρέψει στην ομαλότητα. Αντιθέτως, η οικονομία ενδέχεται να καταλήξει σε βαθύτερη ύφεση, με αρνητική ανάπτυξη άνω του 2% εάν η κρίση παραταθεί πέραν του πρώτου εξαμήνου του 2020.

Ειδικότερα, το 2020 αναμένεται επιβράδυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης και μείωση των εξαγωγών και των επενδύσεων, λόγω των επιπτώσεων των μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, αλλά και της γενικότερης ανησυχίας που προκαλεί η αβεβαιότητα ως προς την εξέλιξη της κατάστασης. Επιπλέον, σημειώνεται στην έκθεση ότι, η Κυβέρνηση θα αναγκασθεί να αυξήσει τις δαπάνες της σε μια προσπάθεια να τονώσει την οικονομία και να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της κρίσης, με αποτέλεσμα να αυξηθούν τα επίπεδα ελλείμματος και χρέους. Περαιτέρω, αναμένεται αύξηση της φτώχειας, καθώς οι επιχειρήσεις που συνέβαλαν περισσότερο στη μείωσή της στο παρελθόν (τουρισμός και μεταποίηση) έχουν ήδη υποστεί σημαντικές ζημιές.

Η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας αναμένεται να ανακάμψει το 2021, με τον ρυθμό ανάπτυξης να φθάνει το 3,7% και 3,6% το 2022, όσο αυξάνεται η ιδιωτική κατανάλωση και αποκαθίστανται οι επενδυτικές ροές. Επίσης, το ποσοστό της φτώχειας ενδέχεται να πέσει στο 15,6% μέχρι το 2022, δεδομένης της αναμενόμενης αύξησης των πραγματικών μισθών και της βελτίωσης της αγοράς εργασίας. Στην επιτάχυνση της ανάκαμψης το 2021, αναμένεται να συμβάλουν η πρόσφατη ένταξη της χώρας στο ΝΑΤΟ και η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την ΕΕ.

Τα οικονομικά και κοινωνικά μέτρα για τον περιορισμό των επιπτώσεων της κρίσης, θα επηρεάσουν σημαντικά την οικονομία, κυρίως εάν η επιδημία και τα περιοριστικά μέτρα επιμείνουν πέραν του δεύτερου τριμήνου του έτους, με άμεσες επιπτώσεις στη διαμόρφωση της ζήτησης-προσφοράς, στα επίπεδα της απασχόλησης και εν γένει στην αγορά εργασίας, καθώς και στη δημοσιονομική σταθερότητα.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, για να ανακάμψει η χώρα από την ύφεση το 2020 και να διασφαλιστεί η επιτάχυνση βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, θα χρειαστούν περισσότερες δημοσιονομικές μεταρρυθμίσεις, όπως στη φορολογική πολιτική, στη διακυβέρνηση, στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και στην ενίσχυση του ανταγωνισμού.

Σύμφωνα με τις δηλώσεις του κ. Muller, Αντιπροέδρου της Παγκόσμιας Τράπεζας για την Ευρώπη και την Κεντρική Ασία, τα μέτρα πολιτικής που δίνουν προτεραιότητα στις επενδύσεις στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και παρέχουν δίκτυ ασφαλείας για τους πολίτες, ιδίως τους πιο ευάλωτους, είναι κρίσιμα για τον μετριασμό των επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 στην Ευρώπη και την Κεντρική Ασία. Οι χώρες της περιοχής μπορούν να συμβάλουν στη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και εμπιστοσύνης, καθώς και της οικονομικής δραστηριότητας, υποστηρίζοντας τον ιδιωτικό τομέα με προσωρινές επιχειρηματικές πιστώσεις, φορολογικές περικοπές ή αναβολές φορολογικών πληρωμών. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, που επηρεάζονται κυρίως, θα μπορούσαν να επωφεληθούν σημαντικά από στοχευμένες κρατικές επιδοτήσεις. Προς ενίσχυση των αναπτυσσόμενων χωρών, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις από την πανδημία, ήτοι βελτίωση του τομέα της δημόσιας υγείας και υποστήριξη του ιδιωτικού τομέα να συνεχίσει να λειτουργεί και να διατηρεί τις θέσεις εργασίας, η Παγκόσμια Τράπεζα προγραμματίζει τη διάθεση έως και 160 δισ. δολ. τους επόμενους 15 μήνες.

Ειδικότερα για τη Βόρεια Μακεδονία, η Παγκόσμια Τράπεζα ολοκληρώνει ένα πρόγραμμα δράσεων, περιλαμβανομένου ενός νέου σχεδίου ταχείας αντιμετώπισης των προτεραιοτήτων του τομέα της υγείας και προστασίας των εισοδημάτων των νοικοκυριών, καθώς και την αναδιάρθρωση ήδη εγκεκριμένων έργων για την κινητοποίηση κεφαλαίων για τη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Τα προγράμματα αυτά αναμένεται να ανέλθουν συνολικά σε περίπου 140 εκατ. ευρώ.

Οι μεγάλοι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας Fitch και Standard & Poor's επιβεβαίωσαν τη βαθμολογία της Βόρειας Μακεδονίας, η μεν Fitch στο BB+ με αρνητικές προοπτικές, η δε Standard & Poor's στο BB- με σταθερές προοπτικές. Και οι δύο οργανισμοί βασίζουν την αξιολόγησή τους στις οικονομικές επιπτώσεις λόγω της κρίσης της πανδημίας COVID-19, καθώς και στις προβλέψεις για επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας, ύφεση της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας το 2020, αλλά και για ανάκαμψή της το 2021. Ειδικότερα, ο Fitch προβλέπει μείωση του ρυθμού ανάπτυξης 4,2% το 2020 και αύξηση του ΑΕΠ κατά 5,1% το 2021, ενώ ο Standard & Poor's προβλέπει ότι το ΑΕΠ θα συρρικνωθεί 5% το 2020 και θα αναπτυχθεί κατά 3,8% το 2022.

Στην έκθεσή τους, οι οργανισμοί σημειώνουν ότι οι θετικές ή σταθερές προοπτικές αντικατοπτρίζουν τα μέτρα που έλαβε η Κυβέρνηση με στόχο τη διατήρηση των θέσεων εργασίας, τη στήριξη των βιομηχανιών που πλήττονται περισσότερο, καθώς και τα ήπια ρυθμιστικά μέτρα.

Όπως αναφέρεται και στις δύο εκθέσεις, τα μέτρα θα συμβάλουν στην αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος και θα επηρεάσουν την αύξηση του δημόσιου χρέους, η οποία προβλέπεται να ανέλθει στο 50%. Εν τούτοις, με την οικονομική ανάκαμψη, σχεδιάζεται να μειωθεί και να σταθεροποιηθεί το δημοσιονομικό έλλειμμα.

Περαιτέρω, ο τραπεζικός τομέας αξιολογείται ότι θα παραμείνει σταθερός (με επαρκής κεφαλαιοποίηση και ρευστότητα), όπως και η συναλλαγματική ισοτιμία με το ευρώ. Επίσης, οι πιστωτικοί οργανισμοί αξιολογούν θετικά την απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ξεκινήσει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις με τη χώρα, οι οποίες μαζί με την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της οικονομίας.

Σημειώνεται, πάντως, ότι οι προβλέψεις για τις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 υπόκεινται σε αβεβαιότητα, καθώς τα διάφορα σενάρια δείχνουν ότι η οικονομική ανάπτυξη στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων θα περιέλθει σε ύφεση το 2020, μεταξύ -0,4% και -2,8%, πριν ανακάμψει το 2021, καθώς εισάγονται μέτρα πολιτικής, οι παγκόσμιες τιμές των βασικών εμπορευμάτων ανακάμπτουν σταδιακά και το εμπόριο ενισχύεται.

1.3 Οικονομικές σχέσεις Βόρειας Μακεδονίας

1.3.1 Βόρεια Μακεδονία – ΠΟΕ

Η Βόρεια Μακεδονία κατέστη μέλος του Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου το 2003.

1.3.2 Βόρεια Μακεδονία – Ευρωπαϊκή Ένωση

Τον Απρίλιο του 2001, υπεγράφη η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (Stabilization and Association Agreement - SAA) ΕΕ – Βόρειας Μακεδονίας, η οποία ετέθη σε ισχύ τον Απρίλιο του 2004. Στις 22 Μαρτίου 2004 η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ και στις 9 Νοεμβρίου 2005 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατύπωσε θετική γνώμη και εν συνεχεία το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χορήγησε στη Βόρεια Μακεδονία το καθεστώς της υποψήφιας προς ένταξη χώρας. Στις 18 Φεβρουαρίου 2008, το Συμβούλιο ενέκρινε την αναθεωρημένη εταιρική σχέση για την προσχώρηση με τη Βόρεια Μακεδονία (Εταιρική Σχέση Προσχώρησης της χώρας/ Accession Partnership), θέτοντας σημαντικές προτεραιότητες για αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέστησε για πρώτη φορά την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας τον Οκτώβριο του 2009. Το 2015 και το 2016, η σύσταση εξαρτήθηκε από τη συνέχιση της εφαρμογής της συμφωνίας του Pržino και την επίτευξη ουσιαστικής προόδου στην εφαρμογή των «Επειγουσών Μεταρρυθμιστικών Προτεραιοτήτων».

Από τον Δεκέμβριο του 2009, ήρθη η υποχρέωση λήψης βίζας από τους πολίτες της χώρας που επιθυμούν να επισκεφθούν τις χώρες της ΕΕ – Schengen.

Μετά τη διευθέτηση των διμερών διαφορών με τους γείτονές της (Συμφωνία των Πρεσπών με την Ελλάδα, 17.06.2018 και Σύμφωνο Φιλίας, Καλής Γειτονίας και Συνεργασίας με τη Βουλγαρία, 01.08.2017) φαίνεται ότι διευκολύνεται η ευρωπαϊκή πορεία της χώρας.

Τον Ιούνιο του 2018, το Συμβούλιο συμφώνησε να ανταποκριθεί θετικά στην πρόοδο που σημείωσε η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας και τον Ιούνιο του 2019 καθόρισε την πορεία προς την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων, ανάλογα με την πρόοδο σε ορισμένους βασικούς τομείς, όπως η δικαστική μεταρρύθμιση, η μεταρρύθμιση των υπηρεσιών πληροφοριών και ασφάλειας και η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης.

Στις 15 Οκτωβρίου 2019, το Συμβούλιο συζήτησε για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης όσον αφορά την Αλβανία και τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Μετά τη συζήτηση, η Προεδρία εξέδωσε διαδικαστικά συμπεράσματα σημειώνοντας ότι το Συμβούλιο θα συζητήσει το θέμα μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Οκτωβρίου.

Στις 17-18 Οκτωβρίου 2019, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να επανέλθει στο ζήτημα της διεύρυνσης πριν από τη σύνοδο κορυφής ΕΕ - Δυτικών Βαλκανίων τον Μάιο του 2020 στο Ζάγκρεμπ.

Στις 24 Μαρτίου 2020, οι Υπουργοί Ευρωπαϊκών Υποθέσεων παρέσχον την πολιτική τους συμφωνία για την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης με την Αλβανία και τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Στις 25 Μαρτίου τ.ε, εγκρίθηκαν και τυπικά τα συμπεράσματα σχετικά με τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, με γραπτή διαδικασία. Στις 26 Μαρτίου 2020, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου προσυπέγραψαν τα συμπεράσματα αυτά. Ωστόσο, παραμένει σε εκκρεμότητα η διαμόρφωση του νέου διαπραγματευτικού πλαισίου ένταξης των χωρών αυτών, για το οποίο θα πρέπει να συμφωνήσουν τα κράτη μέλη.

Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε και παρουσίασε την 1^η Ιουλίου 2020 στο Συμβούλιο το σχέδιο των ενταξιακών διαπραγματευτικών πλαισίων με την Αλβανία και τη Βόρεια Μακεδονία, καθορίζοντας τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές και αρχές. Η Επιτροπή είχε κληθεί από το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων τον Μάρτιο του 2020 να υποβάλει τις προτάσεις της. Οι προτάσεις βασίζονται στην αναθεωρημένη μεθοδολογία διεύρυνσης που υποβλήθηκε το Φεβρουάριο 2020, ώστε η ενταξιακή διαδικασία να καταστεί πιο αξιόπιστη, με ισχυρότερο πολιτικό προσανατολισμό, πιο δυναμική και προβλέψιμη, με τη συμμετοχή των κρατών-μελών, λαμβάνοντας υπόψη αντικειμενικά κριτήρια και αυστηρά καθορισμένες θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις, καθώς και την αρχή της αναστρεψιμότητας.

Ο πυρήνας του διαπραγματευτικού πλαισίου, το οποίο αναμένεται να συζητηθεί σε επίπεδο εμπειρογνομώνων εντός του Ιουλίου τ.ε., είναι η ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών προτύπων στη χώρα, κυρίως των δημοκρατικών αρχών και των θεμελιωδών αξιών, που σχετίζονται με το κράτος δικαίου και τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Στο πλαίσιο των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την ΕΕ, η χώρα επιχειρεί την εναρμόνιση του συνόλου της νομοθεσίας της (συνεπώς και των νόμων που ρυθμίζουν το επιχειρηματικό περιβάλλον, τη λειτουργία της αγοράς και τις οικονομικές δραστηριότητες) με το κεκτημένο ΕΕ (acquis) και την εκπλήρωση των απαραίτητων οικονομικών κριτηρίων.

Στη συνέχεια αναμένεται να ακολουθήσει το άνοιγμα της πρώτης δέσμης υπό τον τίτλο «Θεμελιώδεις αρχές», η οποία πραγματεύεται το Κεφάλαιο 23 - Νομικά και Θεμελιώδη Δικαιώματα, το Κεφάλαιο 24 - Δικαιοσύνη, Ελευθερία και Ασφάλεια, οικονομικά κριτήρια, λειτουργία δημοκρατικών θεσμών, μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, κρατικές προμήθειες, στατιστικές και δημοσιονομικός έλεγχος.

1.3.3 Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές / τελωνειακές Ενώσεις

Η Βόρεια Μακεδονία είναι μέλος της Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA - 2006).

1.3.4 Συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς/ φόρα και ομάδες χωρών

Η Βόρεια Μακεδονία κατέστη μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών τον Απρίλιο του 1993, με το όνομα «πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας».

Στις 17 Ιουνίου 2018, υπεγράφη στις Πρέσπες από τους Υπουργούς Εξωτερικών κ.κ. Ν. Κοτζιά και Ν. Ντιμιτρόφ και από τον Προσωπικό Απεσταλμένο του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, κ. Μ. Νίμιτς, ως μάρτυρα, παρουσία των Πρωθυπουργών των δύο χωρών, κ.κ. Τσίπρα και Ζάεφ η «Τελική Συμφωνία για την επίλυση των διαφορών που περιγράφονται στις Αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 817 (1993) και 845 (1993), τη

λήξη της Ενδιάμεσης Συμφωνίας του 1995 και την εδραίωση Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης μεταξύ των Μερών».

Η Τελική Συμφωνία προβλέπει τη μετονομασία της γειτονικής χώρας σε «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας». Το όνομα «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας» ('Republic of North Macedonia') είναι το νέο συνταγματικό όνομα της χώρας. Το σύντομο όνομά της είναι «Βόρεια Μακεδονία» ('North Macedonia'). Το όνομα αυτό είναι για όλες τις χρήσεις και για όλους τους σκοπούς, erga omnes. Το νέο όνομα ισχύει σε διεθνές επίπεδο, ήτοι σε όλους τους διεθνείς, πολυμερείς και περιφερειακούς Οργανισμούς, Θεσμούς και Fora, σε όλες τις σχέσεις της χώρας με όλα τα Κράτη-Μέλη του ΟΗΕ, καθώς και στο εσωτερικό της.

Η Βόρεια Μακεδονία είναι επίσης μέλος των ακόλουθων διεθνών οργανισμών: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (1992), Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD - 1993), Διεθνής Οργανισμός Τροφίμων (1993), Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (1993), Κεντροευρωπαϊκή Πρωτοβουλία (Central European Initiative - 1993), Συμβούλιο της Ευρώπης (1995), Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ - 1995), Πρωτοβουλία Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SECI - 1996), Παγκόσμια Τράπεζα (2003), καθώς και σε άλλους Οργανισμούς του Συστήματος του ΟΗΕ.

Επιπλέον, οι χώρες - μέλη του NATO υπέγραψαν, στις 6 Φεβρουαρίου 2019, το πρωτόκολλο προσχώρησης της χώρας στη Βορειοατλαντική Συμμαχία με το νέο όνομα, «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας». Στις 27 Μαρτίου 2020, η Βόρεια Μακεδονία έγινε και επισήμως το 30ο μέλος του NATO, μετά την ολοκλήρωση της κυρωτικής διαδικασίας από τα κοινοβούλια των χωρών - μελών.

2 Τομείς της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας

2.1 Γεωργία/Αγροτική Παραγωγή

Ο γεωργικός τομέας στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας υπήρξε ιστορικά ένας σημαντικός τομέας της οικονομίας της χώρας, καθώς η αγροτική επιχείρηση (συμπεριλαμβανομένης της γεωργίας, της δασοκομίας και της αλιείας) αντιπροσωπεύει, σύμφωνα με στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας για το 2019, το 3,4% του συνολικού αριθμού των ενεργών επιχειρήσεων στη χώρα (2.605 καταγεγραμμένες επιχειρήσεις σε σύνολο 75.914). Το 2018, η αγροτική επιχείρηση αντιπροσώπευε το 3,5% του συνολικού αριθμού των ενεργών επιχειρήσεων στη χώρα (2.546 καταγεγραμμένες επιχειρήσεις σε σύνολο 72.315).

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, ο γεωργικός τομέας συνέβαλε περίπου στο ένα δέκατο του ΑΕΠ της Βόρειας Μακεδονίας και απασχολούσε το ένα έκτο του εργατικού δυναμικού της χώρας. Τα κύρια προϊόντα εξαγωγής από τη Βόρεια Μακεδονία είναι **ο καπνός, τα προϊόντα ζαχαροπλαστικής, τα φρέσκα και μεταποιημένα λαχανικά και φρούτα και ο οίνος**. Σχεδόν το σύνολο της ακαθάριστης γεωργικής παραγωγής (70%) προέρχεται από την παραγωγή φυτικών προϊόντων, όπου τα λαχανικά είναι οι κύριοι συντελεστές. Ντομάτες, πιπεριές και πεπόνια κυριαρχούν στην παραγωγή φρούτων και λαχανικών. Άλλα σημαντικά γεωργικά προϊόντα είναι τα σιτηρά και τα σταφύλια για την παραγωγή κρασιού, καθώς και για άμεση κατανάλωση. Η παραγωγή ζωικού κεφαλαίου έχει μικρότερη σημασία και η γαλακτοκομική παραγωγή με την παραγωγή αγελαδινού γάλακτος κυριαρχεί σε αυτόν τον υποτομέα.

Η επεξεργασία τροφίμων και ποτών είναι σημαντικές βιομηχανίες στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, καθώς και τα φρέσκα φρούτα και λαχανικά. Τα μεταποιημένα τρόφιμα περιλαμβάνουν, τόσο ημιτελή προϊόντα (κατεψυγμένα, αποξηραμένα και συμπυκνώματα), όσο και έτοιμα προϊόντα (κονσέρβες και διατηρημένα).

Πάνω από 75% των μεταποιημένων τροφίμων εξάγονται, κυρίως στην ΕΕ και στις γειτονικές χώρες. Οι περισσότερες εγκαταστάσεις επεξεργασίας τροφίμων είναι ιδιωτικές εταιρείες.

Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι από τις σημαντικότερες βιομηχανίες του γεωργικού τομέα στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Το γάλα έχει το μεγαλύτερο μερίδιο στη συνολική ζωική παραγωγή και καταλαμβάνει σημαντικό ποσοστό της συνολικής ακαθάριστης γεωργικής παραγωγής, ενώ μεγάλη είναι η κατανάλωση των γαλακτοκομικών προϊόντων. Οι καταναλωτές καταναλώνουν κυρίως τυρί και νωπά γαλακτοκομικά προϊόντα. Εν τούτοις, τα στατιστικά στοιχεία για τον τομέα της μεταποίησης, δηλαδή η γαλακτοβιομηχανία στη Βόρεια Μακεδονία, δείχνουν περιορισμένη ανάπτυξη του κλάδου της μεταποίησης.

Η χαμηλή ποσότητα επεξεργασίας τροφίμων στη Βόρεια Μακεδονία οφείλεται κυρίως σε προβλήματα σχετικά με την παροχή ποιοτικών πρώτων υλών και τη συνεργασία με προμηθευτές, την έλλειψη εξειδικευμένων εργαζομένων και την πρόσβαση στη χρηματοδότηση.

Η προτεραιότητα της Κυβέρνησης είναι να αυξηθεί η γεωργική γη και η απόδοση και ποιότητα των γεωργικών προϊόντων, με στόχο υψηλότερα έσοδα για τις οικογένειες που ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Η κυβερνητική πολιτική στρέφεται στην αύξηση των εγκαταστάσεων βιομηχανικής επεξεργασίας με εξαγωγικό προσανατολισμό και στην παρασκευή προϊόντων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Η εξαετής εθνική στρατηγική για τη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη 2014-2020 στοχεύει στην ενίσχυση της ικανότητας του γεωργικού τομέα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας να ανταγωνιστεί στην ΕΕ και σε άλλες περιφερειακές αγορές και να προωθήσει την αειφόρο ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Η στρατηγική, η οποία αποτελούσε προαπαιτούμενο για τη λήψη του μέσου προενταξιακής βοήθειας της ΕΕ για τη γεωργία (Pre-accession Assistance/ IPA II), στοχεύει επίσης στη βελτίωση της εμπορίας των γεωργικών προϊόντων και στην εφαρμογή των ελάχιστων προτύπων ποιότητας, ώστε να ευθυγραμμιστούν με τη σχετική νομοθεσία της ΕΕ.

Η Κυβέρνηση προετοιμάζει νέα στρατηγική και σχέδιο δράσης που θα αντικατοπτρίζει τις αλλαγές στον τομέα, επηρεασμένες από την αυξημένη άμεση στήριξη που δόθηκε στους αγρότες τα τελευταία πέντε χρόνια.

Πάντως, για την προστασία και την ενίσχυση των σημαντικών αγροτικών προϊόντων της Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας υπάρχει συνήθως αυξημένη κρατική μέριμνα που εκδηλώνεται μέσω επιδοτήσεων ή άλλων μέτρων (λ.χ. χρήση προστατευτικών μέτρων, όπως οι δασμοί και οι ποσοτώσεις, με σκοπό τον περιορισμό των εισαγωγών και την προστασία της εγχώριας παραγωγής).

Οι εξαγωγές του αγροδιατροφικού τομέα (HS 01-24) το 2019 ανήλθαν στα 621,2 εκατ. ευρώ περίπου, ποσό που αντιστοιχεί στο 9,7% των συνολικών εξαγωγών αγαθών της Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας (από 541,3 εκατ. ευρώ περίπου το 2018 και μερίδιο 9,2% στις συνολικές εξαγωγές αγαθών της χώρας). Η κατηγορία με τη μεγαλύτερη εξαγωγική δυναμική της Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας το 2019 ήταν μακράν τα «Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού» (με εξαγωγές αξίας 143,8 εκατ. ευρώ και μερίδιο 23,1% στο σύνολο των εξαγωγών αγαθών της χώρας), ενώ έπονται οι κατηγορίες «Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξίδι» (με αξία 75,9 εκατ. ευρώ και μερίδιο 12,2%), «Λαχανικά, φυτά, ρίζες και κόνδυλοι, βρώσιμα» (με αξία 71,1 εκατ. ευρώ και μερίδιο 11,4%), «Παρασκευάσματα και προϊόντα διατροφής από αλεύρι, πλιγούρι, σιμιγδάλι, άμυλο κάθε είδους ή εκχυλίσματα βύνης, γάλα και κρέμα γάλακτος» (με αξία 70,6 εκατ. ευρώ και μερίδιο 11,4%), «Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών» (με αξία 53,3 εκατ. ευρώ και μερίδιο 8,6%) και «Καρποί και φρούτα βρώσιμα, φλούδες εσπεριδοειδών ή πεπονιών (με αξία 51,2 εκατ. ευρώ και μερίδιο 8,2%)».

Οι συνολικές εισαγωγές του εν λόγω τομέα έφθασαν τα 832,1 εκατ. ευρώ περίπου, ποσό που αντιστοιχεί στο 9,9% των συνολικών εισαγωγών αγαθών της Βόρειας Μακεδονίας (από 787,6 εκατ. ευρώ περίπου το 2018 και μερίδιο με μερίδιο 10,3% στις συνολικές εισαγωγές αγαθών της χώρας). Ο κύριος όγκος εισαγωγών του υπό εξέταση τομέα, σε όρους αξίας, αντιστοιχούσε στην κατηγορία «Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων, βρώσιμα» (με αξία 117,9 εκατ. ευρώ και μερίδιο 14,2% στις συνολικές εισαγωγές αγαθών της χώρας). Ακολουθούν οι κατηγορίες «Άλλα βρώσιμα παρασκευάσματα» (με αξία 55,4 εκατ. ευρώ και μερίδιο 6,7%), «Παρασκευάσματα και προϊόντα διατροφής από αλεύρι, πλιγούρι, σιμιγδάλι, άμυλο κάθε είδους ή εκχυλίσματα βύνης, γάλα και κρέμα γάλακτος» (με αξία 51,1 εκατ. ευρώ και μερίδιο 6,1%).

Περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με την αγορά της Βόρειας Μακεδονίας και ειδικότερα ως προς το τομέα των φρέσκων φρούτων και λαχανικών, δείτε τον ακόλουθο σύνδεσμο:

http://www.agora.mfa.gr/infocfiles/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%BE%CE%B7%20CF%83%CF%84%CE%B1%20CE%A6%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B5%CE%B1_%CE%9B%CE%AC%CF%81%CE%B4%CE%B1%20mk.pdf

2.1.1 Αμπελουργία

Η καλλιέργεια σταφυλιών στη Βόρεια Μακεδονία παράγει εισόδημα για 30.000 - 40.000 οικογένειες.

Πίνακας 10: Οινοποιία στη Βόρεια Μακεδονία

	2017	2018	2019
Καλλιεργήσιμη έκταση (εκτάρια)	23.398	23.670	23.996
Συνολικός αριθμός αμπελώνων	87.945	88.356	88.520
Συνολική παραγωγή (τόνοι)	180.349	294.497	258.960
Παραγωγή σε κιλά ανά εκτάριο	7.708	12.442	10.792

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας – Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Το 2019 η παραγωγή στη Βόρεια Μακεδονία μειώθηκε κατά 12,1%, έναντι της προηγούμενης χρονιάς (το 2018 είχε καταγραφεί σημαντική αύξηση της τάξης του 63,3%).

Στο πλαίσιο του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η οινοποιία για την Βόρεια Μακεδονία, βρίσκεται σε εξέλιξη πρόγραμμα κατασκευής εκατό μικρών οινοποιείων, για τα οποία το κράτος προσφέρει τα οικόπεδα και οι Δήμοι τα κατασκευαστικά σχέδια, ενώ αναμένονται επενδύσεις σε αυτά από πλευράς ιδιωτών.

Αξίζει, επίσης, να αναφερθεί ως προς την οινοποιία στη Βόρεια Μακεδονία, ότι η εισαγωγή φελλών για τις φιάλες οίνου γίνεται κυρίως από την Ελλάδα, η εισαγωγή φιαλών από την Κροατία και τη Βουλγαρία και βαρελιών από τη Γαλλία, την Ουγγαρία και τις ΗΠΑ.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την οινοποιία στη Βόρεια Μακεδονία βλ. σχετικό σημείωμα του Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων στον ακόλουθο σύνδεσμο:

http://www.agora.mfa.gr/infocfiles/Study%20for%20Wine%20in%20North%20Macedonia_2019_final%20mk.pdf

2.1.2 Καπνοκαλλιέργεια

Κάθε έτος προσφέρονται κρατικές επιδοτήσεις στους περίπου 34.600 καπνοπαραγωγούς. Κυρίως καλλιεργείται καπνός ανατολικού τύπου, ο οποίος παράγεται στο 90% της συνολικής καλλιεργημένης επιφάνειας καπνού, ενώ η χώρα συμμετέχει με ποσοστό 3% στην παγκόσμια παραγωγή του συγκεκριμένου τύπου.

Πίνακας 11: Παραγωγή καπνού στη Βόρεια Μακεδονία 2017-2019 (τόνοι)

	2017	2018	2019
Καπνά	22.885	25.547	26.234

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας – επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Το 2019, η παραγωγή καπνού στη Βόρεια Μακεδονία αυξήθηκε μόλις 2,7%, ενώ το 2018 είχε σημειώσει αύξηση της τάξης του 11,6%. Σημαντική εξέλιξη αποτέλεσε η διακοπή της λειτουργίας του εργοστασίου της ελληνικών συμφερόντων 'Strumica Tabak', στη Στρωμνίτσα, στα τέλη του 2016. Οι ποσότητες καπνού που απορροφούσε η εν λόγω εταιρεία απορροφήθηκαν από την 'Socotab Bitola', την αμερικανική 'Alliance' και τις επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων "ΣΕΚΕ" και "Μισσιριάν", οι οποίες δραστηριοποιούνται στην εδώ αγορά.

2.1.3 Λοιπές αγροτικές καλλιέργειες

Πέραν της αμπελοργίας και της καπνοκαλλιέργειας, σημαντικοί τομείς αγροτικής παραγωγής είναι επίσης η καλλιέργεια ρυζιού, οι βιολογικές καλλιέργειες (τις οποίες η Κυβέρνηση ενισχύει με επιδοτήσεις), τα φρούτα και τα λαχανικά, όπου όμως υπάρχει έλλειψη καταλλήλων συσκευασιών εγχώριας παραγωγής.

Στην αγορά φρούτων και λαχανικών δραστηριοποιούνται τα τελευταία χρόνια ξένες επιχειρήσεις (κροατικές, ισραηλινές, σλοβενικές κλπ.), κατασκευάζοντας εγκαταστάσεις αποθήκευσης και συντήρησης/ψύξης φρέσκων φρούτων και λαχανικών και λειτουργώντας ως κέντρα συλλογής των αγροτικών προϊόντων από μικροπαραγωγούς με την καταβολή χαμηλών τιμών αγοράς σε σύγκριση με τις τιμές των αγορών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.1.4 Γάλα - γαλακτοκομικά προϊόντα

Ο τομέας των γαλακτοκομικών προϊόντων ενισχύεται, όπως και άλλοι τομείς της αγροτικής οικονομίας, με κρατικές επιδοτήσεις. Συγκεντρώνει, επίσης, το ενδιαφέρον ξένων επενδυτών από (Σουηδία, Τουρκία, Σερβία, Γαλλία κ.ά.).

Τα τελευταία έτη σημειώνεται έλλειψη φρέσκου γάλακτος στη Βόρεια Μακεδονία. Οι γαλακτοκομικές εταιρείες, βασιζόμενες στις ποσότητες που προσφέρει η εγχώρια παραγωγή γάλακτος, αδυνατούν να εργαστούν εξαντλώντας την πλήρη δυναμικότητά τους. Η ζήτηση γάλακτος εμφανίζεται, λοιπόν, πολύ υψηλότερη από την προσφερόμενη εγχώρια ποσότητα.

Πίνακας 12: Παραγωγή γάλακτος στη Βόρεια Μακεδονία 2017-2019 (χιλ. λίτρα)

	2017	2018	2019
Αγελαδινό γάλα	394.140	404.230	390.903
Πρόβειο γάλα	35.364	36.559	35.088

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας – επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Επιπλέον, εκτός από την ανεπάρκεια στην ποσότητα της εγχώριας παραγωγής γάλακτος, έχουν παρατηρηθεί και παρεκκλίσεις ως προς την ποιότητα από τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές. Αυτός είναι και ο λόγος, για τον οποίον το Υπουργείο Γεωργίας εκπόνησε νέα στρατηγική για την ανάπτυξη της εγχώριας παραγωγής φρέσκου γάλακτος, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές στον συγκεκριμένο τομέα.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον γαλακτοκομικό τομέα στη Βόρεια Μακεδονία βλ. σχετική έρευνα-μελέτη του Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων στον ακόλουθο σύνδεσμο: http://www.agora.mfa.gr/infocfiles/%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%9C%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A4%CE%97_dairy-sector_version%20mk.pdf

2.1.5 Κτηνοτροφία - παραγωγή κρέατος

Ο τομέας της κτηνοτροφίας της Βόρειας Μακεδονίας αποτελείται από μικρές κτηνοτροφικές μονάδες, η παραγωγή των οποίων δεν καλύπτει τις εγχώριες ανάγκες σε κρέας. Αυτό συμβαίνει, κυρίως, όσον αφορά στο μοσχαρίσιο και βοδινό κρέας, με αποτέλεσμα η χώρα να πραγματοποιεί εισαγωγές φρέσκου ή κατεψυγμένου κρέατος κυρίως από την Πολωνία και την Αυστρία.

Πίνακας 13: Συνολικός αριθμός ζώντων ζώων στη Βόρεια Μακεδονία 2017-2019

	2017	2018	2019
Αλογα	17.951	10.041	8.952
Βοοειδή	255.036	256.181	217.790
Χοίροι	202.197	195.538	135.770
Πρόβατα	724.555	726.990	684.558
Κατσίκια	107.466	117.447	87.581
Πουλερικά	1.840.173	1.828.287	1.562.089
Μελίσσια	75.406	81.197	96.143

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας – επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Η ίδια κατάσταση επικρατεί και στον τομέα των πουλερικών, όπου το μοναδικό σφαγείο που βρίσκεται στη χώρα δεν δύναται να λειτουργεί κατά τη διάρκεια ολόκληρου του έτους, δεδομένου ότι δεν εξασφαλίζονται επαρκείς ποσότητες που να επιτρέπουν κάτι τέτοιο. Λειτουργεί, συνεπώς, συγκυριακά και μόνο όταν οι μεσάζοντες εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες ποσότητες.

Η κάλυψη των αναγκών της αγοράς γίνεται από εισαγωγές, κυρίως από Κροατία και Σλοβενία. Η εγχώρια αγορά τροφοδοτείται, επίσης, με αρκετά μεγάλες ποσότητες κατεψυγμένων πουλερικών που προέρχονται από την Ελλάδα.

Πίνακας 14: Παραγωγή κρέατος στη Βόρεια Μακεδονία 2017-2019 (τόνοι)

	2017	2018	2019
Βοδινό	4.636	4.381	4.083
Χοιρινό	13.105	12.929	13.384
Αιγοπρόβειο	3.422	3.446	3.392
Πουλερικά	1.716	1.499	1.490

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας – επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

2.2 Βιομηχανία

2.2.1 Δείκτες βιομηχανικής παραγωγής

Ο δευτερογενής τομέας στη Βόρεια Μακεδονία παρουσίασε, μετά τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, σημαντική κάμψη. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι από το σύνολο των επιχειρήσεων της χώρας, ποσοστό χαμηλότερο του 12% δραστηριοποιούνται στον μεταποιητικό τομέα.

Ο γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής στη Βόρεια Μακεδονία έκλεισε το Δεκέμβριο του 2019 με μείωση της τάξης του 5,9% έναντι του αντίστοιχου μήνα του προηγούμενου έτους, σύμφωνα με στοιχεία της εδώ Στατιστικής Υπηρεσίας. Η καθοδική πορεία του γενικού δείκτη είναι αποτέλεσμα της μείωσης των δεικτών παραγωγής μεταποιητικών βιομηχανιών κατά 3,1%, ηλεκτρισμού και θέρμανσης κατά 12,1% και ορυχείων-λατομείων κατά 24,2%. Επιπλέον, σημαντική μείωση εμφάνισαν οι ομάδες “Ενέργεια” (-17,3%) και “Διαρκή καταναλωτικά αγαθά” (-16,3%).

Ειδικότερα, η κάθοδος του δείκτη παραγωγής μεταποιητικών βιομηχανιών οφείλεται στην κάθοδο των δεικτών των περισσότερων επιμέρους κλάδων: τροφίμων, ποτών, καπνού, κλωστοϋφαντουργίας, ειδών ένδυσης, δερμάτων ξυλείας και ξυλουργικών προϊόντων (εκτός επίπλων), μηχανημάτων, ηλεκτρικού εξοπλισμού, επίπλων κ.α.. Ανοδικά κινήθηκαν οι κλάδοι: χημικών προϊόντων, φαρμακευτικών προϊόντων, πλαστικών, μεταλλικών προϊόντων κ.α.

2.2.2 Μεταλλουργία

Ο κλάδος της μεταλλουργίας είναι ο σπουδαιότερος της χώρας, καθώς συμβάλλει, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, με ποσοστό 5,73% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ και εμμέσως, με 33,53%. Το 2018, συμμετείχε με ποσοστό 12% στις εξαγωγές της Βόρειας Μακεδονίας, ενώ οι εξαγωγές βασικών μετάλλων αυξήθηκαν κατά 20% σε σχέση με το 2017, ανερχόμενες σε 579 εκατ. ευρώ.

Μετά από μία περίοδο μείωσης των παραγγελιών και της παραγωγής (2012-2013), η μεταλλουργία ανέκαμψε και σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, η παραγωγή βασικών μετάλλων αυξήθηκε, το 2018, κατά 6,7% έναντι της προηγούμενης χρονιάς.

Η Βόρεια Μακεδονία έχει μακρά παράδοση στη μεταλλουργία σιδήρου και σιδηρούχων μετάλλων και στη μη σιδηρούχων μετάλλων, λόγω των φυσικών πόρων της (νικέλιο, διοξείδιο του πυριτίου, μόλυβδος, ψευδάργυρος, πολύτιμα μέταλλα). Τα κύρια προϊόντα περιλαμβάνουν κράματα σιδηρονικελίου, ελασματοποιημένο εν ψυχρώ/καυτό φύλλο χάλυβα, σωλήνες, μόλυβδο, ψευδάργυρο, χαλκό, χρυσό και ασήμι. Οι κατεξοχήν εξαγωγικές κατηγορίες είναι του σιδηρονικελίου και του σιδηροπυριτίου.

Όλες οι μεγάλες εγκαταστάσεις έχουν ιδιωτικοποιηθεί κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, πολλές από τις οποίες πωλήθηκαν σε κορυφαίους διεθνείς παίκτες (Mittal, Dufenco, IMM). Η παραγωγή της Βόρειας Μακεδονίας είναι εξαγωγική.

Η μεταλλουργία σιδηρούχων και μη σιδηρούχων μετάλλων είναι αντίστοιχα 11,24% και 7,27% του δείκτη όγκου βιομηχανικής παραγωγής της χώρας.

Από πλευράς επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων στην εδώ αγορά δραστηριοποιούνται οι εταιρείες Dojran Steel (Ομίλου SIDENOR) στον τομέα παραγωγής προϊόντων χάλυβα και EURO-NICKEL στον τομέα παραγωγής σιδηρονικελίου.

2.2.3 Κλωστοϋφαντουργία

Πρόκειται για έναν ιδιαίτερα σημαντικό βιομηχανικό τομέα της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας, καθώς απασχολεί 36.370 εργαζομένους και συμμετέχει στη διαμόρφωση του ΑΕΠ με ποσοστό που αγγίζει το 2,4%.

Μετά από περίοδο κάμψης που άρχισε το 2007, η κατάσταση στον κλάδο άρχισε να βελτιώνεται από το 2013, με αποτέλεσμα η σωρευτική αύξηση παραγωγής να υπερβαίνει, κατά την τριετία 2013-2015, το 100%. Το 2015, ο δείκτης παραγωγής στην κλωστοϋφαντουργία έκλεισε με αύξηση της τάξης του 15%, ενώ και το 2016 συνέχισε να κινείται ανοδικά με ποσοστό αύξησης 11,5%. Το 2017 και το 2018, η θετική τάση συνεχίστηκε με αύξηση της τάξης του 9,8% και 1,8%, αντιστοίχως.

Ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας αποτελούσε κατ' εξοχήν τομέα δραστηριοποίησης ελληνικών επιχειρήσεων (κυρίως στο νότιο τμήμα της χώρας και με τη μέθοδο του φασόν - παθητικής τελειοποίησης). Η οικονομική κρίση και οι μειωμένες παραγγελίες είχαν, ωστόσο, αρνητικό αντίκτυπο, με συνέπεια το κλείσιμο σειράς παραγωγικών μονάδων του κλάδου, μεταξύ των οποίων και πολλών ελληνικών. Σύμφωνα με πληροφόρηση του Γραφείου μας από το Επιμελητήριο Μοναστηρίου, από τις δεκαπέντε (15) ελληνικών συμφερόντων εταιρείες που δραστηριοποιούνταν στην κλωστοϋφαντουργία, στη συγκεκριμένη περιοχή, έχουν πλέον απομείνει τρεις, με αποτέλεσμα την απώλεια άνω των 600 θέσεων εργασίας.

Το νήμα βαμβακιού και το ύφασμα, το νήμα μαλλιού, το ύφασμα και το πλεκτό ύφασμα είναι τα κύρια προϊόντα. Η παραγωγή είναι κυρίως εξαγωγική.

2.3 Υπηρεσίες

2.3.1 Κατασκευές

Ο συγκεκριμένος τομέας είναι από τους παραδοσιακά σημαντικούς κλάδους της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας, ο οποίος μετά από μία περίοδο κρίσης (λόγω κυρίως της προσωρινής διακοπής ορισμένων δημοσίων έργων, προκειμένου η Κυβέρνηση να αναδιαπραγματευτεί όρους και χρονοδιαγράμματα υλοποίησής τους) φαίνεται σταδιακά να επανέρχεται. Παρά ταύτα, το 2018, το μερίδιό του στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας περιορίστηκε στο 6,0% από 6,3%, το 2017 και 6,9%, το 2016.

Η οικοδομική δραστηριότητα συνέχισε να κινείται πτωτικά και το 2018, γεγονός που οφείλεται στο ότι κατά τα προηγούμενα χρόνια παρατηρήθηκε έκρηξη της οικοδομικής δραστηριότητας στη χώρα, ειδικά στην πρωτεύουσα, με αποτέλεσμα η προσφορά να υπερκαλύπτει πλέον τη ζήτηση στην αγορά ακινήτων. Συγκεκριμένα, το 2018, εκδόθηκαν συνολικά 2.800 οικοδομικές άδειες, από 3.390, το 2017, ενώ η προβλεπόμενη αξία των κατασκευών μειώθηκε κατά 1,7% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Το 2019 παρατηρήθηκε ανάκαμψη της οικοδομικής δραστηριότητας, της τάξης του 5,2%, καθώς εκδόθηκαν 2.946 οικοδομικές άδειες. Από αυτές, οι 1.593 (από 1.589 το 2018) αφορούσαν σε οικοδομές, οι 428 (από 442 το 2018) σε έργα υποδομών και οι 925 (από 769 το 2018) σε ανακατασκευή κτιρίων. Συνολικά, 1.730 (από 1.717 το 2018) νέες άδειες εκδόθηκαν σε φυσικά πρόσωπα και 1.286 (από 1.083 το 2018) σε εταιρικά σχήματα.

Ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης στον κατασκευαστικό τομέα της Βόρειας Μακεδονίας αυξήθηκε κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες σε 22,2 σε ετήσια βάση τον Δεκέμβριο 2019, σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της χώρας. Σε μηνιαία βάση, ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης στον τομέα της μεταποίησης αυξήθηκε κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες τον Δεκέμβριο 2019, σύμφωνα με τα αποτελέσματα μιας έρευνας που διεξήχθη μεταξύ τοπικών διευθυντικών στελεχών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι η κατάσταση ως προς τον τρέχοντα όγκο παραγγελιών τον Δεκέμβριο του 2019 είναι πιο ευνοϊκή σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα, οι προσδοκίες για τον όγκο παραγωγής για τους επόμενους τρεις μήνες είναι επίσης πιο ευνοϊκές και το απόθεμα των τελικών προϊόντων έχει αυξηθεί σε σύγκριση με τον Νοέμβριο του 2019. Τα διευθυντικά στελέχη επιχειρήσεων εκτιμούν ότι ο αριθμός των εργαζομένων στον τομέα της μεταποίησης θα αυξηθεί τους επόμενους μήνες.

Από την άλλη πλευρά, οι παράγοντες που επηρεάζουν δυσμενώς την παραγωγή είναι κυρίως, σύμφωνα με τα διευθυντικά στελέχη των επιχειρήσεων, η έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού (25,4%), η ανεπαρκής ζήτηση από το εξωτερικό (15,9%), η ανεπαρκής εγχώρια ζήτηση (13,6%), και η αβεβαιότητα του οικονομικού περιβάλλοντος (12,1%).

2.3.2 Τουρισμός

Η Βόρεια Μακεδονία αποτελεί τόσο χώρα τουριστικής διαμετακόμισης, όσο και σε κάποιο βαθμό τουριστικό προορισμό. Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της χώρας, οι συνολικές αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στη Βόρεια Μακεδονία αυξήθηκαν, το 2019, κατά 7,1% έναντι της προηγούμενης χρονιάς (το 2018 είχε αυξηθεί κατά 12,2%). Αναλυτικότερα, ο συνολικός αριθμός των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών ανήλθε σε 757.593 (από 707.345 το 2018 και 630.594 το 2017). Οι συνολικές διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ανήλθαν σε 1.577.771, με ετήσια αύξηση της τάξης του 5,8%.

Κυριότερος τουριστικός προορισμός και το 2019, υπήρξε η πόλη των Σκοπίων, την οποία επισκέφθηκε το 45,2% (από 45,4% το 2018) των αλλοδαπών τουριστών, ήτοι 342.163.

Οι κυριότερες χώρες προέλευσης ξένων τουριστών-επισκεπτών στη Βόρεια Μακεδονία, το 2019, ήταν η Τουρκία με 14,8% του συνολικού αριθμού (από 15,8% το 2018), η Σερβία με 7,9% (από 8,1%), η Ελλάδα με 7,6% (από 5,8%), η Βουλγαρία με 7,4% (από 7,4%), και η Πολωνία με 4,7% (από 4,9%).

Από την άλλη, σύμφωνα εδώ με δημοσιεύματα, το 2019, περίπου ένα εκατομμύριο τουρίστες από τη Βόρεια Μακεδονία επισκέφθηκαν την Ελλάδα και ξόδεψαν περίπου 115 εκατ. ευρώ.

2.3.3 Κτηματομεσιτικός τομέας

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία, το 2018, οι κτηματομεσιτικές υπηρεσίες συνέβαλαν, κατά 9,1% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της Βόρειας Μακεδονίας (από 9,6% το 2017). Η κτηματομεσιτική αγορά της χώρας παραμένει σε σχετικά χαμηλό επίπεδο. Το 2018, η μέση τιμή του τετραγωνικού αυξήθηκε κατά 3,2% (43.155 δηνάρια, περί τα 700 ευρώ), μετά τη μείωση του 2017 κατά 2,9%.

2.3.4 Τραπεζικός Τομέας

Οι τράπεζες που δραστηριοποιούνται στη Βόρεια Μακεδονία, είναι οι ακόλουθες:

- [Silk Road Bank AD Skopje](#)
- [Halk bank AD Skopje](#)
- [Eurostandard Bank AD Skopje](#)
- [Sparkasse bank Makedonija AD Skopje](#)
- [Capital bank AD Skopje](#)
- [Komercijalna banka AD Skopje](#)
- [Development Bank of North Macedonia AD Skopje](#)

- [NLB banka AD Skopje](#)
- [Ohridska banka AD Skopje](#)
- [ProCredit bank AD Skopje](#)
- [Centralna kooperativna banka AD Skopje](#)
- [Stopanska banka AD Bitola](#)
- [Stopanska banka AD Skopje](#)
- [Univerzal investment bank AD Skopje](#)
- [TTK Banka AD Skopje](#)

Στις δύο πρώτες θέσεις βρίσκονται η Stopanska Banka (συμφερόντων Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος) και η εγχωρίων συμφερόντων Komercijalna Banka, που μοιράζονται τα μεγαλύτερα μερίδια της αγοράς, τόσο σε όρους συνολικού ενεργητικού, όσο και σε όρους καταθέσεων και χορηγήσεων. Στην τρίτη θέση βρίσκεται η σλοβενική NLB Tutunska Banka. Τις τρεις ανωτέρω τράπεζες ακολουθούν, κατά σειρά μεγέθους, οι: Halk Bank (τουρκική) Ohridska Banka (*Société Générale*), Procredit Bank, Sparkase (αυστριακή), Uni Bank (βουλγαρική), Centralna Cooperativna Banka (βουλγαρική), Eurostandard Bank, Stopanska Banka – Bitola, TTK Bank, Silk Road (πρώην Alpha Bank) και Kapital Bank.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, η κατάταξη των τραπεζών του τραπεζικού συστήματος της Βόρειας Μακεδονίας, στα τέλη του 2018, είχε ως εξής:

Πίνακας 15α: Κατάταξη τραπεζών τραπεζικού συστήματος Βόρειας Μακεδονίας, βάσει ενεργητικού – καταθέσεων - χορηγήσεων

ΤΡΑΠΕΖΑ	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ (σε εκατ. δην.)	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ (σε εκατ. δην.)	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ (σε εκατ. δην.)
KOMMERCIJALNA BANKA AD, Skopje	114.442	97.439	52.332
STOPANSKA BANKA AD, Skopje	91.817	73.810	66.539
NLB BANKA AD, Skopje	82.021	65.446	56.258
HALK BANK AD, Skopje	47.176	27.631	34.026
OHRIDSKA BANKA AD, Skopje	39.605	26.973	30.392
PROCREDIT BANK AD, Skopje	28.307	17.381	20.458
SPARKASSE BANK AD, Skopje	21.422	13.350	14.797
UNIVERSAL INVESTMENT BANKA	13.857	14.294	13.857
EUROSTANDARD BANK AD, Skopje	11.823	9.575	7.421
STOPANSKA BANKA AD, Bitola	10.349	6.308	6.971
CENTRAL COOPERATIVE BANK	9.214	6.879	6.382
TTK BANKA AD, Skopje	8.302	5.994	4.866
SILK ROAD BANK AD, Skopje	6.259	4.643	4.122
CAPITAL BANKA AD, Skopje	2.382	1.611	1.615
BANK FOR DEVEL. PROMOTION	10.053	0	49

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας (31.12.2018)

Σημειώνεται ότι, το 2016 ολοκληρώθηκε η πώληση της Alpha Bank Σκοπίων σε ελβετικό fund, υπό την ονομασία Silk Road Bank, το οποίο ιδρύθηκε από ελβετοπακιστανό επιχειρηματία. Το τίμημα για την απόκτηση της Alpha Bank Σκοπίων που ανακοινώθηκε επίσημα ανέρχεται σε 1,2 εκατ. ευρώ.

Ως προς την κατάταξη επί τη βάση των κεφαλαίων & αποθεματικών, των κερδών προ φόρων και του αριθμού των εργαζομένων η ελληνικών συμφερόντων STOPANSKA BANKA A.D. Skopje καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην κατάταξη, όπως φαίνεται και στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 15β: Κατάταξη τραπεζών τραπεζικού συστήματος Βόρειας Μακεδονίας, βάσει κεφ.& αποθεματικού-κερδων προ φόρων και αρ. εργαζομένων

ΤΡΑΠΕΖΑ	Κεφάλαιο & Αποθεματικά (σε ευρώ)	Κέρδη προ φόρων (σε ευρώ)	Αριθμός εργαζομένων
STOPANSKA BANKA A.D. Skopje	230.963.321	49.887.494	1.028
KOMMERCIALNA BANKA	201.710.162	32.402.209	1.002
NLB BANKA	180.430.194	38.270.597	692
HALK BANK	105.106.092	11.855.690	514
OHRIDSKA BANKA AD, Skopje	69.778.469	10.201.105	389
PROCREDIT BANK	44.362.277	3.303.963	174
BANK FOR DEVEL. PROMOTION	42.294.200	844.474	39
SPARKASSE BANK	39.417.632	2.806.406	310
UNIVERSAL INVESTMENT BANK	32.168.744	4.818.208	394
STOPANSKA BANKA AD Bitola	22.341.124	632.736	231
CENTRAL COOPERATIVE BANK	19.706.279	198.337	246
TTK BANKA	18.116.095	1.834.013	246
SILK ROAD	7.900.694	1.005.842	250
EUROSTANDARD BANK	6.561.200	-6.330.216	166
CAPITAL BANKA	5.035.696	149.718	82

Πηγή: Κατάταξη Τραπεζών της Βόρειας Μακεδονίας για το έτος 2018, σύμφωνα με την ειδική ετήσια έκδοση “200 Largest & Successful” του Σεπ. 2019

Στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας ρυθμιστής της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος της χώρας είναι η Κεντρική Τράπεζα της Βόρειας Μακεδονίας, η οποία παρακολουθεί αυστηρά και εκ του σύνεγγυς, την εξέλιξη της νομισματικής πολιτικής, καθώς και τη λειτουργία των τραπεζών.

Εντωμεταξύ, οι ρυθμιστικές αρχές του χρηματοπιστωτικού τομέα της Βόρειας Μακεδονίας υπέγραψαν Μνημόνιο Συνεργασίας (Memorandum of Understanding), σύμφωνα με τις συστάσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας, για την παρακολούθηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Το Μνημόνιο υπεγράφη από την Διοικήτή της Κεντρικής Τράπεζας, κα Anita Angelovska-Bezhoska, την Υπουργό Οικονομικών, κα Nina Angelovska, την Πρόεδρο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, κα Nora Aliti, την Πρόεδρο του Συμβουλίου Εμπειρογνομόνων του Οργανισμού Ασφαλιστικής Εποπτείας, κα Krste Shajnoski, τον Πρόεδρο του Οργανισμού για την Εποπτεία της Πλήρως Χρηματοδοτούμενης Ασφάλισης Συντάξεων, κ. Maksud Ali, και τον Διευθυντή του Ταμείου Ασφάλισης Καταθέσεων, κ. Borce Hadziev.

Το Μνημόνιο περιλαμβάνει συνεργασία για τον έγκαιρο εντοπισμό των συστημικών κινδύνων και τη συντονισμένη λήψη μέτρων για την πρόληψη και τη μείωση των επιπτώσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού. Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις του Μνημονίου, διευρύνεται ο ρόλος και η σύνθεση της Επιτροπής Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, ακολουθώντας το παράδειγμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου. Όλες οι ρυθμιστικές αρχές του χρηματοπιστωτικού συστήματος συμμετέχουν πλέον στις εργασίες της Επιτροπής Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, ενώ τον εθνικό συντονισμό αναλαμβάνει η Διοικήτης της Κεντρικής Τράπεζας, κα Anita Angelovska Bezhoska.

Τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν στις αρχές του 2020 επιβεβαιώνουν την υψηλή κεφαλαιοποίηση, την υψηλή ρευστότητα, καθώς και την υψηλή ποιότητα των περιουσιακών

στοιχείων, που διαθέτουν οι Τράπεζες της Βόρειας Μακεδονίας. Συγκεκριμένα, η κεφαλαιακή επάρκεια φτάνει περίπου το 17% και η οποία είναι μεγαλύτερη σε σύγκριση με το 2008, όπου η τοπική οικονομία αντιμετώπιζε, επίσης, ισχυρές πιέσεις. Τα ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού αντιπροσωπεύουν το 27% του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων, το οποίο είναι επίσης υψηλότερο, σε σύγκριση με την περίοδο πριν από την πρόσφατη παγκόσμια οικονομική κρίση (2008).

Επιπλέον, η ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών - η οποία αποτελεί σημαντικό παράγοντα της πιστωτικής δραστηριότητας - είναι ιδιαίτερα σταθερή. Το δε επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs), αυτή τη στιγμή, αποτελεί περίπου το 4,8% του συνόλου των χορηγούμενων δανείων.

2.4 Ενέργεια

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει θέσει ως στόχους της ενεργειακής πολιτικής της την αύξηση της εγχώριας παραγωγής ενέργειας, μέσω της προσέλκυσης επενδύσεων σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και ειδικότερα σε φωτοβολταϊκά, τη μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ενέργειας και την ενίσχυση της διασυνδεσιμότητας στους τομείς του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας.

Παράλληλα, όπως διαπιστώνεται και από την ετήσια Έκθεση (Οκτώβριος 2018) της Γραμματείας της Ενεργειακής Κοινότητας (ΕΚ), η Βόρεια Μακεδονία μετά από μία μακρά περίοδο στασιμότητας έχει αρχίσει να θέτει εκ νέου σε κίνηση τη μεταρρυθμιστική διαδικασία στον ενεργειακό τομέα, κυρίως μέσω του νέου ενεργειακού νόμου (σε ισχύ από το Μάιο του 2018), ο οποίος ενσωμάτωσε στην εθνική νομοθεσία την τρίτη δέσμη μέτρων της ΕΕ για την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας.

Ως προς την υιοθέτηση και εφαρμογή του κεκτημένου της Ενεργειακής Κοινότητας (ΕΚ) στον τομέα των ΑΠΕ, σύμφωνα πάντα με την Έκθεση της Γραμματείας της ΕΚ (Μάιος 2019), όλα τα συμβαλλόμενα μέρη της ενεργειακής κοινότητας έχουν σημειώσει πρόοδο στη μεταρρύθμιση των ενεργειακών τους τομέων, αλλά απαιτούνται αναβαθμισμένες προσπάθειες. Από πλευράς κατάταξης βάσει επιδόσεων εφαρμογής, το Μαυροβούνιο και η Βόρεια Μακεδονία έχουν καλύτερες επιδόσεις με διπλάσια της ΕΕ μέση ταχύτητα προόδου, το Κόσοβο και η Σερβία έχουν σε μεγάλο βαθμό ανταποκριθεί, η Αλβανία εμφανίζει καθυστερήσεις, ενώ η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν έχει παρουσιάσει βελτίωση.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, τον Δεκέμβριο του 2019, η συνολική κατανάλωση ανά είδος ενεργειακών πρώτων υλών στη Βόρεια Μακεδονία ήταν: 798.920 MWh ηλεκτρικής ενέργειας, 32.380 εκατ. nm³ φυσικού αερίου, 593.973 τόνοι άνθρακα και 95.489 τόνοι προϊόντων πετρελαίου. Η ακαθάριστη εθνική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας συμμετείχε με 66,1% στην ακαθάριστη εθνική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ το 97,3% της συνολικής εθνικής κατανάλωσης άνθρακα χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Για αναλυτικότερες πληροφορίες σχετικά με τον ενεργειακό τομέα της Βόρειας Μακεδονίας, βλ. σχετικό Ενημερωτικό σημείωμα – Μελέτη του Γραφείου ΟΕΥ στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/71246>.

2.4.1 Ηλεκτρική ενέργεια

Στις 21.05.2018 υιοθετήθηκε ο νέος ενεργειακός νόμος, ο οποίος ενσωμάτωσε στην εθνική νομοθεσία της χώρας την τρίτη δέσμη μέτρων της ΕΕ για την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας. Παρά τις υποχρεώσεις της στο πλαίσιο της Ενεργειακής Κοινότητας, η χώρα τροποποίησε με τριετή καθυστέρηση το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, επικαλούμενη την εκτίμηση ότι η πλήρης απελευθέρωση θα οδηγούσε σε αύξηση της τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας κατά 17,7 – 20% για 600.000 νοικοκυριά. Η εγχώρια αγορά ενέργειας έχει απελευθερωθεί, από το 2008, για τους μεγάλους καταναλωτές (βιομηχανίες) και από το 2014 για συνολικά 287 επιχειρήσεις με ετήσια έσοδα άνω των 10 εκατ. ευρώ και προσωπικό άνω των 50 ατόμων. Τον Ιούλιο του 2019 η λιανική αγορά ενέργειας απελευθερώθηκε πλήρως, καθώς ο νέος ενεργειακός νόμος παρέσχε το δικαίωμα/δυνατότητα σε οποιονδήποτε πελάτη να επιλέγει τον προμηθευτή του.

Το ηλεκτρικό σύστημα στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας αποτελείται από εργοστάσια ηλεκτροπαραγωγής, σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, δύο συστήματα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, καταναλωτές που πληρούν τα κριτήρια για άμεση συμμετοχή στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και μικρούς καταναλωτές (π.χ. οικιακής ενέργειας).

Υπάρχουν δύο ξεχωριστά συστήματα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, το ένα από τα οποία ανήκει στην εταιρία Elektrodistribucija DOOEL Skorje, ενώ το άλλο ανήκει στην ESM JSC Skorje, Energetika Subsidiary. Ο διαχειριστής του συστήματος διανομής ηλεκτρικής ενέργειας EVN Elektrodistribucija Skorje άλλαξε τον τίτλο σε Elektrodistribucija DOOEL Skorje στα τέλη του 2018. Το συνολικό μήκος του συστήματος διανομής ηλεκτρικής ενέργειας είναι 28.288 χιλιόμετρα, εκ των οποίων 28.128 km (99,43%) είναι ιδιοκτησία της Elektrodistribucija DOOEL Skorje, ενώ 170 km (0,57%) ανήκει στην ESM JSC Skorje, Energetika Subsidiary.

Η τελική εγχώρια κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στα νοικοκυριά στη Βόρεια Μακεδονία ανήλθε το 2019 (βάσει των προκαταρκτικών στοιχείων της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας) σε 3.040 GWh, σημειώνοντας αύξηση 1,4% σε σχέση με το 2018, ενώ η συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας κατέγραψε αύξηση 4,7% ανερχόμενη στις 5.870 GWh (έναντι 5.607 GWh το 2018). Οι εισαγωγές ανήλθαν σε 2.411 GWh, σημειώνοντας αύξηση 5,0% σε σχέση με το 2018 (από 2.297 GWh). Από την άλλη, οι εξαγωγές κατέγραψαν σημαντική αύξηση 54,5% ανερχόμενες στις 583 GWh από 377 GWh το 2018.

Διαχειριστής του συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της Βόρειας Μακεδονίας είναι η MEPSO, η οποία συμμετέχει στο Γραφείο Συντονισμένων Δημοπρασιών Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SEE CAO) από το 2016. Τον Απρίλιο του 2018, η MEPSO υπέγραψε Μνημόνιο Κατανόησης με το Ανεξάρτητο Χρηματιστήριο Ενέργειας της Βουλγαρίας (IBEX) για τη σύζευξη των προημερήσιων αγορών ηλεκτρικής ενέργειας Βόρειας Μακεδονίας και Βουλγαρίας. Η αυστριακών συμφερόντων EVN λειτουργεί ως διαχειριστής του μεγαλύτερου μέρους του δικτύου διανομής και ως προμηθευτής της πλειονότητας των μικρών και μεσαίων καταναλωτών. Η κρατική εταιρεία ESM (πρώην ELEM JSC – το όνομα άλλαξε με απόφαση που υιοθετήθηκε από την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας στις 19 Μαρτίου 2019) ελέγχει μακράν το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ διαχειρίζεται και ένα κλειστό δίκτυο διανομής. Η κοινοπραξία EVN και EVN Electrosnabduvanje επελέγη, το 2019, ως Προμηθευτής Καθολικής Υπηρεσίας για την εγχώρια αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

Το σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας συνδέει τις μεγαλύτερες μονάδες παραγωγής στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, καθώς και τα συστήματα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας που διαχειρίζονται οι εταιρείες Elektro distribucija DOOEL Skorje και ESM JSC, Energetika Subsidiary. Το δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας λειτουργεί σε επίπεδο τάσης 400 kV και 110 kV.

Το σύστημα τάσεως 110 kV είναι το πιο εκτεταμένο και αναπτυγμένο και συνδέει τις μεγάλες υδροηλεκτρικές και θερμοηλεκτρικές μονάδες, καθώς και όλα τα μεγάλα βιομηχανικά κέντρα που συνδέονται με το επίπεδο τάσης μετάδοσης ηλεκτρικής ενέργειας. Η σύνδεση μεταξύ των γραμμών τάσης 400 kV και 110 kV γίνεται μέσω πέντε σταθμών μετασχηματιστών: TS Skorje 4, TS Skorje 5, TS Bitola 2, TS Dubrovno and TS Stip. Ένας μικρός αριθμός άμεσων καταναλωτών που συνδέονται απευθείας με το σύστημα συνδέονται μέσω του συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο 110 kV, ενώ τα συστήματα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας συνδέουν τις μικρότερες μονάδες παραγωγής, καθώς και τους καταναλωτές που συνδέονται με τα συστήματα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας.

Από το 2018 η MEPSO JSC Skorje διαθέτει τις άδειες μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και οργάνωσης και διαχείρισης της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.

Το σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της Βόρειας Μακεδονίας έχει συνολικό μήκος 2.458 χλμ. Είναι συνδεδεμένο με το ελληνικό σύστημα με δύο γραμμές τάσης 400 kV (Θεσσαλονίκης - Dubrovno και Μελίτης - Μοναστηρίου), με το βουλγαρικό με γραμμή τάσης 400 kV (Stip - Mogila), με το σερβικό με γραμμή τάσης 400 kV (Shtip - Vranje 4) και με το κοσοβάρικο με γραμμή τάσης 440 kV (Skorje 5 - Ferizaj 2/ Uroshevac). Δεν είναι ακόμα συνδεδεμένο με το αλβανικό.

Η MEPSO έχει αρχίσει να υλοποιεί ένα πρόγραμμα εκσυγχρονισμού του δικτύου μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας συνολικού προϋπολογισμού 40,5 εκατ. ευρώ, μέρος του οποίου καλύπτεται από δάνειο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD). Το έργο περιλαμβάνει τον εκσυγχρονισμό υποσταθμών και εναέριων γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και τον εξοπλισμό με συστήματα επίβλεψης, ελέγχου και προστασίας. Επιπλέον, στα σχέδια της Κυβέρνησης για την ενίσχυση της διασυνδεσιμότητας του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας περιλαμβάνεται η κατασκευή δια-συνδετήριας γραμμής 400 kV με την Αλβανία (περιοχή Μοναστηρίου - Ελμπασάν), «έργο ενδιαφέροντος» για την Ενεργειακή Κοινότητα (PECI) για το οποίο έχει εξασφαλιστεί δάνειο ύψους 37 εκατ. ευρώ από την EBRD και αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το 2023.

Όσον αφορά στην επιχειρηματική συνεργασία Ελλάδας - Βόρειας Μακεδονίας στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, σημειώνεται η εξαγορά του Ομίλου EDS - δραστηριοποιούμενου στον τομέα της εμπορίας και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας - από τη ΔΕΗ (βλ. περισσότερα στο κεφάλαιο 3.3.1 Επενδύσεις της Ελλάδος στη Βόρεια Μακεδονία).

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. σχετικό Ενημερωτικό σημείωμα – Μελέτη του Γραφείου ΟΕΥ στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/71246>.

2.4.2 Φυσικό αέριο

Η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας δεν έχει δικές της πηγές φυσικού αερίου. Ο συνολικός όγκος του φυσικού αερίου εισάγεται από τη Ρωσία μέσω του διεθνούς διαδρόμου 8 που διέρχεται από την Ουκρανία, τη Μολδαβία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία.

Ο αγωγός φυσικού αερίου εισέρχεται στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας στο DEVE Bair από τα σύνορα με τη Βουλγαρία και εκτείνεται μέσω των Kriva Palanka, Kratono και Kumanovo στα Σκόπια, με συνολικό μήκος 98.197 χιλιομέτρων. Το δίκτυο αγωγών αερίου από τον κύριο αγωγό προς τις πόλεις του Kriva Palanka, του Kratono, της Ζώνης Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης-Σκόπια (Bunardzik) και η πόλη των Σκοπίων έχουν συνολικό μήκος 32 χιλιομέτρων. Το δίκτυο αγωγών αερίου της πόλης έχει συνολικό μήκος 50,93 τ.μ. (σε Kriva Palanka, Kratono, Kumanovo και Σκόπια).

Το σύστημα μεταφοράς αποτελείται από τον κεντρικό σταθμό μέτρησης (GMS) στην είσοδο της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, έξι κύριους μετρικούς και ρυθμιστικούς σταθμούς (GMRS) που βρίσκονται στις εισόδους των πόλεων Kriva Palanka, Kratono, Kumanovo, δύο στα Σκόπια – βορείως και νοτίως των Σκοπίων και ένα στη Ζώνη Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Σκοπίων, 52 σταθμούς μέτρησης και ρυθμιστικούς σταθμούς (MRS) και τρεις σταθμούς μέτρησης (MS).

Σύμφωνα με στοιχεία της Ρυθμιστικής Επιτροπής Ενέργειας της Βόρειας Μακεδονίας για το 2018, η συνολική δυναμικότητα του συστήματος μεταφοράς φυσικού αερίου είναι 800 εκατ. nm³/ετησίως. Η δυναμικότητα μπορεί να αυξηθεί σε 1.200 εκατ. nm³/ετησίως με την κατασκευή του σταθμού συμπίεσης στο αρχικό τμήμα του αγωγού. Η μέγιστη ροή του αγωγού είναι 180.000 nm³/ανά ώρα.

Ο νέος ενεργειακός νόμος εναρμονίζει τη λειτουργία της αγοράς φυσικού αερίου με τις πρόνοιες της τρίτης δέσμης μέτρων για την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας της ΕΕ. Διαχειριστής του συστήματος μεταφοράς φυσικού αερίου είναι η εταιρεία GAMA, μέτοχοι της οποίας είναι το κράτος και η Makpetrol, η οποία είναι επίσης ο μεγαλύτερος εισαγωγέας φυσικού αερίου στη χώρα.

Η παροχή φυσικού αερίου πραγματοποιείται στα κρατικά συστήματα διανομής φυσικού αερίου για τις ανάγκες της βιομηχανίας, των εμπορικών καταναλωτών, των δημόσιων ιδρυμάτων και των νοικοκυριών.

Η Βόρεια Μακεδονία διαθέτει ένα σημείο εισόδου στο εθνικό σύστημα, ευρισκόμενο στα σύνορα της χώρας με τη Βουλγαρία, μέσω του οποίου εισάγεται φυσικό αέριο προερχόμενο από τη Ρωσία. Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών διενεργείται από τη Makpetrol, βάσει μακροχρόνιας σύμβασης προμήθειας με την Gazprom, ενώ τρεις μεγάλοι καταναλωτές πραγματοποιούν δικές τους εισαγωγές φυσικού αερίου για την κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών.

Οι εισαγωγές φυσικού αερίου στη Βόρεια Μακεδονία ανήλθαν, το 2018, σε 255.377.000 nm³, καταγράφοντας μείωση της τάξης του 7% σε σχέση με το 2017 (στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας Βόρειας Μακεδονίας). Το φυσικό αέριο χρησιμοποιείται, κατά κύριο λόγο, από βιομηχανικούς καταναλωτές και εμπορικούς πελάτες (98% της συνολικής κατανάλωσης).

Οι ανάγκες της Βόρειας Μακεδονίας σε φυσικό αέριο αναμένεται να αυξηθούν το επόμενο χρονικό διάστημα και να αγγίξουν τα 2 bcm. Στόχος της Κυβέρνησης είναι η μείωση της εξάρτησης από την Gazprom - τον μοναδικό μέχρι σήμερα προμηθευτή - μέσα από τη σύνδεση με το σύστημα φυσικού αερίου της Ελλάδας και την προμήθεια φυσικού αερίου από τον αγωγό TAP (Trans Adriatic Pipeline). Παράλληλα, η Κυβέρνηση προωθεί, μέσω της κρατικής εταιρείας NER, την περαιτέρω ανάπτυξη του δικτύου διανομής.

Η αγορά φυσικού αερίου στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας είναι πλήρως απελευθερωμένη από 01.01.2015.

Τα συστήματα διανομής φυσικού αερίου αναπτύσσονται και αναβαθμίζονται συνεχώς και συνεπώς υπάρχει αισθητή επέκταση του δικτύου διανομής φυσικού αερίου, καθώς και νέες συνδέσεις και χρήση του φυσικού αερίου σε μεμονωμένα κτίρια (νοικοκυριά).

Η Ρυθμιστική Επιτροπή Ενέργειας ρυθμίζει τις ακόλουθες δραστηριότητες: μεταφορά, διανομή και αποθεματικό φυσικού αερίου.

Τα αναπτυξιακά και επενδυτικά σχέδια στον τομέα αφορούν στην παροχή ασφαλούς και συνεχούς μεταφοράς, διανομής και παροχής φυσικού αερίου, αυξημένης αποτελεσματικότητας των συστημάτων με κατάλληλο σχεδιασμό, κατασκευή και συντήρηση των αγωγών αερίου, μετρήσεις και ρυθμιστικούς σταθμούς και εξοπλισμό, διαχείριση και επίβλεψη του δικτύου μεταφοράς φυσικού αερίου.

Ειδικότερα, όσον αφορά στη συνεργασία Ελλάδας - Βόρειας Μακεδονίας στον τομέα του φυσικού αερίου, στις 14 Οκτωβρίου 2016, η ΔΕΣΦΑ και η εταιρεία αξιοποίησης ενεργειακών πόρων της χώρας, ΝΕΡ υπέγραψαν στα Σκόπια, Μνημόνιο Κατανόησης για την κατασκευή διασυνδετήριου αγωγού φυσικού αερίου. Έκτοτε, ΔΕΣΦΑ και ΝΕΡ συνεργάζονται για την υλοποίηση του αγωγού. Στο πλαίσιο αυτό, οι περιβαλλοντικές μελέτες έχουν υποβληθεί προς έγκριση και ο σχεδιασμός είναι σε εξέλιξη. Από πλευράς Βόρειας Μακεδονίας έχει υποβληθεί αίτημα χρηματοδότησης μέσω WBIF. Προς τούτο, οι δυο χώρες προχώρησαν στη σύνταξη σχεδίου διακρατικής «Συμφωνίας για την ανάπτυξη διασύνδεσης φυσικού αερίου Ελλάδας-Βόρειας Μακεδονίας», του οποίου εκκρεμεί η υπογραφή.

Ο αγωγός αερίου από την Ελλάδα θα εισέλθει στη Βόρεια Μακεδονία μεταξύ των περιοχών Bogodolica και Stojakovo. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του έργου, ο αγωγός θα διασχίσει το έδαφος του Δήμου Γευγελή, κοντά στα χωριά Prdejci και Smoknica, ενώ θα κατασκευαστεί ειδικός σταθμός για τη σύνδεση με την πόλη της Γευγελής. Στη συνέχεια, κοντά στο Negotino, ο αγωγός διασύνδεσης από την Ελλάδα θα ενωθεί με τον αγωγό που έρχεται στη Βόρεια Μακεδονία από τη Βουλγαρία. Παράλληλος στόχος της ΝΕΡ είναι η ανάπτυξη δευτερογενών δικτύων αγωγών.

Σημειώνεται ότι, μέχρι τέλος του έτους αναμένεται να ολοκληρωθεί η μελέτη περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων του αγωγού φυσικού αερίου Ελλάδος – Βόρειας Μακεδονίας, οπότε και θα ακολουθήσει η προκήρυξη του διαγωνισμού κατασκευής του έργου, με την κατασκευαστική περίοδο να εκτείνεται χρονικά μεταξύ 2021 και 2022.

Η υλοποίηση του έργου εντάσσεται μεταξύ των ενεργειακών στρατηγικών στόχων της χώρας για διαφοροποίηση των πηγών εφοδιασμού και πρόσβαση σε μια πιο ανταγωνιστική αγορά φυσικού αερίου, ενώ η ΝΕΡ φαίνεται ότι αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην έγκαιρη και απρόσκοπτη ολοκλήρωσή του.

Μάλιστα, στις 13.2.2020 δημοσιεύθηκε ανακοίνωση για τη σύναψη σύμβασης για τη σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) για τη χρηματοδότηση, τον σχεδιασμό, την κατασκευή, τη διαχείριση, τη συντήρηση και την ανάπτυξη του συστήματος διανομής φυσικού αερίου στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, κατά την πρώτη φάση του ανταγωνιστικού διαλόγου.

Ειδικότερα, για τα τμήματα Νεγκοτίνο - Μοναστήρι (Bitola) και Σκόπια - Γκόστιβαρ υπάρχει πρόβλεψη να ολοκληρωθούν εντός του τρέχοντος έτους και να αρχίσουν να λειτουργούν μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους. Η γραμμή διασύνδεσης Νεγκοτίνο - Γευγελή βρίσκεται στη φάση προετοιμασίας της μελέτης εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και του σχεδιασμού υποδομών. Η κατασκευή αυτής της διασύνδεσης αναμένεται να ξεκινήσει μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους και θα χρηματοδοτηθεί από το Επενδυτικό Πλαίσιο για τα Δυτικά Βαλκάνια (WBIF) και με δάνειο από την ΕΤΕπ (EIB). Η κατασκευή εκτιμάται ότι θα ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2022.

Αναφορικά με τον δεύτερο αγωγό διασύνδεσης Βόρειας Μακεδονίας-Βουλγαρίας, το Υπουργείο Ενέργειας της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και το Υπουργείο Οικονομίας της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας υπέγραψαν μνημόνιο κατανόησης και συνεργασίας στον τομέα του φυσικού αερίου και υπεγράφη συμφωνία μεταξύ των NER JSC Skorje and Bulgartransgaz EAD για την εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας.

Επίσης, σχεδιάζονται αγωγοί διασύνδεσης μεταξύ:

- Της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας και της Δημοκρατίας της Σερβίας (σε εξέλιξη),
- Της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας και της Δημοκρατίας του Κοσσοβού (σε εξέλιξη)
- Της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας και της Δημοκρατίας της Αλβανίας (σε εξέλιξη).

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. σχετικό Ενημερωτικό σημείωμα – Μελέτη του Γραφείου ΟΕΥ στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/71246>.

2.4.3 Πετρέλαιο

Η ενεργειακή υποδομή στον τομέα του πετρελαίου της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας επιτρέπει την εισαγωγή, την εξαγωγή και τη μεταφορά αργού πετρελαίου και παραγώγων πετρελαίου, την επεξεργασία αργού πετρελαίου, την παραγωγή βιοκαυσίμων, τη διανομή, τη μεταφορά και την πώληση των παραγώγων πετρελαίου.

Η Βόρεια Μακεδονία έχει ενσωματώσει στο εθνικό της δίκαιο, από το 2014, την Οδηγία της ΕΕ του 2009 για τα στρατηγικά αποθέματα πετρελαιοειδών, αλλά είχε αναβάλει έκτοτε επανειλημμένως την εφαρμογή της.

Η Γραμματεία της Ενεργειακής Κοινότητας είχε θέσει στην ετήσια Έκθεσή της για την εφαρμογή του κεκτημένου από τη Βόρεια Μακεδονία το εν λόγω ζήτημα. Η σχετική νομοθεσία ετέθη, τελικώς, σε εφαρμογή στις 16 Ιουνίου 2019.

Οι εισαγωγές πετρελαιοειδών στη Βόρεια Μακεδονία ανήλθαν, το 2018, σε 987.662 τόνους, καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 0,68% (σε σχέση με το 2017) και οι εξαγωγές (κατά κύριο λόγο προς το Κόσσοβο) σε 140.445 τόνους (αύξηση κατά 19,6% σε σχέση με το 2017). Οι πωλήσεις πετρελαιοειδών στην εγχώρια αγορά άγγιξαν, το 2018, τους 851.770 τόνους, μειούμενες κατά 1,84% έναντι του 2017 (στοιχεία Ρυθμιστικής Επιτροπής Ενέργειας).

Η ΟΚΤΑ AD Skorje ιδρύθηκε το 1978 και είναι ο μεγαλύτερος προμηθευτής καυσίμων στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Το 1999 η ΕΛ.ΠΕ.Τ. Βαλκανική Α.Ε., θυγατρική της ΕΛ.ΠΕ. Α.Ε., εξαγόρασε το 81,51% της ΟΚΤΑ. Τον Ιούλιο του 2002, οι εγκαταστάσεις της ΟΚΤΑ συνδέθηκαν με αγωγό 210 χιλιομέτρων με το διυλιστήριο του ομίλου ΕΛΛΑΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ στη Θεσσαλονίκη

Οι εισαγωγές πετρελαιοειδών στη Βόρεια Μακεδονία διενεργούνται οδικώς (μέσω βυτιοφόρων) και σιδηροδρομικώς, καθώς η χρήση του αγωγού μεταφοράς μαζούτ Θεσσαλονίκης - Σκοπίων διεκόπη το 2013. Τα ΕΛ.ΠΕ. έχουν ζητήσει από την Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας να εγκρίνει την εκ νέου λειτουργία του αγωγού για τη μεταφορά ντίζελ, έχοντας ήδη προβεί σε όλες τις απαραίτητες τεχνικές εργασίες μετατροπής του αγωγού, αλλά εκκρεμεί η έκδοση των σχετικών αδειοδοτήσεων.

Ο έλεγχος και η παρακολούθηση του αγωγού πετρελαίου πραγματοποιείται μέσω του συστήματος SCADA. Η διαχείριση και η διάθεση του αγωγού πετρελαίου γίνεται από την κοινοπραξία VARDAX με έδρα τη Θεσσαλονίκη και γραφείο στα Σκόπια. Το διυλιστήριο για την παραγωγή βιοντίζελ καυσίμων ανήκει στην εταιρεία μετοχών Σκοπίων Makpetrol.

Στη Βόρεια Μακεδονία σήμερα υπάρχουν περίπου 371 βενζινάδικα. Πέρα από το γεγονός ότι η δομή ιδιοκτησίας στον τομέα του λιανικού εμπορίου έχει τροποποιηθεί σημαντικά, η Makpetrol εξακολουθεί να είναι η κυρίαρχη εταιρεία στο χώρο της λιανικής πώλησης με 127 βενζινάδικα. Ακολουθούν οι Lukoil με 31 βενζινάδικα και OKTA με 27 βενζινάδικα, ενώ τα υπόλοιπα 186 βενζινάδικα ανήκουν σε ιδιώτες από πολλές εγχώριες μικρές εταιρείες.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ρυθμιστικής Επιτροπής Ενέργειας της χώρας (για το 2018), η συνολική χωρητικότητα αποθήκευσης πετρελαίου και πετρελαϊκών προϊόντων στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας είναι περίπου 382.000 κ.μ.. Οι χωρητικότητες αποθήκευσης είναι αρκετοί για την παροχή 90 ημερών, κατά μέσο όρο κατανάλωσης κάθε είδους προϊόντων πετρελαίου. Η ανανέωση και η χρήση των υποχρεωτικών αποθεματικών πετρελαίου και πετρελαϊκών προϊόντων έχουν ρυθμιστεί με το νόμο περί υποχρεωτικών αποθεματικών πετρελαίου και πετρελαϊκών προϊόντων και των οδηγιών της ΕΕ.

Η αγορά πετρελαίου και παραγώγων πετρελαίου στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, πέραν του ενεργειακού νόμου, ρυθμίζεται επίσης με τους ακόλουθους νόμους: εμπορικό δίκαιο, νόμος για την προστασία του ανταγωνισμού, τελωνειακό δίκαιο, δίκαιο σχετικά με τον φόρο προστιθεμένης αξίας, τον νόμο περί ειδικών φόρων κατανάλωσης και τον νόμο περί επιθεώρησης της αγοράς, κανονισμοί για την ποιότητα των υγρών καυσίμων, τις τεχνικές προδιαγραφές (αποθήκευση και μεταφορά των παραγώγων πετρελαίου κ.λπ.), καθώς και με τις επικυρωμένες διεθνείς συμφωνίες (Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την ΕΕ, Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας και Συμφωνία για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας). Επίσης, οι σχέσεις αυτής της αγοράς επηρεάζονται από την προσχώρηση της χώρας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. σχετικό Ενημερωτικό σημείωμα – Μελέτη του Γραφείου ΟΕΥ στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/71246>.

2.4.4 Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει θέσει ως στόχους της ενεργειακής της πολιτικής την αύξηση της εγχώριας παραγωγής ενέργειας, μέσω της προσέλκυσης επενδύσεων σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και ειδικότερα σε φωτοβολταϊκά, τη μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ενέργειας και την ενίσχυση της διασυνδεσιμότητας στους τομείς του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας.

Η συνολική εγκατεστημένη ισχύς των μονάδων ΑΠΕ στη Βόρεια Μακεδονία (εξαιρουμένων των μεγάλων υδροηλεκτρικών) ανήλθε, το 2018, σε 133 MW (στοιχεία Ρυθμιστικής Επιτροπής Ενέργειας). Το συντριπτικά μεγαλύτερο μερίδιο καταλαμβάνουν οι μικρές υδροηλεκτρικές μονάδες (72,5 MW), ενώ έπονται η αιολική ενέργεια (36,8 MW), η ηλιακή ενέργεια (16,7 MW) και το βιοαέριο (7 MW).

Η κρατική εταιρεία παραγωγής και παροχής ηλεκτρικής ενέργειας της Βόρειας Μακεδονίας, Elektrani na Severna Makedonija (ESM), σε συνέχεια του διαγωνισμού που προκήρυξε τον Απρίλιο 2019 για την προμήθεια και εγκατάσταση του πρώτου φωτοβολταϊκού πάρκου μεγάλης κλίμακας στη χώρα, ισχύος 10 MW, πλησίον του θερμοηλεκτρικού εργοστασίου TPP Oslomej (περίπου 110 χλμ νοτιοδυτικά των Σκοπίων) ανακοίνωσε ότι, σχεδιάζει την επέκταση της παραγωγικής ικανότητας του σταθμού, με στόχο να αντικαταστήσει πλήρως το παλιό εργοστάσιο παραγωγής ενέργειας από άνθρακα ισχύος 125 MW. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD), η οποία υποστηρίζει χρηματοδοτικά το έργο κόστους 8,7 εκατ. ευρώ με 5,9 εκατ. ευρώ, επεσήμανε σημασία πιλοτικού αυτού έργου για την ενίσχυση παραγωγής ενέργειας στη χώρα από ΑΠΕ.

Στον τομέα της αιολικής ενέργειας σημειώνεται η λειτουργία του αιολικού πάρκου Bogdanci, εγκατεστημένης ισχύος 36,8 MW. Την προμήθεια, εγκατάσταση και θέση σε λειτουργία των 16 ανεμογεννητριών SWT-2.3-93 υλοποίησαν οι εταιρίες Siemens Ελλάδος και Siemens Wind Power Δανίας, ενώ κοινοπραξία της Siemens A.E. και της Τέρνα Ενεργειακή Α.Β.Ε.Τ.Ε. ανέλαβε το σκέλος της ανάπτυξης των αναγκαίων υποδομών. Η κατασκευή της μονάδας στοίχισε 55,5 εκατ. ευρώ.

Σχετικά πρόσφατα, η κρατική εταιρεία παραγωγής και παροχής ηλεκτρικής ενέργειας της Βόρειας Μακεδονίας, Elektrani na Severna Makedonija (ESM) υπέγραψε δύο συμβόλαια για την επέκταση του αιολικού πάρκου Bogdanci, με την κοινοπραξία της γερμανικής εταιρείας Fichtner και της εταιρείας Geing της Βόρειας Μακεδονίας. Το μεγαλύτερο μέρος των κονδυλίων έχει διασφαλιστεί από επιχορήγηση της γερμανικής Τράπεζας Ανασυγκρότησης (KfW), η οποία είχε χρηματοδοτήσει την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την επικαιροποίηση της μελέτης εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, καθώς και την προετοιμασία των τευχών προκήρυξης του διαγωνισμού και την εποπτεία των έργων. Συνολικά, η επέκταση του εν λόγω αιολικού πάρκου απαιτεί επένδυση 21 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 18 εκατ. ευρώ θα διατεθούν από την KfW με τη μορφή δανείου, ενώ το υπόλοιπο ποσό θα διαθέσει η ESM. Η δεύτερη φάση προβλέπει την κατασκευή 4 ακόμη ανεμογεννητριών συνδυασμένης εγκατεστημένης ισχύος 13,8 MW. Η επέκταση του αιολικού πάρκου Bogdanci θα προσθέσει 37 GWh της ετήσιας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας για την προμήθεια περίπου 6.000 νοικοκυριών. Η νέα επένδυση θα αυξήσει το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στη συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας της ESM κατά 3%.

Σε εξέλιξη είναι και η κατασκευή ηλιακών φωτοβολταϊκών (PV) σταθμών ηλεκτροπαραγωγής συνδυασμένης εγκατεστημένης ισχύος 35 MW στους Δήμους Sveti Nikole (εγκατεστημένης ισχύος 25 MW) και Makedonski Brod (εγκατεστημένης ισχύος 10 MW). Σύμφωνα με ανακοινώσεις του Υπουργείου Οικονομίας της Βορείου Μακεδονίας, ο εν λόγω διαγωνισμός προσέλκυσε το έντονο ενδιαφέρον επενδυτών, αφού συνολικά 82 εγχώριες και ξένες εταιρείες υπέβαλαν σχετικές προσφορές (η προθεσμία υποβολής προσφορών έληξε στις 30.8.2019).

Όσον αφορά στις υδροηλεκτρικές μονάδες, η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας αποφάσισε να υλοποιηθεί από την κρατική εταιρεία ESM το έργο κατασκευής των υδροηλεκτρικών σταθμών Cebren και Galiste. Το κόστος του έργου υπολογίζεται σε 220 εκατ. ευρώ.

Πέραν της Ενεργειακής Κοινότητας (ΕΚ), η αύξηση χρήσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στην παραγωγή ενέργειας συμφωνεί και με τη στρατηγική της Παγκόσμιας Τράπεζας για το μοντέλο απανθρακοποίησης, το οποίο προωθεί σε όλες τις χώρες της περιοχής. Αυτό δημιουργεί συνθήκες για πρόσβαση σε χρηματοδοτικές πηγές προκειμένου να δημιουργηθούν υποδομές και μεγάλα ενεργειακά έργα βασισμένα στις ΑΠΕ.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. σχετικό Ενημερωτικό σημείωμα – Μελέτη του Γραφείου ΟΕΥ στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/71246>.

2.5 Υποδομές – Μεταφορές

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει κατ' επανάληψη τονίσει τη σημασία που αποδίδει στην υλοποίηση έργων που αφορούν γενικά στις υποδομές και κυρίως, στις υποδομές μεταφορών της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, η κύρια έμφαση έχει δοθεί στην ολοκλήρωση της κατασκευής ή στην ανακατασκευή των δύο μεγάλων οδικών αξόνων που διασχίζουν τη χώρα, των Διαδρόμων VIII και X, καθώς και των σιδηροδρομικών γραμμών κατά μήκος αυτών.

Η σημασία των οδικών υποδομών για τη Βόρεια Μακεδονία γίνεται αντιληπτή εάν ληφθεί υπ' όψιν ότι το 85% των επιβατών και το 91% των εξαγόμενων ή διεθνώς μεταφερομένων εμπορευμάτων μεταφέρονται οδικώς.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας, το 2018, μετακινήθηκαν, μέσω του οδικού δικτύου της χώρας, 8.516.000 άτομα. Ο όγκος των αγαθών που μετακινήθηκαν, το 2018, ήταν 69.139.000 τόνοι. Το οδικό δίκτυο της Βόρειας Μακεδονίας έχει συνολικό μήκος 14.559 χιλιόμετρα και περιλαμβάνει 902 χλμ. εθνικών οδών (εκ των οποίων 287 χλμ. αυτοκινητόδρομοι), 3.779 χλμ. περιφερειακών δρόμων και 9.878 χλμ. τοπικών οδών (στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας Βόρειας Μακεδονίας). Όσον αφορά στην εξέλιξη των έργων οδικών υποδομών σημειώνονται τα ακόλουθα:

Όσον αφορά στην εξέλιξη των έργων **οδικών υποδομών** σημειώνονται τα ακόλουθα: Το σημαντικότερο έργο στον τομέα των οδικών υποδομών, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και για την Ελλάδα, ήταν η κατασκευή του νοτίου τμήματος του Διαδρόμου X, Demir Karija – Smoknica, την οποία ολοκλήρωσε η ελληνικών συμφερόντων εταιρεία «ΑΚΤΩΡ». Ο δρόμος παραδόθηκε στην κυκλοφορία στα τέλη Απριλίου 2018.

Για την αναβάθμιση της οδικής σύνδεσης Βόρειας Μακεδονίας - Κοσόβου, ως προς το σκέλος Σκοπίων – Blace, σε πρώτη φάση, θα ανακατασκευασθεί ο υφιστάμενος δρόμος, έργο το οποίο υπολογίζεται ότι θα κοστίσει 4 εκατ. ευρώ. Εν συνεχεία, θα κατασκευαστεί ο αυτοκινητόδρομος, για τον οποίον, σύμφωνα με τον Υπουργό Μεταφορών και Επικοινωνιών, κ. G. Sugareski έχουν ήδη διενεργηθεί οι μελέτες εφικτότητας και περιβαλλοντικών επιπτώσεων, καθώς και ορισμένες γεωτεχνικές έρευνες. Προκειμένου να επιστευσθεί η κατασκευή του αυτοκινητοδρόμου, αποφασίστηκε σε διυπουργική σύσκεψη η ολοκλήρωση των απαραίτητων ενεργειών για την αξιοποίηση της χρηματοδότησης ύψους 1,3 εκατ. ευρώ που εξασφαλίστηκε από το Επενδυτικό Πλαίσιο Δυτικών Βαλκανίων, για την κατάρτιση των μελετών σχεδιασμού του αυτοκινητοδρόμου.

Σημειώνεται ότι, η δημόσια εταιρεία αυτοκινητοδρόμων της Βόρειας Μακεδονίας, 'PESR' επαναπροκήρυξε τον διαγωνισμό για την πρώτη φάση του έργου κατασκευής του αυτοκινητοδρόμου Σκοπίων – Blace, που είχε δημοσιεύσει αρχικώς στις 25 Ιουλίου τ.έ., με προθεσμία υποβολής προσφορών την 4η Σεπτεμβρίου 2019, καθώς κηρύχθηκε άγονος (υπεβλήθη μία μόνο προσφορά εκτός προϋπολογισμού έργου).

Η περιγραφή του πρώτου σκέλους του έργου, μήκους 2 χλμ., το οποίο χρηματοδοτείται απ' ευθείας από την 'PESR', περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την διαπλάτυνση του υφιστάμενου δρόμου από τα σύνορα με το Κόσσοβο έως το χωριό Blace και την κατασκευή τμήματος του αυτοκινητοδρόμου με κόμβο που θα τον συνδέει με το τοπικό οδικό δίκτυο στην περιοχή του Blace.

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας εξασφάλισε δάνειο ύψους 28 εκατ. ευρώ από την EBRD για τη χρηματοδότηση της κατασκευής νέου δρόμου ταχείας κυκλοφορίας (μήκους 23,5 χλμ.) μεταξύ των πόλεων Štip και Radoniš, έργο το οποίο αναμένεται να συμβάλει στην ασφαλέστερη και ταχύτερη μεταφορά επιβατών και εμπορευμάτων προς τα σύνορα με τη Βουλγαρία.

Όσον αφορά στις **σιδηροδρομικές υποδομές**, το σιδηροδρομικό δίκτυο της Βόρειας Μακεδονίας εκτείνεται σε περίπου 700 χιλιόμετρα και αποτελεί τον δεύτερο σημαντικότερο τρόπο μεταφοράς.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας, το 2018, μετακινήθηκαν συνολικά, μέσω σιδηροδρόμων, 540.066 επιβάτες, εκ των οποίων μόλις 5.802 για διεθνείς μεταφορές. Όσον αφορά στις εμπορευματικές μεταφορές, ο όγκος των αγαθών που μεταφέρθηκε μέσω σιδηροδρόμων στη Βόρεια Μακεδονία, ανέρχεται σε 1.678.992 τόνοι, εκ των οποίων το μεγαλύτερο μέρος (935.086 τόνοι) για διεθνείς μεταφορές.

Η Βόρεια Μακεδονία υπέγραψε, την 1η Αυγούστου του 2017, Μνημόνιο Κατανόησης με τη Βουλγαρία για τις σιδηροδρομικές μεταφορές, με το οποίο οι δύο πλευρές συμφώνησαν να ολοκληρώσουν την κατασκευή των σιδηροδρομικών υποδομών τους μέχρι τα μεταξύ τους σύνορα. Στην πλευρά της Βόρειας Μακεδονίας, ο σιδηρόδρομος που θα συνδέσει τις δυο γειτονικές χώρες θα είναι μήκους 89 χλμ.

Η ολοκλήρωση του τμήματος Kumanovo - Beljakovce (πρώτου τμήματος) της υπό κατασκευή σιδηροδρομικής σύνδεσης Βόρεια Μακεδονία - Βουλγαρίας έλαβε αναβολή ενάμισι έτους, με τη νέα προθεσμία να τοποθετείται χρονικά στα τέλη του 2019. Σύμφωνα με τον Διευθυντή της δημόσιας εταιρείας σιδηροδρομικών υποδομών της Βόρειας Μακεδονίας, κ. I. Asani, η καθυστέρηση οφείλεται σε προβλήματα που σχετίζονται με τη διενέργεια των απαραίτητων απαλλοτριώσεων και με την εξασφάλιση των προβλεπόμενων αδειών. Το συνολικό μήκος του συγκεκριμένου τμήματος είναι 31 χλμ., εκ των οποίων μέχρι στιγμής έχουν ολοκληρωθεί μόνον οχτώ. Το προϋπολογιζόμενο κόστος του έργου ανέρχεται σε 45 εκατ. ευρώ. Ωστόσο, η αναβολή της προθεσμίας ολοκλήρωσής του ενδέχεται να οδηγήσει σε αύξηση του ποσού αυτού. Όσον αφορά στο δεύτερο τμήμα της σιδηροδρομικής σύνδεσης Βόρειας Μακεδονίας - Βουλγαρίας, Beljakovce - Kriva Palanka, προσφάτως προκηρύχθηκε νέος διαγωνισμός, καθώς ο προηγούμενος κηρύχθηκε άκυρος. Το συνολικό μήκος του εν λόγω τμήματος είναι 34 χλμ. και οι εργασίες αναμένεται να ξεκινήσουν σε ένα χρόνο και να ολοκληρωθούν το 2021. Το κόστος κατασκευής του έργου, το οποίο υπολογίζεται σε 145 εκατ. ευρώ, αναμένεται να καλυφθεί από κονδύλια ΕΕ ύψους 68,6 εκατ. ευρώ και δάνειο από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD).

Ο διαγωνισμός για το τρίτο και δυσκολότερο τμήμα του έργου, Kriva Palanka – Deve Bair (σύνορα με Βουλγαρία), σχεδιάζεται, σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών της Βόρειας Μακεδονίας, G. Sugareski, να προκηρυχθεί.

Το συνολικό μήκος του συγκεκριμένου τμήματος είναι μικρότερο από τα άλλα δύο (24 χλμ.), αλλά το εκτιμώμενο κόστος του ανέρχεται στα 350 - 400 εκατ. ευρώ, λόγω των τεχνικών δυσκολιών που προκύπτουν από τη μορφολογία του εδάφους. Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει εξασφαλίσει, μέχρι στιγμής, χρηματοδότηση ύψους 60 εκατ. ευρώ από κονδύλια IPA και σχεδιάζει να διεκδικήσει επιπλέον χρηματοδότηση, προκειμένου να καλύψει το υψηλό κόστος του έργου.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα παρουσιάζει η σιδηροδρομική σύνδεση Μοναστηρίου – Kremenica, η οποία ολοκληρώθηκε στα τέλη του 2018 (τον Απρίλιο 2019 πραγματοποιήθηκε δοκιμή λειτουργίας της). Η εν λόγω σιδηροδρομική γραμμή σχεδιάζεται να συνδέεται με το ελληνικό σιδηροδρομικό δίκτυο στον σταθμό Μεσονησίου και να καταλήγει στη Φλώρινα (διακλάδωση Χd του Πανευρωπαϊκού Διαδρόμου Χ). Το έργο, συνολικού κόστους 22,5 εκατ. ευρώ, περιελάμβανε εκτός από την ανακατασκευή της ίδιας της γραμμής μήκους 17 χλμ. και έργα ανακατασκευής μικρών γεφυρών και σημείων διασταύρωσης της γραμμής με το οδικό δίκτυο, νέας σήμανσης, καθώς και εισαγωγής νέων τηλεπικοινωνιακών συστημάτων.

Οι **αερομεταφορές** στη Βόρεια Μακεδονία είναι κυρίως επιβατικές. Αεροπορικός μετακινούνται περισσότερο από δύο εκατομμύρια επιβάτες σε ετήσια βάση. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, η επιβατική κίνηση στα αεροδρόμια Σκοπίων και Αχρίδας της Βόρειας Μακεδονίας κατέγραψε, το 2018, αύξηση της τάξης του 15,7% σε σχέση με το 2017 (ανερχόμενη σε 2.344.558 επιβάτες), σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της χώρας.

Ανοδικά κινήθηκε και ο αριθμός των πτήσεων από και προς τα αεροδρόμια της Βόρειας Μακεδονίας, καθώς κατέγραψε αύξηση 8,9% σε σχέση με το 2017 (το 2018 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 18.295 πτήσεις). Οι κυριότεροι προορισμοί των πτήσεων από το αεροδρόμιο των Σκοπίων ήταν η Κωνσταντινούπολη, η Ζυρίχη, η Βιέννη, η Βασιλεία, το Μάλμε και το Λονδίνο.

Μακράν σημαντικότερος αερομεταφορέας ήταν η 'Wizz Air', με το μερίδιό της να ανέρχεται περίπου στο 60% της αγοράς. Σημειώνεται ότι η συμφωνία επιδότησης της 'Wizz Air' με την Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας που έληξε τον Ιούνιο του 2018, ανανεώθηκε τον Ιανουάριο του 2019, αφού προηγήθηκαν δύο διαγωνισμοί που κηρύχθηκαν άκυροι. Η 'Wizz Air' ήταν η μοναδική αεροπορική εταιρεία που εκδήλωσε ενδιαφέρον συμμετοχής στο σχετικό κυβερνητικό πρόγραμμα επιδότησης.

Ως προς την αεροπορική σύνδεση Σκοπίων - Αθήνας, η αεροπορική εταιρεία AEGEAN ξεκίνησε απ' ευθείας πτήσεις, δυο φορές την εβδομάδα, αρχής γενομένης από την 1η Νοεμβρίου 2018, με πρόβλεψη για αύξηση των δρομολογίων σε τρία, κατά τη θερινή περίοδο.

Ωστόσο, λόγω της πανδημίας και του COVID-19 σταμάτησε προσωρινά η κίνηση στα δύο αεροδρόμια της χώρας, και μολονότι εντωμεταξύ επαναλειτούργησαν από 1^η Ιουλίου τ.ε., η AEGEAN ανακοίνωσε ότι θα ξεκινήσει δρομολόγια, μετά την θερινή περίοδο, πιθανόν από το Σεπτέμβριο του 2020.

Σημειώνεται ότι, στο πλαίσιο μέτρων προστασίας από τον κορωνοϊό, σύμφωνα με το πρωτόκολλο νέας λειτουργίας, οι επιβάτες θα πρέπει να φτάσουν στα αεροδρόμια της Βόρειας Μακεδονίας τρεις ώρες πριν από την πτήση τους, υποχρεώνεται να φορούν μάσκες προσώπου κατά τη διάρκεια της πτήσης, ενώ θα πραγματοποιούνται έλεγχοι με την βοήθεια θερμικής κάμερας που έχει τοποθετηθεί στην είσοδο των αεροδρομίων. Επιπλέον, μόνο οι επιβάτες θα επιτρέπεται να εισέλθουν στα κτίρια των αεροδρομίων, μειώνοντας έτσι σημαντικά τον κίνδυνο συγκέντρωσης μεγάλου πλήθους.

Όσον αφορά στον κλάδο των υποδομών και μεταφορών, όπως προκύπτει και από εκτιμήσεις της εδώ επιχειρηματικής κοινότητας, ο λιμένας Θεσσαλονίκης και ο Διάδρομος Χ αποτελούν την πλέον συμφέρουσα και ασφαλή επιλογή για το εμπόριο και την οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας. Γι' αυτό το λόγο, έχει ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα να διασφαλιστεί η συνεχής και απρόσκοπτη πρόσβαση στη Θεσσαλονίκη και να καταστεί πλήρως λειτουργικός ο Διάδρομος Χ.

Προς την κατεύθυνση αυτή, ο Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης (ΟΛΘ Α.Ε.), σχεδιάζει τη δημιουργία ενός εμπορευματικού τερματικού σταθμού στα Σκόπια ('dry port'), που θα μπορούσε να εξυπηρετεί και άλλες περιοχές στα Δυτικά Βαλκάνια. Ουσιαστικά πρόκειται για τη δημιουργία ένας τερματικού σταθμού συνδυασμένων μεταφορών, ο οποίος θα συνδέεται άμεσα, μέσω του οδικού ή σιδηροδρομικού δικτύου, με το λιμάνι και θα αποτελεί ουσιαστικά κέντρο θαλάσσιας μεταφοράς εμπορευμάτων προς και από χερσαίους προορισμούς.

Εκτός από το ρόλο τους στη μεταφόρτωση φορτίων, το "dry port" θα μπορούσε να περιλαμβάνει επίσης εγκαταστάσεις αποθήκευσης και ενοποίησης αγαθών, οδικές ή σιδηροδρομικές μεταφορές εμπορευμάτων και υπηρεσίες εκτελωνισμού. Η δημιουργία τέτοιων εγκαταστάσεων στα Σκόπια θα συνέβαλε στην αντιμετώπιση προβλημάτων αποθήκευσης στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης και θα διευκόλυε τη ροή φορτίων μεταξύ πλοίων και μεγάλων δικτύων χερσαίων μεταφορών, δημιουργώντας ένα πιο κεντρικό σημείο διανομής. Επιπρόσθετα, θα βελτίωνε την κυκλοφορία των εισαγωγών και των εξαγωγών και την χρονοβόρα διαλογή και επεξεργασία εμπορευματοκιβωτίων, μειώνοντας την συμφόρηση του λιμένα στη Θεσσαλονίκη.

Επίσης, η έγκριση από την Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας της λειτουργίας του αγωγού πετρελαιοειδών Θεσσαλονίκης – Σκοπίων για τη μεταφορά diesel, πάγιο αίτημα της εταιρείας ΟΚΤΑ (Όμιλος ΕΛ.ΠΕ.), εκτός του ότι θα συνέβαλε σημαντικά στην ενίσχυση της ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας, θα βοηθούσε, επιπλέον, στην αποσυμφόρηση της συντοριακής διόδου Ευζώνων – Bogorodica και του οδικού δικτύου, προς γενικότερο όφελος των εμπορικών ροών.

3 Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας

3.1 Διμερές εμπόριο

3.1.1 Εμπόριο αγαθών

Οι διμερείς εμπορικές σχέσεις διαγράφουν συνεχή ανοδική πορεία την τελευταία τετραετία. Ο όγκος του διμερούς εμπορίου κατέγραψε άνοδο της τάξης του 1,8% έναντι του 2018 (σε 856,5 από 841,1 εκατ. ευρώ) και οι ελληνικές εξαγωγές στη Βόρεια Μακεδονία αυξήθηκαν κατά 5,1% (σε 683,7 από 650,6 εκατ. ευρώ). Αντίθετα, καθοδικά κινήθηκαν οι εισαγωγές από τη Βόρεια Μακεδονία μειωμένες κατά -9,3%, (ήτοι 172,8 από 190,5 εκατ. ευρώ). Το εμπορικό ισοζύγιο είναι σταθερά πλεονασματικό υπέρ της Ελλάδας.

Η Ελλάδα ήταν, το 2019, ο τρίτος σημαντικότερος εμπορικός εταίρος της Βόρειας Μακεδονίας μετά το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία (στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας Βόρειας Μακεδονίας βλ. ως άνω Πίνακα 6), με το μερίδιο των εισαγωγών εξ Ελλάδος επί του συνόλου των εισαγωγών της Βόρειας Μακεδονίας να ανέρχεται σε 8,1% (από 8,5% το 2018).

Πίνακας 16: Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Μετ. %
Εξαγωγές αγαθών (αξία σε εκατ. €)	502,2	450,9	450,5	546,1	650,6	683,7	5,1
Εισαγωγές αγαθών (αξία σε εκατ. €)	170,7	150,1	148,9	180,0	190,5	172,8	9,3
Εμπορικό ισοζύγιο (αξία σε εκατ. €)	331,5	300,8	301,6	366,1	460,1	510,9	11,0
Όγκος Εμπορίου (αξία σε εκατ. €)	672,9	601	599,4	726,1	841,1	856,5	1,8

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Οι κυριότερες κατηγορίες προϊόντων που εξάγει η Ελλάδα στη Βόρεια Μακεδονία είναι: πετρελαιοειδή, σίδηρος, χάλυβας και προϊόντα αυτών, καθώς και υφάσματα.

Παρατίθενται, κατωτέρω, πίνακες με τις σημαντικότερες εξαγωγές της Ελλάδος στη Βόρεια Μακεδονία ανά 4ψήφια και 2ψήφια κατηγορία προϊόντος:

Πίνακας 17: Ελληνικές εξαγωγές στη Βόρεια Μακεδονία – κυριότερα προϊόντα

Κωδικός	4ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2018		2019		Μεταβολή στην αξία
		Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	
2710	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλούχα ορυκτά, άλλα από τα ακατέργαστα λάδια. Παρασκευάσματα που δεν κατονομάζονται	401,8	61,8	450,4	65,9	12,1

	ούτε περιλαμβάνονται αλλού, που περιέχουν κατά βάρος 70 % ή περισσότερο λάδια από πετρέλαιο ή ασφαλτούχα ορυκτά και στα οποία τα λάδια αυτά αποτελούν το βασικό συστατικό. Χρησιμοποιημένα λάδια					
7207	Ημιτελή προϊόντα από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες			21,1	3,1	
6006	Άλλα πλεκτά υφάσματα	12,7	2,0	12,1	1,8	-4,6
7214	Ράβδοι από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες, που έχουν απλώς σφυρηλατηθεί, ελαθεί ή διελαθεί σε θερμή κατάσταση, καθώς και εκείνες που έχουν υποστεί στρίψιμο μετά την έλαση	8,5	1,3	11,9	1,7	40,8
2716	Ηλεκτρική ενέργεια	6,6	1,0	11,3	1,7	70,6
7206	Σίδηρος και όχι σε κράμα χάλυβες, σε πλινθώματα (τύπους) ή άλλες πρωτογενείς μορφές, με εξαίρεση τον σίδηρο της κλάσης 7203	44,9	6,9	11,2	1,6	-75,0
7213	Χοντρόσυρμα (fil machine) από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες	18,1	2,8	9,4	1,4	-47,9
2713	Οππάνθρακας (κοκ) από πετρέλαιο, άσφαλτος από πετρέλαιο και άλλα υπολείμματα των λαδιών πετρελαίου ή των ασφαλτούχων ορυκτών	5,2	0,8	8,5	1,2	64,7
7308	Κατασκευές και μέρη κατασκευών (π.χ. γέφυρες και στοιχεία γεφυρών, υδροφραχτικές πόρτες, πύργοι, πυλώνες, στύλοι, σκελετοί, στέγες, πόρτες και παράθυρα και τα πλαίσιά τους, περβάζια και κατώφλια, φράγματα, κιγκλιδώματα), από χυτοσίδηρο, σίδηρο ή χάλυβα, με εξαίρεση τις προκατασκευές της κλάσης 9406. Λαμαρίνες, ράβδοι, είδη με καθορισμένη μορφή, σωλήνες και παρόμοια, από χυτοσίδηρο, σίδηρο ή χάλυβα, προετοιμασμένα για να χρησιμοποιηθούν σε κατασκευές	9,6	1,5	8,1	1,2	-16,2
2005	Άλλα λαχανικά παρασκευασμένα ή διατηρημένα αλλιώς παρά με ξίδι ή οξικό οξύ,	7,0	1,1	6,0	0,9	-14,5

	όχι κατεψυγμένα, άλλα από τα προϊόντα της κλάσης 2006					
0805	Εσπεριδοειδή, νωπά ή ξερά	4,7	0,7	4,8	0,7	2,6
7612	Δεξαμενές, βαρέλια, τύμπανα, μπιτόνια, κουτιά και παρόμοια δοχεία, από αργίλιο (στα οποία περιλαμβάνονται και οι σωληνωτές θήκες, εύκαμπτες ή μη), για όλες τις ύλες (με εξαίρεση τα συμπιεσμένα ή υγροποιημένα αέρια), με χωρητικότητα που δεν υπερβαίνει τα 300 l, χωρίς μηχανικές ή θερμικές διατάξεις, έστω και με εσωτερική επένδυση ή θερμομόνωση	1,8	0,3	4,3	0,6	143,7
2711	Αέρια πετρελαίου και άλλοι αέριοι υδρογονάνθρακες	7,1	1,1	4,2	0,6	-39,9
7217	Σύρματα από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες	3,0	0,5	3,5	0,5	18,3
3105	Λιπάσματα ορυκτά ή χημικά που περιέχουν δύο ή τρία λιπαντικά στοιχεία: άζωτο, φωσφόρο και κάλιο. Άλλα λιπάσματα. Προϊόντα του κεφαλαίου αυτού που παρουσιάζονται είτε σε δισκία ή παρόμοια σχήματα, είτε σε συσκευασίες με μεικτό βάρος που δεν υπερβαίνει τα 10 kg	2,4	0,4	3,0	0,4	22,8
	ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	117,3	18,0	113,8	16,6	-3,0
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΣ ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	650,6	100	683,7	100	5,1

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Πίνακας 18: Ελληνικές εξαγωγές στη Βόρεια Μακεδονία– μεγάλες κατηγορίες

Κωδικός	2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2018		2019		% Μεταβολή στην αξία
		Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	
27	ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ. ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ. ΚΕΡΙΑ ΟΡΥΚΤΑ	420,9	64,7	474,5	69,4	11,3
72	ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	77,2	11,9	60,0	8,8	-28,5
60	ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	12,8	2,0	12,3	1,8	-4,3

39	ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	9,5	1,5	11,0	1,6	13,9
73	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	12,1	1,9	10,5	1,5	-15,5
76	ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	7,2	1,1	10,0	1,5	28,1
	ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	110,9	17,0	105,3	15,4	-5,0
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΣ ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	650,6	100	683,7	100	5,1

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Οι ελληνικές εισαγωγές από τη Βόρεια Μακεδονία αφορούν, κυρίως, σε σίδηρο και χάλυβα και προϊόντα αυτών, καπνά και ενδύματα. Σημειώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών ενδυμάτων αφορά σε προϊόντα παθητικής τελειοποίησης κλωστοϋφαντουργικών επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων στη Βόρεια Μακεδονία, τα οποία εξάγονται στην Ελλάδα για να τελειοποιηθούν και να επανεξαχθούν, εν συνεχεία, στις αγορές του εξωτερικού.

Παρατίθεται, κατωτέρω, πίνακας με τις εισαγωγές της Ελλάδος από τη Βόρεια Μακεδονία ανά 2ψήφια και 4ψήφια κατηγορία προϊόντος :

Πίνακας 19: Ελληνικές εισαγωγές από τη Βόρεια Μακεδονία – μεγάλες κατηγορίες

Κωδικός	2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2018		2019		% Μεταβολή στην αξία
		Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	
72	ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	56,6	29,7	41,2	23,8	-27,2
24	ΚΑΠΝΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ	27,6	14,5	36,0	20,8	30,5
61	ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ, ΠΛΕΚΤΑ	27,9	14,7	27,1	15,7	-2,7
25	ΑΛΑΤΙ, ΘΕΙΟ, ΓΑΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΤΡΕΣ, ΓΥΨΟΣ, ΑΣΒΕΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΣΙΜΕΝΤΑ	12,6	6,6	12,1	7,0	-4,2
73	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	12,2	6,4	10,4	6,0	-14,8
27	ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ. ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ. ΚΕΡΙΑ ΟΡΥΚΤΑ	7,7	4,0	7,9	4,6	2,3
10	ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	4,8	2,5	4,1	2,4	-15,3
	ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	41,1	21,5	34,1	19,7	-17,0
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΑΠΟ ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	190,5	100	172,8	100	-9,3

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Πίνακας 20: Ελληνικές εισαγωγές από τη Βόρεια Μακεδονία – κυριότερα προϊόντα

Κωδικός	4ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2018		2019		Μεταβολή στην αξία
		Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	
2401	Καπνά ακατέργαστα ή που δεν έχουν βιομηχανοποιηθεί. Απορρίμματα καπνού	27,6	14,5	36,0	20,8	30,6
2515	Μάρμαρα, τραβερτίνες, βελγικοί ασβεστόλιθοι και άλλοι ασβεστόλιθοι για πελέκημα ή χτίσιμο, φαινομενικής πυκνότητας ίσης ή ανώτερης του 2,5 και αλάβαστρο, έστω και χοντρικά κατεργασμένα ή απλά κομμένα, με πριόνι ή άλλο τρόπο, σε όγκους ή πλάκες σχήματος τετραγώνου ή ορθογωνίου	12,5	6,5	11,9	6,9	-4,1
7210	Πλατέα προϊόντα έλασης, από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες, με πλάτος 600 mm ή περισσότερο, επιστρωμένα με άλλο μέταλλο ή επενδυμένα	18,1	9,5	10,7	6,2	-40,6
6106	Φορέματα-πουκάμισα (σεμιζιέ), μπλούζες, μπλούζες-πουκάμισα και πουκαμισάκια, από πλεκτό, για γυναίκες ή κορίτσια	11,8	6,2	10,4	6,0	-12,1
7214	Ράβδοι από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες, που έχουν απλώς σφυρηλατηθεί, ελαθεί ή διελαθεί σε θερμή κατάσταση, καθώς και εκείνες που έχουν υποστεί στρίψιμο μετά την έλαση	12,1	6,3	10,3	6,0	-14,3
6109	Τι-σερτ και φανελάκια, από πλεκτό	8,1	4,2	9,0	5,2	11,2
2716	Ηλεκτρική ενέργεια	7,4	3,9	7,7	4,4	3,9
7204	Απορρίμματα και θραύσματα χυτοσιδήρου, σιδήρου ή χάλυβα (παλιοσίδερα). Απορρίμματα πλινθωμένα (σε τύπους) από σίδηρο ή χάλυβα	8,3	4,4	7,6	4,4	-9,3
7306	Άλλοι σωλήνες κάθε είδους και είδη με καθορισμένη μορφή κοίλα (π.χ. συγκολλημένα, βιδωμένα, θηλυκωμένα ή με άκρα που απλώς πλησιάζουν), από σίδηρο ή χάλυβα	8,1	4,2	6,9	4,0	-13,9
6104	Κουστόμια-ταγιέρ, σύνολα, ζακέτες, φορέματα, φούστες, φούστες-παντελόνια (ζιπ-κιλότ), παντελόνια, φόρμες με τιράντες (σαλοπέτ), κοντά παντελόνια που καλύπτουν και το γόνατο και παντελόνια κοντά (σορτζ) (άλλα από εκείνα για το μπάνιο), από πλεκτό, για γυναίκες ή κορίτσια	6,9	3,6	6,7	3,9	-2,7
7208	Πλατέα προϊόντα έλασης, από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες, με πλάτος 600 mm ή	8,2	4,3	4,9	2,9	-39,6

	περισσότερο, που έχουν ελαθεί σε θερμή κατάσταση, μη επιστρωμένα με άλλο μέταλλο ούτε επενδυμένα					
7216	Είδη με καθορισμένη μορφή από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες	4,9	2,6	4,0	2,3	-18,8
1005	Καλαμπόκι	1,9	1,0	3,4	2,0	74,6
6006	Άλλα πλεκτά υφάσματα	3,1	1,6	2,8	1,6	-9,9
8516	Θερμαντήρες νερού και συσκευές, που βυθίζονται στο νερό για τη θέρμανσή του, ηλεκτρικά. Ηλεκτρικές συσκευές για τη θέρμανση των κλειστών χώρων, του εδάφους ή για παρόμοιες χρήσεις. Συσκευές ηλεκτροθερμικές για την κόμμωση (π.χ. στεγνώματος, κατσαρώματος, θέρμανσης τσιμπιδών κατσαρώματος) ή για το στέγνωμα των χεριών. Ηλεκτρικά σίδερα σιδερώματος. Άλλες ηλεκτροθερμικές συσκευές για οικιακές χρήσεις. Θερμαντικές αντιστάσεις, άλλες από εκείνες της κλάσης 8545	2,5	1,3	2,4	1,4	-3,6
	ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	49,2	25,8	38	22,0	-22,8
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΑΠΟ ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	190.5	100	172.8	100	-9.3

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

3.2 Τουρισμός

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας, ο αριθμός των διελεύσεων κατοίκων Βόρειας Μακεδονίας από τα σύνορα με την Ελλάδα ανήλθε, το 2018, σε 1.071.645, καταγράφοντας μικρή μείωση της τάξης του 0,1% σε σχέση με το 2017 (1.072.882).

Πίνακας 21: Τουριστικές αφίξεις στην Ελλάδα από τη Βόρεια Μακεδονία

	2014	2015	2016	2017	2018
Αφίξεις από τη Βόρεια Μακεδονία στην Ελλάδα	924.160	922.712	974.561	1.072.882	1.071.645
Μεταβολή (%)	7,4	-0,2	5,6	10,1	-0,1

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Οι πολίτες της Βόρειας Μακεδονίας επισκέπτονται τη χώρα μας τόσο τα σαββατοκύριακα ή τα εορταστικά τριήμερα, όσο και το καλοκαίρι, για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Ο κύριος προορισμός τους είναι οι ακτές της Βορείου Ελλάδος (Χαλκιδική και Πιερία). Εντούτοις, τα τελευταία χρόνια επιλέγουν ολοένα και περισσότερο και άλλες περιοχές της Ελλάδος, συμπεριλαμβανομένων και νησιών.

Σημαντικά, κυρίως για την αγορά της Θεσσαλονίκης, είναι τα μονοήμερα ή ολιγοήμερα ταξίδια των κατοίκων της Βόρειας Μακεδονίας για ψώνια. Οι αγορές αυτές αποτελούν έμμεσες εξαγωγές για τη χώρα μας και ασφαλώς, συντελούν στην τόνωση της εγχώριας οικονομίας.

3.3 Άμεσες επενδύσεις

3.3.1 Επενδύσεις της Ελλάδας στη Βόρεια Μακεδονία

Η Ελλάδα διατήρησε, το 2018, την 3^η θέση, μεταξύ των χωρών προέλευσης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) στη Βόρεια Μακεδονία σε επίπεδο αποθεμάτων (διαθέσιμα στοιχεία Κεντρικής Τράπεζας Βόρειας Μακεδονίας). Το ύψος του επενδεδυμένου ελληνικού κεφαλαίου ανήλθε σε 488,29 εκατ. ευρώ, αντιστοιχώντας στο 9,2% του συνόλου των ΑΞΕ στη χώρα (από 473,86 εκατ. ευρώ και 10,1% επί του συνόλου, το 2017). Όσον αφορά στις ροές ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία, το 2019, καταγράφηκε αποεπένδυση ύψους 13,18 εκατ. ευρώ (το 2018 οι ελληνικές ΑΞΕ ανήλθαν στα 23,58 εκατ. ευρώ).

Πίνακας 22: Επενδύσεις της Ελλάδας στη Βόρεια Μακεδονία

Εκατ. €	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ροές	-3,3	43,8	-15,7	27,1	23,6	-13,2
Απόθεμα	429,2	477,3	463,4	473,9	488,3	Μη διαθέσιμα

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, οι δραστηριοποιούμενες στη Βόρεια Μακεδονία επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων υπολογίζονται σε περίπου 300. Οι κύριοι τομείς οικονομικής δραστηριότητας, στους οποίους συγκεντρώνονται οι ελληνικές ΑΞΕ, είναι ο τραπεζικός (έχει απομείνει μόνον η Storanska Banka του Ομίλου ΕΤΕ, καθώς η Alpha Bank εξαγοράσθηκε το 2016), τα πετρελαιοειδή, η ηλεκτρική ενέργεια, η μεταποίηση και η κλωστοϋφαντουργία (αν και σημειώνεται μεγάλη μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων του κλάδου - ενδεικτικά από τις δεκαπέντε ελληνικών συμφερόντων εταιρείες που δραστηριοποιούνταν στην κλωστοϋφαντουργία στην περιοχή του Μοναστηρίου έχουν πλέον απομείνει τρεις), η εξόρυξη και τα λατομεία, το εμπόριο τροφίμων/ποτών οι συμβουλευτικές, λογιστικές και δικηγορικές εταιρείες, και επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον καπνό.

Σημειώνεται, επίσης, ότι στα τέλη του 2016 ανακοινώθηκε το κλείσιμο του εργοστασίου μίας από τις 200 μεγαλύτερες εταιρείες της Βόρειας Μακεδονίας, της 'Stumica Tabak', συμφερόντων Μιχαηλίδη. Στον τομέα του καπνού δραστηριοποιούνται πλέον από ελληνικής πλευράς οι εταιρείες ΣΕΚΕ και Μισσιριάν.

Κατά την τελευταία πενταετία, οι ελληνικές ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία παραμένουν σταθερά στην τρίτη θέση με σχετικά μικρές αυξομειώσεις στην αξία τους κυμαινόμενες μεταξύ 429 και 488 εκατ. ευρώ (σε αντίθεση με άλλες χώρες προέλευσης ΑΞΕ που σημειώνουν μεγάλες διακυμάνσεις). Το γεγονός αυτό συνιστά ασφαλή ένδειξη ότι οι ελληνικές ΑΞΕ συνδέονται με την πραγματική οικονομία και έχουν διάρκεια, σε αντίθεση με ΑΞΕ προερχόμενες από άλλες χώρες, οι οποίες ενδεχομένως αφορούν σε καταγραφές που εξυπηρετούν φορολογικούς κυρίως σκοπούς.

Δεν μπορεί να παραβλεφθεί, βέβαια, ότι η συνεχής ανοδική πορεία που κατέγραφαν οι ελληνικές ΑΞΕ πριν το 2010, έχει ανακοπεί και ότι κάποιες χρονιές η αξία τους κινείται πτωτικά. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται πρώτον στη δυσμενή οικονομική συγκυρία και δεύτερον στο

αντικειμενικό γεγονός ότι έχει κλείσει ο κύκλος των ιδιωτικοποιήσεων μεγάλων κρατικών εταιρειών, όπως η ΟΚΤΑ του Ομίλου ΕΛ.ΠΕ. ή η Stopanska Banka της Ε.Τ.Ε..

Παρά ταύτα, τα τελευταία χρόνια ελληνικές εταιρείες έχουν αναλάβει νέες επενδύσεις σε σημαντικούς τομείς για την οικονομία της χώρας, όπως τα λατομεία, η ενέργεια και η καλλιέργεια καπνού. Επιπλέον, οι ήδη εγκατεστημένες στη χώρα επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων (όπως η ΟΚΤΑ, η USJE-Titan και η VERO) συνεχίζουν να επενδύουν σημαντικά ποσά σε εγκαταστάσεις, τεχνολογικό εξοπλισμό και υπηρεσίες.

Οι πιο πρόσφατες μεγάλες επενδύσεις ελληνικών εταιρειών στη Βόρεια Μακεδονία είναι η εξαγορά της Mermeren Kombinat (εξόρυξη και επεξεργασία λευκού μαρμάρου από το λατομείο Sivec) από την Παυλίδης Μάρμαρα – Γρανίτες, τον Ιούνιο του 2017, έναντι τιμήματος 73 εκατ. ευρώ, η εξαγορά του Ομίλου EDS - δραστηριοποιούμενου στον τομέα της εμπορίας και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας - από τη ΔΕΗ, τον Απρίλιο του 2017, έναντι 4,8 εκατ. ευρώ και η επένδυση ύψους 1,5 εκατ. ευρώ της εταιρείας Βερόπουλος στη δημιουργία νέας υπεραγοράς VERO (η οποία περιλαμβάνει και κατάστημα παιχνιδιών JUMBO), στο Τέτοβο.

Σημαντική είναι η παρουσία μεγάλων ελληνικών κατασκευαστικών επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν αναλάβει έργα κατασκευής υποδομών, κατόπιν διεθνών διαγωνισμών (π.χ. ΑΚΤΩΡ σε Διάδρομο Χ, INTRAKAT σε κατασκευή νοσοκομείου Štip).

Στις 25 Ιουνίου 2020 ιδρύθηκε στα Σκόπια η πρώτη **Ένωση Ελληνικών Επιχειρήσεων (ΕΕΕ) στη Βόρεια Μακεδονία**. Η έδρα της ΕΕΕ είναι στην πόλη των Σκοπίων και τα ιδρυτικά μέλη της είναι 17 μεγάλες επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων στη Βόρεια Μακεδονία, ήτοι:

1. ΟΚΤΑ Oil Refinery Skopje
2. STOPANSKA BANK AD Skopje
3. ENERGY DELIVERY SOLUTIONS AD Skopje
4. CEMENTARNICA USJE AD Skopje
5. MERMEREN KOMBINAT AD Prilep
6. EGNA CONSULTING LTD SKOPJE
7. OLYMPOS FOODS LTD Skopje
8. EVROKONSULTANTI LTD Skopje
9. INTRAKOM LTD Skopje
10. INTRAKOM CONSTRUCTIONS S.A. BRANCH OFFICE SKOPJE
11. SEKE LTD Prilep
12. ORBIT LTD Skopje
13. EUROFAST GLOBAL LIMITED LTD Skopje
14. INTRASOFT
15. ALUMIL LTD Skopje
16. ARTIK MINING LTD Skopje
17. PIVARA AD Skopje

Από άποψη σύνθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου, Πρόεδρος και μέλος του Δ.Σ. ορίσθηκε ο κ. Άρης Βλάχος της εταιρείας παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών EVROKONSULTANTI LTD Skopje, ενώ στο διοικητικό συμβούλιο συμμετέχουν ακόμη οι κ.κ.: Ηλίας Παπαδόπουλος (εκπρόσωπος της τράπεζας Stopanska Bank - μέλος του ομίλου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας), Γεώργιος Λάντζας (εκπρόσωπος της εταιρείας εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας EDS -μέλος του ομίλου της ΔΕΗ), Ευάγγελος Μακρινός (εκπρόσωπος της τσιμεντοβιομηχανίας USJE-συμφερόντων του ομίλου TITAN) και Ανδρέας Αθανασόπουλος (εκπρόσωπος της κατασκευαστικής εταιρείας INTRAKAT).

Σκοπός της ΕΕΕ είναι, μεταξύ άλλων, η προστασία και προώθηση των οικονομικών και επαγγελματικών συμφερόντων των μελών της, όπως και η ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ της επιχειρηματικής κοινότητας της Ελλάδας και της Βόρειας Μακεδονίας.

Παρενθετικά αναφέρουμε τη δραστηριότητα της Euronickel στην εδώ αγορά. Σημειώνεται ότι, η εταιρεία διαχείρισης κεφαλαίου 'Global Special Opportunities Ltd (GSOL), έχοντας πληρώσει τα χρέη της εταιρείας Fení, κατέστη ο μεγαλύτερος πιστωτής της και μετά την απόφαση της συνέλευσης των πιστωτών και του δικαστηρίου, είναι πλέον ο νέος ιδιοκτήτης της. Η GSOL / Euronickel έχει επενδύσει, μέχρι σήμερα, περισσότερα από 80 εκατ. ευρώ στη Fení. Το σχέδιο αναδιοργάνωσης, που υπέβαλαν οι εταιρείες GSOL / Euronickel, περιλαμβάνει μεγάλες επενδύσεις για τα επόμενα χρόνια. Η αναδιάρθρωση αναμένεται να αυξήσει την ικανότητα παραγωγής και να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας με την επανεκκίνηση της δεύτερης γραμμής παραγωγής, την επέκταση της αγοράς και η αύξηση των εξαγωγών. Επίσης, εκτιμάται ότι το σχέδιο αναδιοργάνωσης θα επηρεάσει ολόκληρη την περιοχή του Kavadarci, αλλά και τη οικονομία της χώρας γενικότερα. Εκτός από την παροχή τακτικών αποδοχών για τους άνω των 800 άμεσα εργαζόμενους, οι εξελίξεις θα επηρεάσουν θετικά τις περίπου 200 εταιρείες στην περιοχή με τις οποίες συνεργάζεται το εργοστάσιο, καθώς και τη δεξαμενή των προμηθευτών του που υπερβαίνουν τους 1.000. Υπενθυμίζεται ότι το εργοστάσιο παραγωγής σιδηρονικελίου 'FENI' είχε υπαχθεί σε διαδικασία ειδικής εκκαθάρισης από τον Νοέμβριο του 2017 και λειτούργησε εκ νέου τον Φεβρουάριο τ.έ., χάρη στη διάθεση των απαραίτητων κεφαλαίων από την εταιρεία GSOL, η οποία εκπροσωπείται από την ελβετική επενδυτική εταιρεία 'FOS', με ιδρυτή και Δ/ντα Σύμβουλο τον κ. Μάρκο Καμχή.

3.3.2 Επενδύσεις της Βόρειας Μακεδονίας στην Ελλάδα

Η Βόρεια Μακεδονία είναι κατ' εξοχήν χώρα υποδοχής ΑΞΕ, καθώς η εξαγωγή κεφαλαίων με σκοπό τις επενδύσεις σε τρίτες χώρες είναι πολύ περιορισμένη.

Οι μέχρι στιγμής επενδύσεις επιχειρηματιών της Βόρειας Μακεδονίας στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά περιορισμένες, όπως προκύπτει και από τον σχετικό πίνακα κατωτέρω.

Για πολλά χρόνια λειτουργεί στον λιμένα της Θεσσαλονίκης γραφείο της εταιρείας εκτελωνισμού και μεταφορών της Βόρειας Μακεδονίας (Fersped), η οποία αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους πελάτες του λιμένα. Αρκετοί επιχειρηματίες της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας προσανατολίζονται επίσης, τελευταία, στην αγορά εξοχικών κατοικιών, κυρίως, στη Θεσσαλονίκη και στη Χαλκιδική.

Η 'Makpetrol', μεγαλύτερη εταιρεία της χώρας στη διανομή πετρελαίου, προέβη το 2011 στην ίδρυση θυγατρικής εταιρείας, με κεφάλαιο ύψους 350.000 ευρώ και μοναδικό μέτοχο την ίδια την μητρική εταιρεία, με την επωνυμία 'Petrolmak' και έδρα της τη Θεσσαλονίκη (Σίνδος). Κύριο αντικείμενο της δραστηριότητάς της είναι η εισαγωγή και εμπορία των λιπαντικών Repsol.

Πίνακας 23: Επενδύσεις της Βόρειας Μακεδονίας στην Ελλάδα

Εκατ. €	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ροές	0,2	-0,04	-0,08	-0,9	-0,03	-0,7
Απόθεμα	4,9	4,9	4,7	-0,3	-0,3	Μη διαθέσιμο

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

3.4 Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας

Το διμερές οικονομικό και εμπορικό θεσμικό πλαίσιο μεταξύ Ελλάδος και Βόρειας Μακεδονίας είναι ελλειμματικό, εξ αιτίας του ονοματολογικού ζητήματος. Η υπογραφή της Συμφωνίας των Πρεσπών στις 17 Ιουνίου 2018, η οποία ετέθη σε ισχύ στις 12 Φεβρουαρίου 2019 (τερματίζοντας την Ενδιάμεση Συμφωνία του 1995), δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την περαιτέρω διεύρυνση του διμερούς συμβατικού πλαισίου, μεταξύ άλλων, στους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών, της τελωνειακής και φορολογικής συνεργασίας.

3.5 Απολογισμός δράσεων οικονομικής διπλωματίας 2019

Πίνακας 24: Ενέργειες υποστήριξης Κλάδων Ενδιαφέροντος που δηλώθηκαν στον Προγραμματισμό του Γραφείου ΟΕΥ

A/A	Κλάδοι Ενδιαφέροντος	Τρόπος υποστήριξης
1.	Τρόφιμα-ποτά, με έμφαση στα τυροκομικά και γαλακτοκομικά προϊόντα και στο κρασί	- Κλαδική μελέτη για τον γαλακτοκομικό τομέα στη Βόρεια Μακεδονία. -Κλαδική μελέτη για την αγορά οίνου στη Βόρεια Μακεδονία.
2.	Ενέργεια, με έμφαση στις ΑΠΕ	-Επικαιροποιημένο ενημερωτικό σημείωμα Γραφείου ΟΕΥ για τον ενεργειακό τομέα στη Βόρεια Μακεδονία. -Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ στη διεθνή Εμπορική Έκθεση για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τη διαχείριση υδάτων και στερεών αποβλήτων στη Βόρεια Μακεδονία (RENEXPO®, Σκόπια, 3-4 Δεκεμβρίου 2019), με τη συμμετοχή τριών ελληνικών εταιρειών. - Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ στο 2ο Διεθνές Φόρουμ για την Ενέργεια στη Βόρεια Μακεδονία, που διοργανώθηκε από την κρατική εταιρεία παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας “ESM” και το Ινστιτούτο “ZIP” στην Στρούγκα, 16-17 Μαΐου 2019. - Αποστολή τακτικής ενημέρωσης υπό τη μορφή δελτίων και εγγράφων σε ελληνικές Υπηρεσίες/ φορείς και εταιρείες για θέματα ενεργειακού ενδιαφέροντος και έργα ΑΠΕ.
3.	Κατασκευές – Δομικά υλικά	-Ενημέρωση για εξελίξεις στον τομέα κατασκευών και δομικών υλικών και αποστολή σε τακτά χρονικά διαστήματα δελτίων διαγωνισμών για δημόσια έργα.

Δράσεις που πραγματοποιήθηκαν για προσέλκυση Επενδύσεων και επιχειρηματική συνεργασία

→ Διοργάνωση από το Γραφείο ΟΕΥ στοχευμένης εκδήλωσης προβολής του Χιονοδρομικού Κέντρου Βόρα - Καϊμάκτσαλαν (Σκόπια, 17.12.2019), με τη συμμετοχή

εκπροσώπων έγκριτων τουριστικών γραφείων και πρακτορείων της Βόρειας Μακεδονίας. Εκπρόσωπος της ελληνικής Εταιρείας Ακινήτων Δημοσίου παρουσίασε τον συγκεκριμένο τουριστικό προορισμό, με έμφαση στα συγκριτικά πλεονεκτήματα του ΧΚΒ, ήτοι υποδομές, υπηρεσίες, δραστηριότητες, περιηγήσεις, εκδρομές, για όλες τις ηλικίες, για επαγγελματίες του αθλήματος και μη.

- Διοργάνωση από το Γραφείο ΟΕΥ εκδήλωσης κοινωνικής δικτύωσης, για τους οικονομικούς εταίρους Γραφείου ΟΕΥ με τίτλο “Christmas Networking Cocktail” (Σκόπια, 17.12.2019), με τη συμμετοχή εκπροσώπων εταιρειών ελληνικών συμφερόντων στη Βόρεια Μακεδονία, επιμελητηρίων, συνδέσμων και άλλων θεσμικών φορέων, διεθνών οργανισμών, εδώ Διοίκησης, διπλωματικής και ακαδημαϊκής κοινότητας. Στην εκδήλωση συμμετείχαν ο πρώην Αντιπρόεδρος της εδώ Κυβέρνησης αρμόδιος για τα οικονομικά θέματα κ. Κ. Angjushev, ο τότε Υπουργός Περιβάλλοντος και Φυσικού Σχεδιασμού κ. Nurendini και ο Υφυπουργός Περιβάλλοντος και Φυσικού Σχεδιασμού κ. Jani Makraduli.
- Διοργάνωση από το Γραφείο ΟΕΥ Επιχειρηματικού Φόρουμ στο πλαίσιο της επίσημης επίσκεψης του πρώην Πρωθυπουργού στα Σκόπια 02.04.2019 με την συμμετοχή των μεγαλύτερων επιχειρήσεων των δυο χωρών. Κατά τη διάρκειά του υπεγράφη Μνημόνιο Κατανόησης για τη σύσταση Κατευθυντήριας Επιτροπής για την οικονομική συνεργασία.
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ στην 5η Επιτροπή Παρακολούθησης Επιχειρησιακού Προγράμματος Ελλάδος – Βόρειας Μακεδονίας στα Σκόπια, 16.12.2019, όπου συζητήθηκε η πορεία των διασυνοριακών προγραμμάτων και ειδικότερα η πορεία υλοποίησης της συμφωνίας για το άνοιγμα της νέας διασυνοριακής διάβασης Πρεστών (περιοχή Λαιμού – Markova Noga).
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ σε εκδήλωση που διοργάνωσε στα Σκόπια στις 26.11.2019, η εταιρεία ελληνικών συμφερόντων Euro-nickel στην οποία παρευρέθηκαν ο πρώην Πρωθυπουργός κ. Zaen και ο Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας κ. Angjushev, καθώς και οικονομικοί και εμπορικοί εταίροι, εκπρόσωποι της τοπικής κοινότητας και της τότε Κυβέρνησης, καθώς και θεσμικοί φορείς και εργαζόμενοι της επιχείρησης.
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ στο Συνέδριο του Economist με τίτλο «Western Balkans Summit– Reinforcing the momentum for European Intergration» στα Σκόπια 1.10.2019, το οποίο διοργανώθηκε από την ελληνική εταιρεία “hazlis & rivas”, με τη συμμετοχή του Έλληνα πρώην ΠΘ και αρχηγού της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης κ. Αλέξη Τσίπρα. Συμμετείχαν επίσης ο Αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κ. Δημήτρης Παπαδημούλης και οι κ.κ. Αθανάσιος Σαββάκης, Πρόεδρος του Συνδέσμου Βιομηχανιών Ελλάδος, Σωτήριος Θεοφάνης, Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου και Διευθύνων Σύμβουλος του ΟΛΘ, Δήμητρα Κοκκίνου, Διευθύνουσα Σύμβουλος της Εταιρείας Recycle Greece, καθώς και ο Όθωνας Αναστασάκης, Διευθυντής Σπουδών Ν.Α. Ευρώπης του Πανεπιστημίου Οξφόρδης. Το συνέδριο προβλήθηκε εκτενώς στον τύπο και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ στο 14ο Τελωνειακό Συνέδριο του Παγκόσμιου Οργανισμού Τελωνείων «PICARD» στα Σκόπια 22-24.10.2019. Στο συνέδριο συμμετείχαν περίπου 200 διεθνείς παράγοντες, από 60 χώρες.
- Παρακολούθηση διήμερου συνεδρίου αφιερωμένο στο οικοσύστημα νεοφυούς επιχειρηματικότητας της Βόρειας Μακεδονίας (Techstars Startup Weekend Skopje, 29/11-1/12. 2019), με μεγάλη συμμετοχή της τοπικής κοινότητας startup, μεταξύ των χορηγών της οποίας ελληνικό δικηγορικό Γραφείο που δραστηριοποιείται στον χώρο, παρέχοντας υπηρεσίες νομικής φύσεως σε νεοφυείς επιχειρήσεις.

- Ενέργειες Γραφείου ΟΕΥ για τη προώθηση συνεργασίας και αξιοποίησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων TWINNING και υποστήριξη προτάσεων του ΚΔΕΟΔ για α) “Strengthening budget planning and internal control functions” β) “Improving Revenue Collection and Tax and Control Policy”.
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ σε εναρκτήρια εκδήλωση (kick-off στα Σκόπια, 17.4.2019) και εκδήλωση ολοκλήρωσης (Σκόπια, 21.11.2019) του προγράμματος διδυμοποίησης με τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας -Twinning-light “Standardization and harmonization according to ISO 17025 standard of the laboratories within the Institute for forensic medicine, criminalistics & medical deontology”- το οποίο ολοκληρώθηκε με επιτυχία, με τη συνεργασία ελληνικών και ολλανδικών φορέων και εμπειρογνομόνων.
- Συμμετοχή σε επιχειρηματικό Συνέδριο για την περιφερειακή συνεργασία μεταξύ Βορείου Μακεδονίας, Αλβανίας, Κοσσόβου (Σκόπια, 18 Σεπτεμβρίου 2019). Το “Οικονομικό Επιμελητήριο - OEMVP” της Βορείου Μακεδονίας, σε συνεργασία με το Εμπορικό Επιμελητήριο του Κοσσόβου και το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο των Τιράνων, διοργάνωσε στα Σκόπια εκδήλωση για την περιφερειακή συνεργασία στην περιοχή των Βαλκανίων και συγκεκριμένα μεταξύ της Βορείου Μακεδονίας, της Αλβανίας και του Κοσσόβου, με τη συμμετοχή περί των 150 επιχειρήσεων της περιοχής από τους ακόλουθους τομείς: κατασκευές και δομικά υλικά, βιομηχανία τροφίμων και λιανικό εμπόριο.
- Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ σε Συνάντηση τομεακής ομάδας εργασίας για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία στα Σκόπια, 15.10.2019 για την παρουσία Δεικτών στον τομέα της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης, πρόγραμμα που εντάσσεται στο Πλαίσιο Αξιολόγησης Επιδόσεων Επιχειρησιακού Προγράμματος IPA 2014-2020.
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ στο Διεθνές Συνέδριο του Οικονομικού Επιμελητηρίου για την γεωργία στα Σκόπια, 16.5.2019.
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ σε συναντήσεις της εδώ Κεντρικής Τράπεζας με θέμα την παρουσίαση των μακροοικονομικών προβλέψεων για την χώρα (2 συναντήσεις ετησίως).
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ σε συνέδριο με τίτλο “Συστήματα ποιότητας – ασφαλείς κατασκευές” που διοργάνωσε στα Σκόπια η εδώ εταιρεία ελληνικών συμφερόντων Dojran Steel (Όμιλος ΣΙΔΕΝΟΡ) στις 28.5.2019 με συμμετοχή πολλών παραγόντων του χώρου των κατασκευών και των δομικών υλικών.
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ σε εκδήλωση υπό τον τίτλο “πρωινό με τον Πρωθυπουργό”, που διοργάνωσε η Ένωση Επιμελητηρίων της Βόρειας Μακεδονίας MCC.
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ στη Σύνοδο Κορυφής των Ευρωπαϊκών Ελευθέρων Ζωνών που διοργανώθηκε στα Σκόπια, 2-4.5.2019, από την εδώ Αρχή Τεχνολογικών & Βιομηχανικών Ζωνών Ανάπτυξης (TBZA) και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Ελευθέρων Ζωνών (WFZO).
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ στη Σύνοδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δυτικών Βαλκανίων με θέμα την Ψηφιακή Ατζέντα για την περιοχή (Σκόπια 18-19.2.2019), στην οποία παρέστη και ο τότε Υπουργός Ψηφιακής Πολιτικής Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης (ΨΗΠΤΕ) της Ελλάδας, με στόχο την δρομολόγηση δράσεων συνεργασίας σε τομείς τεχνολογικής αιχμής (π.χ. ηλεκτρονική διακίνηση εγγράφων στο δημόσιο, ψηφιακός

μετασχηματισμός του αγροτικού τομέα, δυνατότητες συνεργασίας στον τομέα των τηλεπικοινωνιών).

- Συνέχιση των προσπαθειών και επαφών με ελληνικές εταιρείες για τη δημιουργία ενός άτυπου forum εταιρειών ελληνικών συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στη Βόρεια Μακεδονία.
- Πραγματοποίηση συναντήσεων με εκπροσώπους επιχειρήσεων που επισκέφθηκαν το Γραφείο ΟΕΥ, κατόπιν αιτήματός τους, με σκοπό την ενημέρωση, την εξεύρεση συνεργατών ή την επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους (συνολικά 60 συναντήσεις).

Λοιπές δράσεις για την Προώθηση Εξαγωγών

- Δημιουργία Ημερολογίου Τοίχου με ελληνικές συνταγές και έμφαση στη χρήση προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ, το οποίο διενεμήθη, ως αναμνηστικό δώρο, στους προσκεκλημένους της εκδήλωσης για τους οικονομικούς εταίρους Γραφείου ΟΕΥ με τίτλο "Christmas Networking Cocktail" (Σκόπια, 17.12.2019).
- Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ στις επιχειρηματικές ημερίδες που διοργάνωσαν Enterprise Greece, ΥΠΕΞ/Β8 Δνση, ΕΒΕΘ στις 4-5.2.2019 σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα. Η προϊσταμένη του Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων παρουσίασε την αγορά της Βόρειας Μακεδονίας και πραγματοποίησε συναντήσεις με ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.
- Παρουσίαση προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ στο πλαίσιο της εκδήλωσης για τους οικονομικούς εταίρους Γραφείου ΟΕΥ στα Σκόπια, στις 17.12.2019).
- Παρουσίαση της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού στο πλαίσιο της εκδήλωσης για τους οικονομικούς εταίρους Γραφείου ΟΕΥ στα Σκόπια, στις 17.12.2019).
- Συνέντευξη της Προϊσταμένης του Γραφείου ΟΕΥ στο ελληνικό περιοδικό «Φρουτομέα» για τις προοπτικές διμερούς συνεργασίας στον τομέα των φρέσκων φρούτων και λαχανικών (καταχώρηση στο τεύχος Σεπτεμβρίου 2019).
- Συνέντευξη της Προϊσταμένης του Γραφείου ΟΕΥ στην καθημερινή τηλεοπτική ενημερωτική εκπομπή "ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ" της ΕΡΤ3, για τις οικονομικές σχέσεις Ελλάδας-Σκοπίων και τις προοπτικές ανάπτυξής τους (22.1.2019).
- Συμβολή στη διοργάνωση του Greek Film Festival στα Σκόπια, 25.10.2019, με την αποστολή προσκλήσεων στην επιχειρηματική κοινότητα.
- Συνεργασία με Helexro για ενημέρωση εδώ Επιμελητηρίων και Επιχειρήσεων σχετικά με τη διοργάνωση κλαδικών εκθέσεων για το 2019 (πχ για ΕΚΘΕΣΗ REAL ESTATE-HELEXPO).
- Ενημέρωση εδώ επιχειρηματικών φορέων για την προσέλκυση ενδιαφέροντος στην BUILD EXPO GREECE 2019 – ROTA S.A.
- Ενημέρωση εδώ επιχειρηματικών φορέων για την προσέλκυση ενδιαφέροντος στην 11η HEALTH EXPO ATHENS – PHARMA MANAGE.
- Συνεργασία με Σύνδεσμο Γουνοποιών Καστοριάς για ενημέρωση εδώ Επιμελητηρίων και επιχειρήσεων και προσέλκυση ενδιαφέροντος στη Διεθνή Έκθεση Γούνας Καστοριάς (44th International Fur Fair of Kastoria 2019 - 5.5.2019).

- Συναντήσεις εμπορικών και οικονομικών συμβούλων κρατών μελών της ΕΕ διαπιστευμένων στη Βόρεια Μακεδονία (6 συναντήσεις).
- Ενημέρωση εγχώριων επιμελητηρίων σχετικά με την ελληνική ζήτηση για συνεργασία, καθώς και σχετικά με τα προσφερόμενα προς εξαγωγή ελληνικά προϊόντα.
- Το 2019 στο Γραφείο ΟΕΥ περιήλθαν συνολικά 256 αιτήματα, καταγράφοντας σημαντική αύξηση σε σχέση με το 2018 (28%).
- Πληροφόρηση εμπορικού – οικονομικού χαρακτήρα προς φορείς και επιχειρήσεις της Ελλάδος, μέσω δελτίων οικονομικής και επιχειρηματικής επικαιρότητας (συνολικά 12 για το 2019) και ειδικών ενημερωτικών δελτίων για προκηρύξεις διαγωνισμών στη Βόρεια Μακεδονία (συνολικά 11 για το 2019). Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται, επίσης, η τροφοδότηση της διαδικτυακής πύλης www.agora.mfa.gr με πληροφορίες οικονομικού περιεχομένου για τη Βόρεια Μακεδονία (συνολικά 660 αναρτήσεις).
- Εκπόνηση Ετήσιας Έκθεσης και Οδηγού Επιχειρείν για το 2019 για τη Βόρεια Μακεδονία, προς ενημέρωση της Κεντρικής Υπηρεσίας, αλλά και λοιπών παραγωγικών Υπουργείων, φορέων και επιχειρηματικής κοινότητας.
- Διοργάνωση από το Γραφείο ΟΕΥ δράσης δικτύωσης με εδώ δραστηριοποιούμενες ελληνικές επιχειρήσεις επ’ αφορμή εκδήλωσης κοπήs πίτας για το 2019, που διοργάνωσε το Γραφείο ΟΕΥ στους χώρους της Ελληνικής Πρεσβείας.
- Διοργάνωση από το Γραφείο ΟΕΥ του “Greek Business Roundtable” επ’ ευκαιρία της επίσκεψης του πρώην Γεν. Γραμματέα ΔΟΣ&ΑΣ κ. Γ. Μπράχου στα Σκόπια, 26.2.2019.
- Διοργάνωση από το Γραφείο ΟΕΥ του “Greek Business Roundtable” επ’ ευκαιρία της εδώ επίσκεψης του Υπουργού Εξωτερικών κ. Ν. Δένδια, στις 26.11.2019, στο κτήριο της Πρεσβείας στα Σκόπια, συζήτηση στρογγυλής τραπέζης του ΥΠΕΞ κ. Ν. Δένδια με εκπροσώπους μεγάλων επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στη Βόρεια Μακεδονία.

Δράσεις για την Άρση των Εμποδίων Πρόσβασης στην Αγορά

- Συναντήσεις και έγγραφες παρεμβάσεις σε εδώ Αντιπροσωπεία ΕΕ για την βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και άρση δυσλειτουργιών, όπως αυτές καταγράφονται από εδώ δραστηριοποιούμενες ελληνικές επιχειρήσεις.
- Συναντήσεις με ομολόγους από άλλες χώρες μέλη της ΕΕ προκειμένου να δημιουργηθεί συναντίληψη ως προς την κοινή διαχείριση προτάσεων και δράσεων με στόχο την βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.
- Συναντήσεις και έγγραφες παρεμβάσεις σε τελωνειακές αρχές για την άρση εμποδίων στη διακίνηση προϊόντων και την διευθέτηση δυσλειτουργιών ή παρακωλήσεων (ειδικότερα ως προς τους φυτο-υγειονομικούς έλεγχους, την μετακίνηση ευπαθών και επικίνδυνων προϊόντων κλπ).
- Συναντήσεις με εδώ Επιμελητήρια και Υπουργεία Οικονομίας και Οικονομικών για επίλυση ad hoc θεμάτων που αντιμετωπίζουν ελληνικές επιχειρήσεις κατά τη δραστηριοποίησή τους στην εδώ αγορά.
- Ενέργειες Γραφείου ΟΕΥ για την διευκόλυνση τελωνειακών διαδικασιών και επίλυση επιμέρους θεμάτων που αφορούν τους διαμεταφορείς.

→ Μεσολάβηση Γραφείου ΟΕΥ για τη διευθέτηση διαφορών (όπου υπήρχε περιθώριο διαιτησίας) ή σε περιπτώσεις καθυστέρησης πληρωμών μεταξύ εμπορικών εταιρών.

4 Συμπεράσματα – επισημάνεις – προτάσεις

Η Βόρεια Μακεδονία είναι μια από τις αναπτυσσόμενες χώρες της Ευρώπης. Παρά την παγκόσμια οικονομική επιβράδυνση και την εσωτερική πολιτική κρίση των παρελθόντων ετών, η χώρα παρουσιάζει σημεία ανάκαμψης και έχει καταφέρει να διατηρήσει σχετική μακροοικονομική σταθερότητα. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των Διεθνών Οργανισμών, η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας θα συνεχίσει να αναπτύσσεται με σταθερούς ρυθμούς, υπό την προϋπόθεση της διατήρησης της εσωτερικής σταθερότητας. Βεβαίως, στην ανάλυσή μας οφείλουμε να λάβουμε υπόψη αστάθμητους παράγοντες, όπως αυτός της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης, της πανδημίας COVID-19, οι οποίοι αλλάζουν τα δεδομένα τόσο σε τοπικό όσο και δε διεθνές επίπεδο, τα αποτελέσματα της οποίας θα φανούν στο έτος 2020.

Εφόσον η πανδημία δεν αλλοιώσει τους μέχρι τώρα σχεδιασμούς, τα προσεχή χρόνια, αναμένεται να υλοποιηθούν μεγάλα έργα υποδομής, καλύπτοντας σε σημαντικό βαθμό το έλλειμμα υποδομών της χώρας, καθώς και διάφορα προγράμματα, με τη συγχρηματοδότηση, τόσο της ΕΕ, όσο και άλλων Διεθνών Οργανισμών και φορέων Αναπτυξιακής Συνεργασίας, δημιουργώντας, παράλληλα, επιχειρηματικές ευκαιρίες, σε τομείς, όπως: ενέργεια, δίκτυα μεταφορών, κατασκευές, αγροτικός τομέας, επεξεργασία τροφίμων, τουρισμός, περιβάλλον, ψηφιακές τεχνολογίες, εκπαίδευση κλπ..

Ειδικότερα, η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας επιδίωξε σταθερά την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, καθώς και του τομέα του τουρισμού, οι οποίοι βρίσκονται σε σχετικά πρώιμο στάδιο, γεγονός που αναμένεται να δημιουργήσει προοπτικές ανάπτυξης επιχειρηματικών συνεργασιών. Επίσης, στις προτεραιότητές της χώρας εντάσσεται ο τομέας της ενέργειας και των μεταφορών, κυρίως ως προς την βελτίωση των υποδομών.

Η Βόρεια Μακεδονία είναι μια χώρα με χαμηλή παραγωγική βάση και ως εκ τούτου, η ζήτηση για εισαγόμενα προϊόντα είναι μεγάλη. Η αγορά της Βόρειας Μακεδονίας δεν θεωρείται ιδιαίτερα προστατευτική (με εξαίρεση ορισμένους κλάδους πχ. οινόπνευμα, μελισσοκομικός κλπ) και εν γένει, δεν παρατηρούνται γραφειοκρατικές ή μη γραφειοκρατικές διαδικασίες, οι οποίες να λειτουργούν αποτρεπτικά για το εξωτερικό εμπόριο. Συγκεκριμένα, όσον αφορά στα φυτοϋγειονομικά και κτηνιατρικά πιστοποιητικά είναι στις περισσότερες περιπτώσεις συμβατά με τα ευρωπαϊκά και συνεπώς δεν υφίστανται σοβαρά προβλήματα στον τομέα αυτό. Επίσης, σε γενικές γραμμές, δεν υπάρχουν εξεζητημένες προδιαγραφές για τις ετικέτες ή τη συσκευασία προϊόντων.

Στη Βόρεια Μακεδονία υπάρχουν αρκετά δίκτυα διανομής, αν και με μικρότερο βαθμό εξειδίκευσης απ' ό,τι στα κράτη μέλη ΕΕ. Στο λιανικό εμπόριο υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός εμπόρων και μικρά καταστήματα λιανικής πώλησης, καθώς και ορισμένες μεγάλες αλυσίδες σουπερμάρκετ και εμπορικά κέντρα. Επίσης, υπάρχει διαφοροποίηση στα δίκτυα διανομής, ανάλογα με τον κλάδο επιχειρηματικής δραστηριότητας. Σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχουν μεγάλοι εισαγωγείς – διανομείς, ενώ σε άλλες η εισαγωγή προϊόντων γίνεται, είτε μέσω μικρών ανεξάρτητων διανομμένων, είτε απ' ευθείας από την ενδιαφερόμενη εμπορική επιχείρηση. Σε γενικές γραμμές, η αγορά είναι ακόμη ανώριμη ως προς την υποστήριξη πωλήσεων, την εξυπηρέτηση των πελατών και την εξυπηρέτηση μετά την πώληση.

Για την ανάπτυξη εμπορικών και επιχειρηματικών συνεργασιών συνιστάται σε κάθε περίπτωση επιτόπια επίσκεψη και γνωριμία με εισαγωγείς και δυνητικούς συνεργάτες, αφού

προηγηθεί τηλεφωνική επικοινωνία, κατά προτίμηση στην τοπική γλώσσα, για καθορισμό συνάντησης με εισαγωγείς και δυνητικούς συνεργάτες. Οι εγχώριες επιχειρήσεις αποδίδουν μεγάλη σημασία στις διαπροσωπικές σχέσεις και απαιτείται η δημιουργία σχέσεων οικειότητας και εμπιστοσύνης για τη δημιουργία μιας μακροχρόνιας και ικανοποιητικής επιχειρηματικής συνεργασίας.

Μετά από 10ετή εφαρμογή ενιαίου μειωμένου συντελεστή φόρου εισοδήματος σε ποσοστό 10%, το Υπουργείο Οικονομικών της Βόρειας Μακεδονίας προχώρησε σε νόμο προοδευτικής προσωπικής φορολογίας, βάση του οποίου ισχύει προοδευτική φορολογία εισοδήματος με δύο συντελεστές – 18% για μηνιαίο εισόδημα άνω των 90.000 δηναρίων (περίπου 1.500 ευρώ) και 10% για μηνιαίο εισόδημα κάτω των 90.000. Ο εν λόγω νόμος έπρεπε να έχει τεθεί σε ισχύ από την 1^η Ιανουαρίου 2019, με στόχο τη δημιουργία ενός πιο δίκαιου φορολογικού συστήματος. Ωστόσο, κατόπιν αντιδράσεων, η εφαρμογή του νόμου αναβλήθηκε και παραπέμφθηκε για μετά το 2022, ενώ συνεχίζει να ισχύει ο ενιαίος φόρος 10%.

Ο συντελεστής αυτός παραμένει χαμηλότερος απ' ό,τι στην Ελλάδα και αναμφισβήτητα είναι ένα σημαντικό κριτήριο για νέες επενδύσεις. Ωστόσο, ο Έλληνας επενδυτής, όπως άλλωστε και όλοι οι επενδυτές επιλέγουν τον τόπο εγκατάστασης των επιχειρήσεών τους και με άλλα κριτήρια, όπως το γενικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον, το θεσμικό πλαίσιο, την πραγματική λειτουργία της αγοράς, τη λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης, τις δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού κ.ά..

Από την μια πλευρά, η εγγύτητα των δύο χωρών, σε συνδυασμό με τη χαμηλή φορολογία και το φθινό εργατικό δυναμικό αποτελούν σημαντικά κριτήρια για την ανάπτυξη επενδυτικών σχεδίων στη Βόρεια Μακεδονία από ελληνικές επιχειρήσεις. Σημειώνεται ότι, η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό ατόμων σε παραγωγική ηλικία. Βεβαίως, στα ανωτέρω, θα πρέπει να συνεκτιμηθεί η σχετικά σταθερή αναπτυξιακή προοπτική της Βόρειας Μακεδονίας, η οποία εκτιμάται από την Παγκόσμια Τράπεζα ότι θα διαμορφωθεί από 3,6%, το 2019, στο -0,4% το 2020 (λόγω πανδημίας), ανακάμπτοντας σε 3,6%, το 2022, με την προϋπόθεση ότι η υγειονομική κρίση δεν θα παραταθεί επί μακρόν και θα συνεχιστεί η πολιτική σταθερότητα, ιδίως μετά τις επικείμενες βουλευτικές εκλογές (15.06.2020).

Από την άλλη πλευρά, δεν πρέπει να παραγνωρίζονται και οι αδυναμίες της αγοράς της Βόρειας Μακεδονίας οι οποίες αφορούν στην ύπαρξη υψηλού ποσοστού άτυπης οικονομίας, έλλειψη καταρτισμένου και εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, εξ αιτίας κυρίως της μετανάστευσης, έλλειψη επαρκών οργανωτικών και θεσμικών δομών και χαμηλή αποδοτικότητα της διοίκησης και της δικαιοσύνης, καθώς και μειωμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση.

Εντούτοις, η πρόσφατη ένταξη της χώρας στο NATO αποτελεί σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει θετικά το επιχειρηματικό περιβάλλον. Επιπλέον, η διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, παρά τις δυσκολίες και τις καθυστερήσεις, αναμένεται να οδηγήσει στην υιοθέτηση του κεκτημένου ΕΕ και των ευρωπαϊκών κανόνων και προδιαγραφών. Σταδιακά, μέσα στα επόμενα έτη, η Βόρεια Μακεδονία θα πρέπει να εναρμονίσει το θεσμικό της πλαίσιο με το ευρωπαϊκό και ως εκ τούτου, αυτό θα δώσει περαιτέρω ώθηση στην ανάπτυξη επιχειρηματικών συνεργασιών. Επίσης, η ανάπτυξη υποδομών (ενεργειακά δίκτυα, οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο και υποδομές κλπ.) θα δημιουργήσει νέα δεδομένα, με θετική επίδραση στην εικόνα της χώρας, ως προς την προσέλκυση τόσο άμεσων ξένων επενδύσεων, όσο και τουριστών. Μια βασική πρόκληση είναι η περαιτέρω ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, όσον αφορά στις δεξιότητες, στις ικανότητες και στα προσόντα, σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, γεγονός που δημιουργεί περαιτέρω επιχειρηματικές ευκαιρίες στον τομέα της παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών και κατάρτισης.

Η επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων σε βασικούς τομείς κρίνεται απαραίτητη προϋπόθεση για την προσέλκυση ξένων επενδυτών στη Βόρεια Μακεδονία. Προς αυτήν την κατεύθυνση κινήθηκε η τροποποίηση του νομού για τον τουρισμό (2016), ο νέος νόμος για τη στήριξη των επενδύσεων (2018), το νέο νομοθετικό πλαίσιο για την ενέργεια (2018), καθώς και η προετοιμασία νέου θεσμικού πλαισίου για τις κινητές αξίες.

Παρά την έλλειψη ανεπτυγμένου διμερούς θεσμικού πλαισίου, η Ελλάδα αποτελεί τον τρίτο σημαντικότερο εμπορικό εταίρο της Βόρειας Μακεδονίας. Επιπλέον, στον τομέα των ΑΞΕ η Ελλάδα διατηρείται σταθερά στην τρίτη θέση, παρά τη δυσμενή οικονομική συγκυρία τα τελευταία χρόνια.

Σε κάθε περίπτωση, συνιστάται η επικοινωνία των επιχειρήσεων με το Γραφείο ΟΕΥ – Σκοπίων πριν τη δραστηριοποίηση των ελληνικών επιχειρήσεων στην εδώ αγορά και η επίσκεψη του ιστότοπου “AGORA”, στον οποίο αναρτώνται χρήσιμες πληροφορίες για το εδώ επιχειρηματικό περιβάλλον.

4.1 Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών

Το Γραφείο ΟΕΥ εκτιμά ότι οι ακόλουθοι οικονομικοί κλάδοι έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη δραστηριοποίησης ελληνικών επιχειρήσεων στην εδώ αγορά:

Πίνακας 25: Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών

A/A	Κλάδοι Ενδιαφέροντος	Ανάλυση - Αιτιολόγηση
1.	Τρόφιμα - ποτά με έμφαση σε τυροκομικά και γαλακτοκομικά προϊόντα και κατεψυγμένα προϊόντα ζύμης, καθώς και οίνοι και αποστάγματα .	Οι εγχώριοι καταναλωτές επιδεικνύουν αυξανόμενο ενδιαφέρον για ελληνικά τυροκομικά προϊόντα, ελληνικό γιαούρτι καθώς και για κατεψυγμένα προϊόντα ζύμης. Ως προς τα ποτά ενδιαφέρον υπάρχει για τα αποστάγματα (ούζο και τσίπουρο).
2.	Ενέργεια με έμφαση στις ΑΠΕ	Η εγχώρια αγορά των φωτοβολταϊκών και εν γένει των ηλιακών θερμικών συστημάτων παρουσιάζει μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης. Συμμετοχή σε ενεργειακά έργα, όπως η κατασκευή υδροηλεκτρικών σταθμών και φραγμάτων. Μεταφορά τεχνογνωσίας στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Ανάπτυξη κοινών έργων στον τομέα των ΑΠΕ, όπου η Ελλάδα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα, κυρίως στον τομέα των φωτοβολταϊκών, ενεργειακής απόδοσης κτηρίων, καθαρών τεχνολογιών.
3.	Κατασκευές – Δομικά υλικά	Συμμετοχή ελληνικών εταιρειών σε διαγωνισμούς για έργα υποδομών (π.χ. οδικά, σιδηροδρομικά). Συμμετοχή σε ενεργειακά έργα, όπως η κατασκευή υδροηλεκτρικών σταθμών και φραγμάτων. Προμήθεια ασφαλτικών, πετρελαϊκών και άλλων χημικών προϊόντων για τη στεγανοποίηση και τη θερμική μόνωση σε μεγάλα έργα υποδομών. Δυνατότητα εξαγωγής δομικών υλικών και εξοπλισμού από την Ελλάδα για την υλοποίηση κατασκευαστικών έργων που έχουν αναληφθεί από ελληνικές εταιρείες.

4	Τουρισμός	Παρατηρείται σταδιακά αυξανόμενο ενδιαφέρον για νησιωτικούς προορισμούς και εξερεύνηση άλλων περιοχών της Ελλάδας.
5	Νεοφυής επιχειρηματικότητα	Αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της Θεσσαλονίκης και του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει ως περιφερειακό κέντρο ανάδειξης της καινοτομίας στη Ν.Α. Ευρώπη, με στόχο την ενίσχυση της εξωστρέφειας των ΜΜΕπιχειρήσεων, της διεθνοποίησης των ελληνικών εταιρειών, της συνένωσης της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας με πανεπιστημιακά ιδρύματα και start ups και κυρίως διασύνδεσης των υφιστάμενων δομών του χώρου με την ελληνική και διεθνή αγορά.

Πέραν των ως άνω πεδίων δυνητικής ενίσχυσης των οικονομικών – εμπορικών σχέσεων, δυνατότητες εμπάθυνσης της διμερούς συνεργασίας προσφέρονται και στο πλαίσιο των χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ προγραμμάτων:

Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας III (IPA III) της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο συνολικός προϋπολογισμός του IPA II (προγραμματική περίοδος 2014-2020) για τη Βόρεια Μακεδονία ανήλθε σε 664,2 εκατ. ευρώ, από 622,5 εκατ. ευρώ κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο (IPA I – 2007-2013). Οι τομείς της προενταξιακής βοήθειας και η ενδεικτική κατανομή πόρων, στο πλαίσιο του IPA II, διαμορφώθηκαν ως εξής: «Δημοκρατία και Διακυβέρνηση» (122,9 εκατ. ευρώ), «Κράτος Δικαίου και Θεμελιώδη Δικαιώματα» (83 εκατ. ευρώ), «Περιβάλλον και Προστασία από κλιματική αλλαγή» (112,9 εκατ. ευρώ), «Μεταφορές» (112,9 εκατ. ευρώ) «Ανταγωνιστικότητα και Καινοτομία» (73 εκατ. ευρώ), «Εργασία, Κοινωνικές πολιτικές, Εκπαίδευση» (53,2 εκατ. ευρώ) και «Γεωργία και Αγροτική ανάπτυξη» (106,3 εκ ευρώ). Σημειώνεται ότι η Βόρεια Μακεδονία συμμετέχει επίσης στο Πρόγραμμα πολλαπλών Δικαιούχων (2014-2020) για περιφερειακά έργα, το οποίο έχει συνολικό προϋπολογισμό 2,9 δισ. ευρώ.

Μετά το ξέσπασμα του COVID-19, ξεκίνησε ένας σημαντικός επαναπροσανατολισμός και επαναπρογραμματισμός των κεφαλαίων IPA, με τον διττό στόχο να βοηθήσει τη Βόρεια Μακεδονία να αποκτήσει προμήθειες και εξοπλισμό υγείας έκτακτης ανάγκης το συντομότερο δυνατό, και να αντιμετωπίσει την κοινωνική και οικονομική επίπτωση της κρίσης βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα. Αυτή η διαδικασία επαναπρογραμματισμού συμβαδίζει με την ανακοίνωση της ΕΕ για την ανταπόκριση της στο COVID-19 (Communication on the global EU response to COVID 19 - JOIN (2020) 11 final), που εγκρίθηκε στις 8 Απριλίου 2020 και την ανακοίνωση για τη στήριξη των Δυτικών Βαλκανίων στην αντιμετώπιση της COVID-19 και την ανάκαμψη μετά την πανδημία.

Προγράμματα μεταρρύθμισης Δημόσιας Διοίκησης (PAR)/ μεταρρύθμισης δημοσιονομικής διαχείρισης (PFM)

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει υιοθετήσει, στο πλαίσιο του μεταρρυθμιστικού της σχεδιασμού, τα προγράμματα για τη μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης (PAR) και της δημοσιονομικής διαχείρισης (PFM).

Το σχέδιο του Ετήσιου Προγράμματος Δράσης IPA 2018 προβλέπει τη χρηματοδότηση προγραμμάτων διδμοποίησης (Twinning) τόσο για το PAR, όσο και για το PFM. Ελληνικοί φορείς που διαθέτουν εμπειρία στους εν λόγω τομείς, έχουν υποβάλει προτάσεις για

προγράμματα μεταφοράς τεχνογνωσίας στους εν λόγω τομείς. Σημειώνεται ότι έχουν ήδη υλοποιηθεί δύο διμερή προγράμματα Twinning-light: το πρώτο αφορούσε στην εναρμόνιση της φορολογικής νομοθεσίας της Βόρειας Μακεδονίας με το κεκτημένο της ΕΕ (από το Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου - ΚΔΕΟΔ και την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), σε συνεργασία με το εδώ Υπουργείο Οικονομικών) και το δεύτερο στην ανάπτυξη του θεσμικού πλαισίου της Βόρειας Μακεδονίας στον τομέα της ιατροδικαστικής και την ενίσχυση της διοικητικής και επιχειρησιακής ικανότητας της χώρας, σύμφωνα με το κεκτημένο της ΕΕ, μέσω της επιμόρφωσης των στελεχών του Εργαστηρίου Ιατροδικαστικής του Πανεπιστημίου «Κύριλλος και Μεθόδιος» στα Σκόπια (από το Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου – ΚΔΕΟΔ, σε συνεργασία με τα Ιατροδικαστικά και Τοξικολογικά Ινστιτούτα του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τη Δικαστική Υπηρεσία Βορείου Ελλάδος, με το Ινστιτούτο Δικαστικής Ιατρικής του Πανεπιστημίου Κυρίλλου & Μεθοδίου στα Σκόπια, καθώς και με τη συμμετοχή Ολλανδών εμπειρογνομόνων).

Πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας 2014 – 2020

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα Ελλάδος – Βόρειας Μακεδονίας 2014-2020, συνολικού προϋπολογισμού 45 εκατ. ευρώ, έχει δύο άξονες προτεραιότητας: (α) την «Ανάπτυξη και ενίσχυση της τοπικής οικονομίας» και (β) την «Προστασία του Περιβάλλοντος - Μεταφορές». Μέχρι στιγμής έχει διενεργηθεί μία πρόσκληση υποβολής προτάσεων, στο πλαίσιο της οποίας εγκρίθηκε η χρηματοδότηση 40 έργων.

Κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο (2007-2013), στο πλαίσιο του προγράμματος διασυνοριακής συνεργασίας Ελλάδος – Βόρειας Μακεδονίας 2007-2013 (συνολικού προϋπολογισμού 31,5 εκατ. ευρώ) υλοποιήθηκαν 57 έργα, με το ποσοστό απορρόφησης κονδυλίων να ανέρχεται στο 82%. Τα έργα αφορούσαν, μεταξύ άλλων, σε υποδομές, στην προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, σε υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης και στη διαμόρφωση καλύτερων συνθηκών για κοινές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και επιχειρηματική δικτύωση.

Οι δικαιούχοι του ως άνω Προγράμματος είναι 5 περιφερειακές ενότητες από ελληνικής πλευράς (Φλώρινα, Πέλλα, Κιλκίς, Σέρρες και Θεσσαλονίκη) και 4 από την πλευρά της Βόρειας Μακεδονίας.

Διαχειριστής του Προγράμματος είναι η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία», με έδρα τη Θεσσαλονίκη.

Διαγωνισμοί - Προμήθειες

Το Γραφείο ΟΕΥ – Σκοπίων εκδίδει σε τακτά χρονικά διαστήματα ενημερωτικά δελτία που αφορά στις τρέχουσες προκηρύξεις διαγωνισμών, το οποίο αναρτάται στον διαδικτυακό τόπο «AGORA» (www.agora.mfa.gr - επιλογή Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων) και αποστέλλεται σε ελληνικά Επιμελητήρια και φορείς.

Όσοι ενδιαφέρονται να ενημερώνονται άμεσα για τους διαγωνισμούς και τις προμήθειες στη Βόρεια Μακεδονία μπορούν να εγγραφούν στην υπηρεσία "Newsletter" του "AGORA" και να ζητήσουν να λαμβάνουν τη δική τους προσωποποιημένη ενημέρωση σε ημερήσια, εβδομαδιαία ή μηνιαία βάση: <http://www.agora.mfa.gr/component/users/?view=registration&Itemid=949>

4.2 Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων

Όπως αναφέρεται και ανωτέρω, η Βόρεια Μακεδονία είναι κατεχοχήν χώρα προσέλκυσης επενδύσεων. Παρά ταύτα, εντείνεται το τελευταίο χρονικό διάστημα το ενδιαφέρον πολιτών της Βόρειας Μακεδονίας για αγορά ακινήτων (κυρίως τουριστικών) στην Ελλάδα (π.χ. Χαλκιδική).

Πίνακας 26: Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων από τη Βόρεια Μακεδονία

A/A	Κλάδοι ενδιαφέροντος	Ανάλυση – Αιτιολόγηση
1	Αγορά ακινήτων (κυρίως τουριστικών σε Ελλάδα)	Το ενδιαφέρον πολιτών της Βόρειας Μακεδονίας για αγορά ακινήτων κυρίως σε τουριστικές περιοχές της Β. Ελλάδας (π.χ. Χαλκιδική) βαίνει αυξανόμενο τα τελευταία χρόνια.

4.3 Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας

Προτεινόμενες δράσεις για την ανάπτυξη του διμερούς εμπορίου στους τομείς που αναφέρονται ανωτέρω είναι οι ακόλουθες:

Δράσεις για Επενδύσεις και Επιχειρηματική Συνεργασία

- Διοργάνωση σπονδυλωτής προωθητικής ενέργειας «Εβδομάδα ελληνικών τροφίμων»: έναρξη εβδομάδας με επίσημη εκδήλωση σε ξενοδοχείο των Σκοπίων με τη συμμετοχή εδώ επιχειρηματιών και προσωπικοτήτων και πραγματοποίηση καθ' όλη τη διάρκεια της εβδομάδας προωθητικών ενεργειών για ελληνικά προϊόντα σε υπεραγορές, εστιατόρια και ξενοδοχεία.
- Διοργάνωση εκδήλωσης για την παρουσίαση του εγχώριου επιχειρηματικού περιβάλλοντος με παρουσιάσεις εστιασμένες στο εταιρικό δίκαιο της χώρας, το λογιστικό σύστημα, τη φορολογία κλπ.
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ σε κλαδικές Εκθέσεις και εκδηλώσεις διαφόρων κλαδικών φορέων.
- Πραγματοποίηση συναντήσεων με επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στην εγχώρια αγορά, για την προώθηση της δραστηριοποίησής τους ή την επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στην ανάπτυξης της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας.
- Διοργάνωση εκδηλώσεων κοινωνικής δικτύωσης μεταξύ εκπροσώπων της επιχειρηματικής κοινότητας και της τοπικής διοίκησης, των εδώ διεθνών οργανισμών και των τοπικών κέντρων λήψης απόφασης.

Δράσεις για Επιχειρηματικές Αποστολές

- Διοργάνωση επιχειρηματικής αποστολής Επιμελητηρίων Βορείου Ελλάδος και πραγματοποίηση b2b συναντήσεων, κυρίως στον τομέα των τροφίμων (τυροκομικά, κατεψυγμένα προϊόντα ζύμης, οίνοι και ποτά) με εδώ επιχειρήσεις, στο πλαίσιο ευρύτερης επιχειρηματικής εκδήλωσης.
- Διοργάνωση επισκέψεων εντοπίων επιχειρηματιών σε εκθέσεις και άλλες εκδηλώσεις στην Ελλάδα (π.χ. στο πλαίσιο του προγράμματος φιλοξενίας της Helexpro).

Λοιπές δράσεις για την Προώθηση Εξαγωγών

- Διοργάνωση επιχειρηματικής εκδήλωσης σε συνεργασία με Επιμελητήρια της Βορείου Ελλάδος για την προώθηση τοπικών προϊόντων στην εγχώρια αγορά.

- Εκπόνηση ερευνών αγοράς.
- Συμμετοχή σε εκδηλώσεις πληροφόρησης επιχειρηματιών που διοργανώνονται στην Ελλάδα, είτε από το Υπουργείο Εξωτερικών - Β8 Δ/ση (Ημέρες Πληροφόρησης), είτε από επιμελητήρια και άλλους επιχειρηματικούς φορείς.

Δράσεις για την Άρση των Εμποδίων Πρόσβασης στην Αγορά

- Συναντήσεις και έγγραφες παρεμβάσεις σε εδώ Αντιπροσωπεία ΕΕ για την βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και άρση τυχόν δυσλειτουργιών, όπως αυτές καταγράφονται από εδώ δραστηριοποιούμενες ελληνικές επιχειρήσεις.
- Συναντήσεις με ομολόγους από άλλες χώρες μέλη της ΕΕ προκειμένου να δημιουργηθεί συναντίληψη ως προς την κοινή διαχείριση προτάσεων και δράσεων με στόχο την βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.
- Συναντήσεις και έγγραφες παρεμβάσεις σε τελωνειακές αρχές για την άρση εμποδίων στη διακίνηση προϊόντων και την διευθέτηση δυσλειτουργιών ή παρακωλήσεων (ειδικότερα ως προς τους φυτογειονομικούς έλεγχους, την μετακίνηση ευπαθών και επικίνδυνων προϊόντων κλπ).
- Συναντήσεις με εδώ Επιμελητήρια και Υπουργεία Οικονομίας και Οικονομικών για επίλυση ad hoc θεμάτων που αντιμετωπίζουν ελληνικές επιχειρήσεις κατά τη δραστηριοποίησή τους στην εδώ αγορά.

4.4 Προτάσεις ενίσχυσης διμερούς θεσμικού πλαισίου

Όπως αναφέρεται και ανωτέρω, το διμερές οικονομικό και εμπορικό θεσμικό πλαίσιο μεταξύ Ελλάδος και Βόρειας Μακεδονίας είναι ελλειμματικό, εξ αιτίας του μέχρι πρότινος ονοματολογικού ζητήματος. Η υπογραφή της Συμφωνίας των Πρεσπών στις 17 Ιουνίου 2018, η οποία ετέθη σε ισχύ στις 12 Φεβρουαρίου 2019 (τερματίζοντας την Ενδιάμεση Συμφωνία του 1995), δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την περαιτέρω διεύρυνση του διμερούς συμβατικού πλαισίου.

Οι κυριότεροι τομείς, στους οποίους θα μπορούσε η διμερής συνεργασία να αναπτυχθεί θεσμικά είναι οι ακόλουθοι: μεταφορές, ενέργεια, τελωνειακή και φορολογική συνεργασία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον και υδάτινοι πόροι, επικοινωνίες, τεχνολογία και τουρισμός.

5 Παράρτημα

5.1 Χρήσιμες διευθύνσεις

1. Ελληνικές Αρχές

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3219260

Φαξ: +389.2.3115718

E-mail: gremb.sko@mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΞΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3219280

Φαξ: +389.2.3130419

E-mail: grcon.sko@mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ (Ο.Ε.Υ.) ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3129456, 3129458

Φαξ: +389.2.3129441

E-mail: ecocom-skopje@mfa.gr

Web: www.agora.mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3213514

Φαξ: +389.2.3213501

E-mail: pdo.skopje@mfa.gr

ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Tomaki Dimitroski 39, 7000 Bitola

Τηλ. +389.47.237340, 237350

Φαξ: +389.47.220310

E-mail: grofficebitola@mfa.gr

2. Αρχές της Βόρειας Μακεδονίας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (National Bank of the Republic of North Macedonia)

Kuzman Josifovski Pitu 1, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3108108

Web: www.nbrm.mk

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΕΛΩΝΕΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (Customs Administration of the Republic of North Macedonia)

Str. Lazar Licenoski 13, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3224342

Web: www.customs.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Jurij Gagarin 15, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3085347

Web: www.economy.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dame Gruev 12, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3255300

Web: www.finance.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dame Gruev 6, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3145497

Web: www.mtc.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Aminta Treti 2, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3134477

Web: www.mzsv.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Filip Vtori M. 7, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3115266

Web: www.mfa.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Orce Nikolov 116, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3282042

Web: www.morm.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

50 Divizija 14, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3112500

Web: www.zdravstvo.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dame Gruev 14, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3106212

Web: www.mtsp.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Sv. Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3117896

Web: www.mon.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Gjuro Gjakovik 61, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3240500

Web: www.kultura.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dimitrie Cupovski 9, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3116493

Web: www.pravda.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dimce Mircev 9, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3117222

Web: www.mvr.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Plostad Presveta Bogorodica 3, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3225237

Web: www.moep.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3253921

Web: www.mls.gov.mk

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (State Statistical Office)

Str. Dame Gruev 4, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3295600

Web: www.stat.gov.mk

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Kej Dimitar Vlahov 4, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3120132

Web: www.apprm.gov.mk

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Str. 11 Oktomvri No.25, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3103601

Web: www.ippo.gov.mk

3. Εμπορικά & Βιομηχανικά Επιμελητήρια

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Kliment Ohridski 30, Skopje

Πρόεδρος: Άρης Βλάχος

Τηλ. +389 2 3090 380

E-mail. Προέδρου: a.vlachos@evrokonsultanti.com.mk

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (Economic Chamber)

Str. Dimitrije Cupovski 13, 1000 Skopje

Τηλ: +389.2.3244.000

E-mail: ic@mchamber.mk

Web: www.mchamber.mk

ΕΝΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ (Association Of Chambers Of Commerce)

Str. Crvena Skopska Opstina 10, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3091440

E-mail: info@chamber.mk

Web: www.chamber.mk

NORTH-WEST ECONOMIC CHAMBER

Str. Dimitrije Cupovski 13, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3239252

E-mail: info@oemvp.org

Web: www.oemvp.org

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ (Regional Chamber of Commerce in Bitola)

Str. 1 Maj bb, 7000 Bitola

Τηλ. +389.47.225.088

E-mail: regiobt@mchamber.mk

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (Small Business Chamber)

Str. Jane Sandanski 113, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.2448077

E-mail: info@sbch.org.mk

Web: www@sbch.org.mk

4. Τράπεζες

STORANSKA BANKA AD (ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ)

Mr. Diomidis Nikolettopoulos

Str. 11 Oktomvri 7, 1000 Skopje, P.O. BOX 582

Τηλ.: +389.2.3295295

Web: www.stb.com.mk

KOMERCIJALNA BANKA A.D.

Orce Nikolov 3, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3168168

Web: www.kb.com.mk

NLB TUTUNSKA BANKA A. D.

Str. Majka Tereza 1, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.15 600

Web: www.nlbtb.com.mk

OHRIDSKA BANKA AD

Orce Nikolov 54, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3167600

Web: www.ohridskabanka.mk

HALK BANKA AD

Blvd. Sv. Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2. 3240800

Web: www.halkbank.mk

PROCREDIT BANK

Manapo 7, 1000 Skopje

Τηλ: +389.2.2446000

Web: www.procreditbank.com.mk

5. Διοργανωτές Εκθέσεων

/Δεν υπάρχουν στοιχεία

6. Ξενοδοχεία**HOTEL PARK & SPA**

Str.1732 br.4/5, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.5515151

E-mail: reservations@parkhotel.mk

Web: www.parkhotel.mk

MARRIOTT

1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.5102510

E-mail: Skopje.reservations@marriott.com

Web: www.marriotthotels.com

HOTEL RUSSIA

bul.ASNOM 1, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.2400030

E-mail: info@hotelrussia.mk

Web: www.hotelrussia.mk

ALEXANDER PALACE

Bul. 8-mi Septemvri b.b., 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3092392

E-mail: info@aleksandarpalace.com.mk

Web: www.aleksandarpalace.com.mk

HOLIDAY INN SKOPJE

Mosa Pijade 2, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 32.92.929

E-mail: hiskopje@holiday-inn.com.mk

HOTEL STONEBRIDGE

Kej Dimitar Vlahov no.1, 1000 Skopje

Τηλ.: + 389 2 32 44 900

E-mail: info@stonebridge-hotel.com

Web: www.stonebridge-hotel.com

HOTEL PANORAMIKA

Todor Aleksandrov 57, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 6092222

E-mail: info@hotel-panoramika.com

Web: www.hotel-panoramika.com

7. Διπλωματικές Αποστολές

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF ALBANIA

Slavej Planina 2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3246 726
E-mail: embassy.skopje@mfa.gov.al

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF AUSTRIA

Mile Popjordanov 8, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3083 400
E-mail: skopje-ob@bmeia.gv.at

EMBASSY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

str. 20 Oktomvri No 15, 1000 Skopje
Τηλ.: + 389 2 3086 216
E-mail: skopje@ambasadabih.org.mk

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

Zlatko Shnajder str. No 3, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3229 444
E-mail: secretary@bgemb.org.mk

EMBASSY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Lermontova No.2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3110 390
E-mail: chinaemb_mk@mfa.gov.cn

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Bukureshka No.91, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3248 170
E-mail: croemb.skopje@mvep.hr

EMBASSY OF THE CZECH REPUBLIC

Periša Saveljik No.3, 1000 Skopje
Τηλ.: + 389 2 3109 805
E-mail: skopje@embassy.mzv.cz

EMBASSY OF THE FRENCH REPUBLIC

Todor Aleksandrov 165, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3244 300
E-mail: franamba@mt.net.mk

EMBASSY OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY

Lerinska 59, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3093 900
E-mail: l-vz@skop.diplo.de

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF HUNGARY

Mirka Ginova No. 27, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3092 066
E-mail: mission.skp@mfa.gov.hu

EMBASSY OF THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN

Mile PopJordanov 12, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3051759

E-mail: iriemb@t.mk

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF ITALY

8 Udarna Brigada 22, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3236 500

E-mail: segreteria.skopje@esteri.it

EMBASSY OF JAPAN

Bul. Filip Vtori M. 3, Soravia Center Skopje, Floor 6, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3118 063

E-mail: info@sk.mofa.go.jp

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Samoilova 136, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 32 90 320

E-mail: embassy.macedonia@rks-gov.net

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF MONTENEGRO

Vasil Stefanovski 7, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3227 277

E-mail: macedonia@mfa.gov.me

EMBASSY OF THE KINGDOM OF THE NETHERLANDS

Aminta III 69 -71, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3129 319

E-mail: SKO@minbuza.nl

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF POLAND

Dimitar Pandilov 2a, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 324 88 20

E-mail: skopje.amb.sekretariat@msz.gov.pl

EMBASSY OF THE STATE OF QATAR

St Cyril and Methodius str. No. 7, 5th Floor, 1000 Skopje

Τηλ: +389 2 3211 500

E-mail: skopje@mofa.gov.qa

EMBASSY OF ROMANIA

Rajko Zinzifov 42, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 322 80 55

E-mail: skopje@mae.ro

EMBASSY OF THE RUSSIAN FEDERATION

Pirinska 44, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3117 160

E-mail: skopje@mid.ru

EMBASSY OF REPUBLIC OF SERBIA

Pitu Guli 8, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3129 298
E-mail: srbamb@unet.com.mk

EMBASSY OF THE SLOVAK REPUBLIC

Budimpeštanska 39, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3090 360
E-mail: emb.skopje@mzv.sk

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

Dane Krapcev No. 6a, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 317 87 30
E-mail: sloembassy.skopje@gov.si

EMBASSY OF THE KINGDOM OF SPAIN

27 Mart, 7, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3220 717
E-mail: emb.skopje@maec.es

EMBASSY OF THE KINGDOM OF SWEDEN

8 Udarna Brigada 2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3297 880
E-mail: ambassaden.skopje@gov.se

EMBASSY OF SWITZERLAND

Maksim Gorki 19, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3103 310
E-mail: skopje@eda.admin.ch

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF TURKEY

Slavej Planina bb, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 310 47 10
E-mail: embassy.skopje@mfa.gov.tr

EMBASSY OF UKRAINE

Albert Shvajcer 7-9, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3178 120
E-mail: emb_mk@mfa.gov.ua

BRITISH EMBASSY

Todor Aleksandrov 165, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3299 299
E-mail: britishembassyskopje@fco.gov.uk

EMBASSY OF THE UNITED STATES OF AMERICA

Str. Smoilova 21, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3102 000
E-mail: EmbSkoWebM@t-home.mk

ΓΡΑΦΕΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ (EU DELEGATION)

Sv. Kiril I Metodij 52 B, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3248 500

E-mail: delegation-north-macedonia@eeas.europa.eu

Web: https://eeas.europa.eu/delegations/republic-north-macedonia_en

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ (THE WORLD BANK OFFICE IN SKOPJE)

Str. Leninova 34, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 5515 230

Web: www.worldbank.org.mk

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ (IMF OFFICE IN SKOPJE)

Kompleks Banki b.b., 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3121 034

Web: www.imf.org

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (EBRD)

Soravia Centar Skopje, Filip Vtori M. no.3,VII floor., 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3297.800

Web: www.ebrd.org

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ (USAID)

U.S.Embassy Samoilova 21, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.310 2000

Web: <https://www.usaid.gov/north-macedonia>

ΦΟΡΕΙΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Agency for foreign investments and export promotion of the Republic of North Macedonia)

Nikola Vapcarov 7, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3169 100

Web: <http://investnorthmacedonia.gov.mk/>

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΖΩΝΩΝ (DTIDZ-FREE ZONES AUTHORITY)

Partizanski Odredi Blvd. No.2, P.O.Box 311, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 311 11 66

E-mail: info@fez.gov.mk

www.fez.gov.mk

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

Str. Dame Gruev 3, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3165.409
Web: www.mba.org.mk

ΕΝΩΣΗ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΩΝ

Bldv. 8 Septemvri No.2, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3115.816
Web: www.nkrm.org.mk

EGNA LAW FIRM - NAVRIDIS & ASSOCIATES (εταιρεία ελληνικών συμφερόντων)

Gjuro Gjakovik 20/1-10 1000 Skopje
Τηλ. +389 23236000
E-mail: infoskop@navridis.com

IKPR ROKAS & PARTNERS (εταιρεία ελληνικών συμφερόντων)

Str. Marshal Tito 53/1, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3298.280
E-mail: skopje@rokas.com
Web: www.rokas.com

ADVOKATSKO DRUSTVO TRPENOSKI

Aminta III 37 kat 7/22, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3229 807
Web: www.adtrpenoski.com.mk

LAW OFFICE MR. NENAD JANICEVIKJ

bul. Koco Racin 38-1/5, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3166629;
Mob. +389.75.407210

LAW OFFICE MR. TRAJCE KITANOVSKI & MR. VLATKO KITANOVSKI

Aminta III 4/2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3225.362
E-mail: advokat_kitanovski@yahoo.com

LAW OFFICE MR. KRISTIЈAN POLENAK

Str. Orce Nikolov 98, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3114 737
E-mail: info@polenak.com.mk

LAW OFFICE MARKOVSKA-ANDREVSKI

Orce Nikolov 75, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3129 240
Web: www.markovska-andrevski.com.mk

LAW OFFICE DIMITROV GEORGI

Ivo Lola Ribar 57-1/6, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 3230 789

E-mail: info@dimitrov.com.mk

Web: www.dimitrov.com.mk

LAW OFFICE KARANOVIC I NIKOLIC

Orce Nikolov 68, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 3223 712

Web: www.karanovic-nikolic.com

LAW OFFICE BEGOVA - DEANOSKI

Dimitrije Cupovski 4-1/14, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 3222 325

E-mail: info@begova.com.mk

Web:www.begova.com.mk

LAW OFFICE VUKSANOVIC

M.T.Gologanov 149-4/7, 1000 Skopje

Τηλ. +389 71 238 319

E-mail: oliver_vuksanovic@t-home.mk

Web: www.vuksanovic.mk

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΛΟΓΙΣΤΩΝ – ΕΛΕΓΚΤΩΝ**EUROFAST GLOBAL** *(Εταιρεία Ελληνο-κυπριακών Συμφερόντων)*

Gjuro Gjakovik 20/1-10 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.2400225

E-mail: skopje@eurofast.eu

ERNST & YOUNG

Blvd. 8 Septemvri 18/3-4, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3113.310

Web: www.ey.com

KPMG

Vasil Adzilarski street, 7th floor Soravia Center, 1000 Skopje

Τηλ: +389 2 31 35 220

E-mail: kpmg@kpmg.com.mk

DELOITTE

Partizanski Odredi 15-a, 1000 Skopje

Τηλ: +389 2 311 13 00

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ**IDEA PLUS**

Str. Dimce Mircev 18, P.O.Box 161, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3109.055

E-mail: office@ideaplus.com.mk

PUBLICIS

Franklin Ruzvelt 37, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3297.670
E-mail: office@publicis.com.mk

SAATCHI & SAATCHI

Str. 11 Oktomvri 3/5, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3297.670

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ**ORBIT LTD.** (Εταιρεία Ελληνικών Συμφερόντων)

Str. 1632 No.53, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.2550661
E-mail: orbit@orbit.mk

FORSPED LOGISTICS (Εταιρεία Ελληνικών Συμφερόντων)

50ta Divizija 34/8, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 3176881
E-mail: kiriakosf@fortrans.gr

FERSHPED

Skopje
Τηλ.: +389 2 3149444
E-mail: i.petrovski@fersped.com.mk
Web: www.fersped.com.mk

DENI INTERNATIONAL

St. 34 No.22 Ilinden, 1000 Skopje
Τηλ.: + 389 2 2550 960
E-mail: zlatko@deniint.com.mk
Web:www.deniint.com.mk

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΚΤΕΛΩΝΙΣΤΩΝ**SKOPJESPED**

Str. 164 br.46, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3134.560
E-mail: info@skopjesped.com
Web: www.skopjesped.com

VIKTORIJA SPED

Bosna i Hercegovina 3, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 2600605
E-mail: info@victoriasped.com.mk
Web: www.victoriasped.com.mk

MAKOSHPED

15-ti Korpus 3, p.fah 533, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 3171011

E-mail: info@makosped.com.mk

Web: www.makosped.com.mk

BOMI-10 LOGISTIC

ul.852 br.62 kompleks Gazela, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 2522200

E-mail: dispo@bomi10.com.mk

Web: www.bomi10.com.mk

ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ**VRABOTUVANJE**

Ul. Vasil Gjorgov 24/1-5, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3118 823

E-mail: darkov@vработuvanje.com.mk

Web: www.vработuvanje.com.mk

HILL INTERNATIONAL

Anastas Mitrev 26/3, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 3296481

E-mail: hill@hill-international.com.mk

Web: www.hill.mk

DEKRA

Crvena Voda 7/1, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 3230952

E-mail: info@dekra.mk

Web: www.dekra.mk

5.2 Χρήσιμες πληροφορίες

Ημερομηνίες ορισμού οικονομικού και φορολογικού έτους Βόρειας Μακεδονίας

Οι ημερομηνίες που ορίζουν το οικονομικό και φορολογικό έτος στη Βόρεια Μακεδονία είναι η 1^η Ιανουαρίου και η 31^η Δεκεμβρίου κάθε έτους.

Συναλλαγματικές Ισοτιμίες:

Το 2019, η συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ προς το δηνάριο ήταν 1 προς 61,51 και του δολαρίου προς το δηνάριο είναι 1 προς 54,95.

Η συναλλαγματική ισοτιμία δηναρίου – ευρώ είναι γενικώς σταθερή τα τελευταία χρόνια, χωρίς ιδιαίτερες διακυμάνσεις.

Είσοδος στη χώρα:

Για την είσοδο στη Βόρεια Μακεδονία έχει θεσπιστεί, από το 2008, για τους πολίτες της ΕΕ η άδεια εισόδου στη χώρα μόνο με ταυτότητα (για τους Έλληνες η νέου τύπου). Φυσικά, για την είσοδο στη χώρα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το διαβατήριο, χωρίς να απαιτείται κάποια θεώρηση (visa).

Κατά την περίοδο της πανδημίας του COVID-19 ισχύουν ειδικές συνθήκες, ως προς την είσοδο και την έξοδο στην χώρα και διαφοροποιούνται για ιδιώτες, επιχειρηματίες, μεταφορείς προϊόντων και πολίτες ή κατόχους άδειας διαμονής, οι οποίες αλλάζουν συνεχώς ανάλογα με τις εξελίξεις. Για περισσότερες πληροφορίες παρακαλείσθε όπως επικοινωνήσει με το Προξενικό Γραφείο της Πρεσβείας Σκοπίων ως ακολούθως: gremb.sko@mfa.gr ή +389 (2) 32 19 260.

Ωράριο εργασίας και αργίες:

Ωράριο Εργασίας

Υπουργεία – Δημόσιες Υπηρεσίες	Δευτέρα-Παρασκευή: 08:30-16:30
Τράπεζες	Καθημερινά: 08:00-16:00 (08:00-18:00 ορισμένα καταστήματα) Σάββατο: 09:00-14:00 (ορισμένα καταστήματα)
Ιδιωτικές Εταιρείες	Δευτέρα-Παρασκευή: 09:00-18:00
Μεγάλα Καταστήματα	Δευτέρα-Παρασκευή: 09:00-21:00, Σάββατο: 09:00-17:00
Εμπορικά Κέντρα	Καθημερινά (συμπεριλαμβανομένου και του Σαββατοκύριακου): 10:00-22:00

Σημειώνεται ότι στη Βόρεια Μακεδονία ισχύει η ώρα Κεντρικής Ευρώπης (GMT+1), ήτοι μια ώρα πίσω από την Ελλάδα (ώρα Ελλάδος μείον 1).

Ετήσιες αργίες:

Η Βόρεια Μακεδονία ακολουθεί το παλαιό ημερολόγιο (13 ημέρες καθυστέρηση σε σχέση με τις εορτές στην Ελλάδα, εκτός από την Πρωτοχρονιά).

Νέο έτος	1 Ιανουαρίου
Χριστούγεννα	7 Ιανουαρίου
Μ. Παρασκευή – κινητή	σύμφωνα με το Ορθόδοξο Πάσχα
Δευτέρα του Πάσχα – κινητή	σύμφωνα με το Ορθόδοξο Πάσχα
Εργατική Πρωτομαγιά	1 Μαΐου
Κυρίλλου και Μεθοδίου	24 Μαΐου
Ημέρα επανάστασης 1903	2 Αυγούστου
Ημέρα ανεξαρτησίας	8 Σεπτεμβρίου
Ημέρα αντίστασης 1941	11 Οκτωβρίου
Ημέρα επανάστασης (VMRO)	23 Οκτωβρίου
Αγ. Κλήμεντος Αχρίδας	8 Δεκεμβρίου
Ραμαζάνι (Μπαϊράμι) - κινητή	σύμφωνα με το Κοράνι

Συγκοινωνιακή σύνδεση Ελλάδας - Βόρειας Μακεδονίας και αποστάσεις:

Υπάρχει οδική, σιδηροδρομική και αεροπορική σύνδεση της Βόρειας Μακεδονίας με την Ελλάδα.

Αποστάσεις μεγαλύτερων πόλεων σε χλμ. από Σκόπια

Πόλη	Απόσταση σε χλμ.	Πόλη	Απόσταση σε χλμ.	Πόλη	Απόσταση σε χλμ.
Μοναστήρι	170	Kocani	116	Mavrovo	94
Γευγελή	161	Kriva	100	Sarika	62
Gostivar	66	Prilep	134	Stip	91
Kavadarci	105	Tetovo	42		
Kicevo	108	Veles	54		

Ενδεικτικές αποστάσεις των Σκοπίων από ευρωπαϊκές πόλεις: Αθήνα: 735 χλμ., Θεσσαλονίκη: 270 χλμ., Βιέννη: 1.400 χλμ, Φρανκφούρτη: 2.100 χλμ, Άμστερνταμ: 2,600 χλμ, Λουμπλιάνα: 1.000 χλμ, Βελιγράδι: 480 χλμ..

Τηλεπικοινωνίες:

Η Βόρεια Μακεδονία διαθέτει τρεις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας (κατά τάξη μεγέθους): T-Mobile (Deutsche Telekom), A1 και Lycamobile. Οι ιδιωτικές εταιρείες έχουν εισέλθει και στη σταθερή τηλεφωνία μετά την απελευθέρωσή της (μεταξύ άλλων T-Home, Telekabel).

Κωδικοί τηλεφωνικών κλήσεων εντός της χώρας

Σκόπια: 02	Μοναστήρι: 047	Δοϊράνη: 034
Κουμάνοβο: 031	Γευγελή: 034	Κρούσεβο: 048
Βέλες: 043	Γκόστιβαρ: 042	Αχρίδα: 046
Πρίλεπ: 048	Τέτοβο: 044	Στιπ: 032
Πληροφορίες καταλόγου (Σκόπια): 188		
Διεθνής Κωδικός Βόρειας Μακεδονίας: 00389		

Σημειώσεις / Disclaimer :

1. Σε περίπτωση αναδημοσίευσης, παρακαλείστε όπως αναφέρεται η πηγή.
2. Εφ' όσον δεν επιθυμείτε πλέον να λαμβάνετε τα Ενημερωτικά Δελτία του Γραφείου ΟΕΥ-Σκοπίων, παρακαλείστε όπως αποστείλετε σχετικό μήνυμα στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μας (ecocom-skopje@mfa.gr).
3. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο παρόν Ενημερωτικό Δελτίο προέρχονται τόσο από επίσημες πηγές (Κρατική Στατιστική Υπηρεσία, Κεντρική Τράπεζα, ιστοσελίδες Υπουργείων και δημοσίων φορέων κ.α.), όσο και από ειδήσεις σε έντυπα και άλλα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Το Γραφείο ΟΕΥ- Σκοπίων τηρεί επιφύλαξη ως προς τις ειδησεογραφικές πηγές για τις οποίες δεν εγγυάται την ακρίβειά τους.